

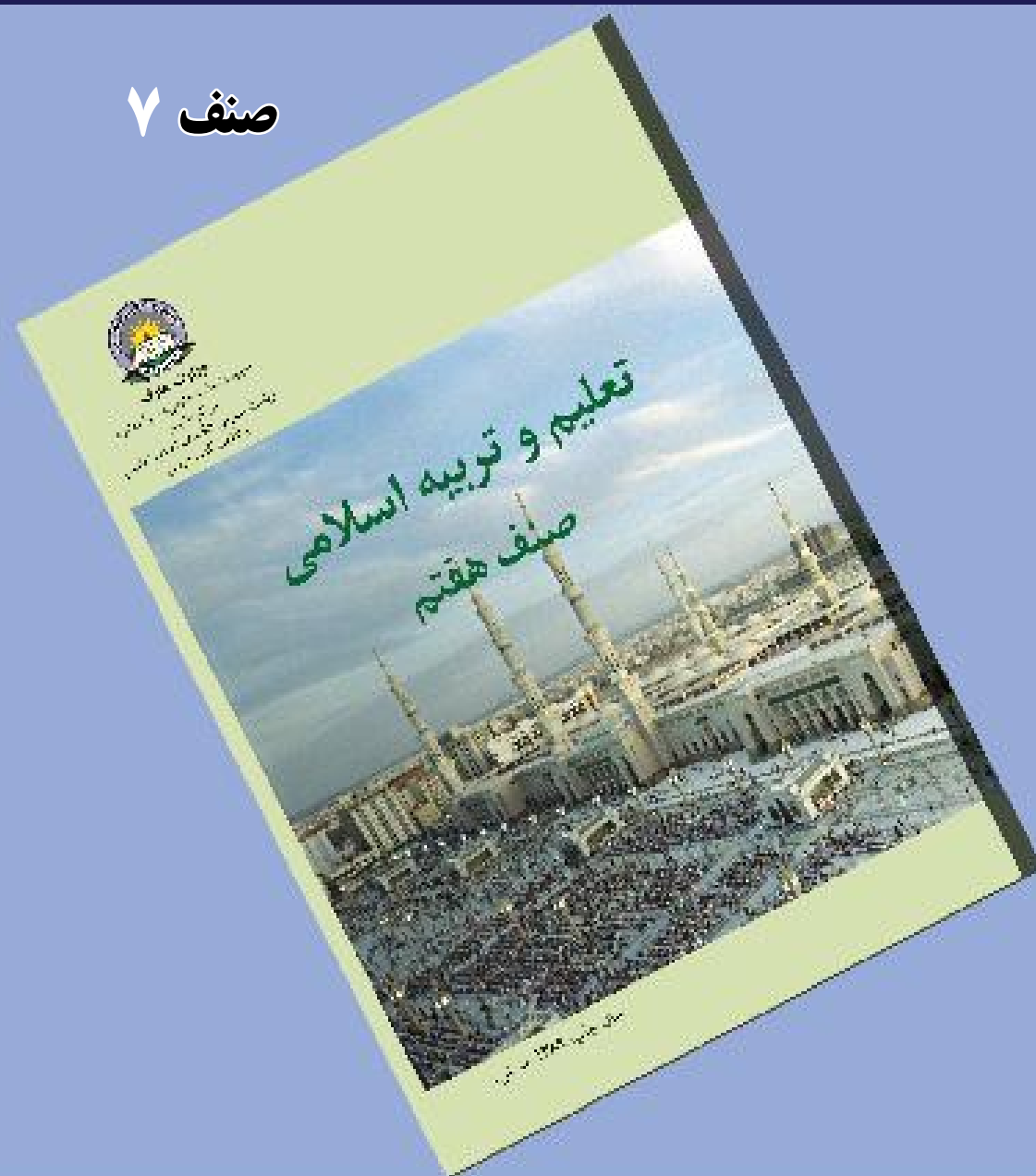


وزارت معارف  
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و  
تربیه معلم  
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی  
و تألیف کتب درسی

## کتاب معلم

# رهنمای تدریس تعلیم و تربیه اسلامی

صف ۷



رهنمای تدریس تعلیم و تربیه اسلامی

صف ۷



کتاب های درسی مربوط وزارت معارف بوده خرید  
و فروش آن در بازار جدا ممنوع است. با متخلفین  
برخورد قانونی صورت می گیرد.

سال چاپ: ۱۳۹۶ هـ. ش.



وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و

تربیه معلم

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

## کتاب معلم

# رهنمای تدریس تعلیم و تربیه اسلامی

صنف هفتم

سال چاپ: ۱۳۹۶ هـ. ش.

## مؤلف:

- مؤلف مایل آقا متقی
- فیض محمد عثمانی
- مولوی عبدالصبور عربی
- حبیب الله فوزی

## ایدیت علمی و مسلکی:

- مولوی قیام الدین کشف
- فضل الله نیازی
- محمد آصف کوچی

## ایدیت زبانی:

- مؤلف عبدالرزاق کوهستانی

## کمیته دینی، سیاسی و فرهنگی:

- داکتر عطاء الله واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.
- دکتور عبدالصبور فخری.

## کمیته نظارت:

- دکتور اسدالله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیه معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژہ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

## دیزاین: عنایت الله غفاری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



### سرود ملی

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، کوچري دي	پامپريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ايماق، هم پشه يان
دا هیواد به تل ځليري	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وایو الله اکبر وایو الله اکبر

## بسم الله الرحمن الرحيم

پیام وزیر معارف،

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی های جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت های جامعه همواره در حال تطوّر می باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد. کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتوذهای جدید تدریس، فعالیت ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیه تدریس مفید و مؤثر می باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفاده شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می آید تا در تعلیم و تربیه با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی های جامعه و منافع ملی و وطن دوستی با معیارهای جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید. به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیه کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائه نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همه دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری های شان را آرزو می نمایم.

و من الله التوفیق

دکتر اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

## فهرست

عنوان	صفحه
مقدمه	۱
فصل اول	۲
اهداف و روشهای تعلیم و تربیه	۲
معرفی برنامه درسی صنف	۵
چک لیست ارزیابی مبتنی بر عملکرد	۱۰
نمونه چک لیست اندازه گیری برای عملکرد شاگردان در دروس علوم دینی	۱۰
نمونه چک لیست اندازه گیری مهارتهای ارتباطی	۱۱
لوازم اجرایی برنامه درسی علوم دینی	۱۲
۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز	۱۲
۲- انتظار از معلمین علوم دینی	۱۲
الف: صلاحیت های عمومی	۱۲
ب: صلاحیت های اختصاصی	۱۲
۳- انتظار از مکتب	۱۲
۴- انتظار از خانواده	۱۲
فصل دوم	۱۳
پلان سالانه مخصوص ولایات سردسیر	۱۴
پلان سالانه مخصوص ولایات گرمسیر	۱۴
صفات معلم خوب	۱۵
<b>بخش حدیث شریف</b>	۱۶
درس اول	۱۷
درس دوم	۱۹
درس سوم	۲۲
درس چهارم	۲۴
درس پنجم	۲۷
درس ششم	۳۰
درس هفتم	۳۲
درس هشتم	۳۴
درس نهم	۳۶
درس دهم	۳۹
درس یازدهم	۴۲
درس دوازدهم	۴۴
درس سیزدهم	۴۶
درس چهاردهم	۴۸
<b>بخش سیرت النبی ﷺ</b>	۵۰
درس اول	۵۱
درس دوم	۵۴
درس سوم	۵۷

۵۹	درس چهارم
۶۲	درس پنجم
۶۵	درس ششم
۶۸	درس هفتم
۷۰	درس هشتم
۷۲	درس نهم
۷۴	درس دهم
۷۷	درس یازدهم
۸۰	درس دوازدهم
۸۳	درس سیزدهم
۸۵	<b>بخش فقه</b>
۸۶	درس اول
۸۹	درس دوم
۹۲	درس سوم
۹۴	درس چهارم
۹۷	درس پنجم
۱۰۰	درس ششم
۱۰۳	درس هفتم:
۱۰۶	درس هشتم
۱۰۹	درس نهم
۱۱۲	درس دهم
۱۱۵	درس یازدهم
۱۱۸	درس دوازدهم
۱۲۰	درس سیزدهم
۱۲۳	درس چهاردهم
۱۲۶	درس پانزدهم
۱۲۹	درس شانزدهم
۱۳۲	درس هفدهم
۱۳۵	درس هجدهم
۱۳۸	درس نوزدهم
۱۴۱	درس بیستم
۱۴۴	درس بیست و یکم
۱۴۶	درس بیست و دوم
۱۴۹	درس بیست و سوم
۱۵۲	درس بیست و چهارم
۱۵۴	درس بیست و پنجم
۱۵۶	درس بیست و ششم



## مقدمه

رهنمای معلم کتابی است که معلمان را در اجرای دقیق برنامه درسی در صنف رهنمایی میکند و ایشانرا با اهداف عمومی تعلیم و تربیت، روشهای تدریس، شیوه های ارزیابی و برنامه تدریس آشنا می سازد.

این رهنما در دو فصل تنظیم شده است. فصل اول در مورد اهداف تعلیم و تربیه، روشهای تدریس و شیوه های ارزیابی می باشد که معلمان عزیز را با مقاصد تعلیم و تربیه و رسالت معلمی آشنا میسازد، آنها یاد میگیرند که اهداف نظام آموزش و پرورش کشور عزیز ما افغانستان در ساحات مختلف اعتقادی و اخلاقی، علمی و آموزشی، فرهنگی و هنری، مدنی و اجتماعی و اقتصادی چه مقاصدی را دنبال میکنند. موضوعات درسی مختلف، برای تحقیق این اهداف طراحی شده است و معلمان در صنوف مختلف باید تلاش کنند که از طریق ارائه محتوا و روشهای جذاب تدریس زمینه تحقق این اهداف را فراهم کنند.

معلمان عزیز با اهمیت موضوعات درسی، اهداف کلی آموزش هر درس، محتوای برنامه (مضامین آموزشی)، نحوه ارتباط طولی موضوعات آموزشی در صنوف مختلف، روشهای تدریس و شیوه ارزیابی از معلومات و مهارتهای شاگردان و لوازم اجرایی برنامه درسی بیشتر آشنا میشوند. روشهای تدریسی که در هر رهنما معرفی شده است، متناسب با موضوع درسی است، برای مثال روشهای تدریس توصیه شده در درس سیرت یا فقه با آموزش زبان مادری فرق میکند. وجه اشتراک این روشها تأکید آنها بر فعال بودن شاگردان در جریان یادگیری تحت هدایت معلم است.

فصل دوم این رهنما به برنامه ریزی سالانه (پلان سالانه) برای مناطق سردسیر و گرمسیر، نحوه تدریس هر درس (پلان روزانه) و منابع و مآخذی که برای تألیف رهنما از آنها استفاده شده اختصاص یافته است. اعتقاد نویسنده گان این رهنما بر این بوده است که معلمان گاه بدلیل نداشتن وقت کافی ممکن است که فرصت تهیه پلان روزانه را نداشته باشند و یا اینکه هر کدام استنباط های خاصی از اهداف درس داشته باشند، در نتیجه روش تدریس آنها با یکدیگر فرق میکند. به منظور سهولت در کار معلمان پلان های تدریس به گونه ای نوشته شده است که نیاز آنها را در تدریس و اجرای برنامه به خوبی تأمین میکند. لازم به ذکر است که شیوه تدریس توصیه شده مانع از آن نیست که معلمان محترم نتوانند از روشهایی که خود در طی سالها تدریس، اثرات یادگیری آن را تجربه کرده اند، استفاده نکنند و آنها را کنار بگذارند. بدون شک بهترین روش تدریس، روشی است که در آن یادگیری درس انجام شود و شما معلمان محترم احساس رضایت را در چهره شاگردان ببینید.

قسمت دیگری از پلان روزانه به پاسخ های متن درسها، و سؤالات پایانی درس و یا فصل اختصاص داده شده است. به منظور توسعه دانش معلمان در هر پلان درسی معلومات اضافی برای آنها آورده شده است.

بدون شک این رهنماها خالی از اشکال نیست. معلمان ارجمند با ارسال نظرات خود به مرکز نصاب تعلیمی میتوانند به بهتر شدن این رهنماها کمک کنند.

در پایان موفقیت همه معلمان عزیز را در تربیت افراد صالح و با ایمان و مسؤول در برابر کشور عزیز ما افغانستان از خداوند متعال خواهانیم.

## فصل اول

### اهداف و روشهای تعلیم و تربیه

#### اهمیت تعلیم و تربیه و وظیفه معلمی

برتری انسان بر حیوانات و حتی بر همه مخلوقات به سبب علم و تربیه نیک وی است، قرآن کریم در مورد فضیلت علم می فرماید: (قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ) (الزمر: ۹). بگو آیا دانایان و نادانان برابر اند؟ یعنی هرگز برابر نیستند تنها خردمندانند که پندپذیرند.

تعلیم عبارت از انتقال معلومات و تجارب بشری به شاگردان و تربیه ایجاد ذهنیت و روش خاص در آنها به واسطه اقناع و پند مکرر است.

فایده تعلیم زمانی آشکار می گردد که در عمل پیاده شود، ذهنیت حقایق را درک کند و بر روش مصلحت آمیز و مفید بانجامد.

انسان از محیط متأثر می شود و قابلیت پذیرش تربیه خوب و بد هر دو را دارا است، در حدیث شریف روایت است: «هر نو پیدا به فطرت سلیم تولد می شود، پدر و مادر (محیط) وی را یهودی، نصرانی و مجوسی می سازند.»

در قرآن کریم به اهمیت و فواید تربیت صراحتهای آمده، خداوند متعال می فرماید: (فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى) (الأعلى: ۹). (بار بار) یاد آوری کن، یقیناً که یاد آوری فایده می رساند. پس تعلیم و تربیه متناسب، مفید و هدف مند استعداد های بشر را در عرصه های مختلف علوم دینی، طبیعی و اجتماعی، رشد و توسعه می دهد، و ملت را قادر می سازد تا یک مشت، متراحم و متعاطف بر مشکلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی غالب آید و با عزت و وقار زیر پرچم استقلال با ملت های جهان زنده گی کند و قومی که اهمیت تعلیم و تربیه را نادیده بگیرد ناتوان می گردد و شعارهای مغایر با واقعیت های عینی جز عار و تمسخر دیگران، هیچ سودی برایش نمی رساند.

چون معلم مجری بخش اعظم پروسه تعلیم و تربیه است پس رسالت گران و بس مقدسی دارد، زیرا یگانه راه دگر گونی مثبت تعلیم و تربیه است، رسولان الهی که بهترین ابنای بشر اند، وظیفه ایشان فقط تعلیم و تربیه انسانها و رهنمایی به صراط المستقیم خدا بود.

از همین جهت معلم والای بشریت حضرت محمد صلی الله علیه وسلم وظیفه خود را در معلمی حصر نموده می فرماید. (إنما بعثت معلماً) من فقط معلم مبعوث شده ام.

چون علوم بخش های متعددی دارد، فراگیری همه آنها که نیازهای جامعه بشری را مرفوع می سازد طبق اهمیت و مبرمیت از واجبات کفایی به حساب می روند، بناءً معلم و متعلم خیر، از نگاه اسلام در کار دین مشغول اند، زیرا وجیهه دینی خود، در رفع نیازمندی های جامعه و قیام بر مصالح آنها را انجام می دهند، پس عمل ایشان ثواب است و اگر اخلاص و طلب اجر خداوندی با آن یکجا شود هر دو شرط عمل صالح (ثواب بودن و اخلاص) را دارا می شود، واز موفقیت دنیا و آخرت بهره مند می گردند.

## اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان:

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان با در نظر داشت جامعه افغانی و انکشاف همه جانبه علم و دانش در جهت آموزش و پرورش قرار ذیل اند:

### الف: اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویۀ ایمان و باور به همه چیزهای مؤمن به.
- توسعه بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط در پرتو قرآن و سنت.
- ایجاد روحیۀ خود شناسی به منظور خدا شناسی.
- تقویۀ روحیۀ اعتماد به نفس و التزام به سجایای اخلاقی.
- ایجاد روحیۀ نظم و دسپلین و رعایت ارزشهای قانونی.
- تقویۀ روحیۀ درک مسؤولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی، و اجتماعی.

### ب: اهداف علمی و آموزشی:

- در نتیجه پروسه های آموزشی نصاب تعلیمی شاگردان اهداف علمی و آموزشی زیر را کسب می نمایند.
- کسب و تقویۀ مهارت های آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان های رسمی و خارجی.
  - آموختن مهارت های آموزشی: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در مراحل آموزش و نتایج حاصله از آن.
  - تقویۀ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه های علمی، فرهنگی و فنی.
  - آموزش علوم، فنون تکنالوژی معاصر مهارت های فردی و اجتماعی مورد نیاز.
  - کسب مهارتها جهت حل معضلات و پرابلم های فردی و اجتماعی.

### ج: اهداف فرهنگی و هنری:

- شناخت فرهنگ و هنر ( صنایع دستی، سوزن دوزی خامکدوزی، بافت، مهندسی، رسامی، خطاطی، نقاشی و هنر های سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمای ذوق و استعداد های هنری و زیبایی شناسی.
- آگاهی از تاریخ، فرهنگ و تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.
- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیده جامعه افغانستان.
- انکشاف مهارت های هنری از طریق تمرین و فعالیت های انفرادی و جمعی.

## د: اهداف مدنی واجتماعی:

تعقیب اهداف ذیل در انکشاف موقف شاگردان بحیث اعضای یک فامیل محل منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.

- تقویۀ روحیۀ حفاظت از نوامیس دینی و ملی، تحکیم روابط خانواده بر اساس تساوی حقوق و اخلاق اسلامی.
- تقویۀ روحیۀ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حس خیر خواهی و ارتقای فضایل اخلاقی ضدیت با جنگ های نامشروع و مبارزه با مواد مخدر.
- تقویۀ روحیۀ احترام به قانون و رعایت آن، حمایت از حقوق همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی، اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال اینها.
- ایجاد روحیۀ مشارکت در فعالیتهای دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
- ایجاد روحیۀ حل مسالمت آمیز اختلافات و برخوردها بطور صلح آمیز و سازنده.
- ایجاد روحیۀ فرهنگ شکیبایی و تفاهم.
- تقویۀ روحیۀ استفاده از تجارب و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعۀ بین المللی.
- تقویۀ روحیۀ احترام به کرامت انسانی و اساسات حقوق بشر.
- رشد انکشاف روحیۀ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از حقوق آنان.
- تقویۀ روحیۀ رعایت بزرگان همسایه گان شهروندان یا موازین جامعۀ مدنی.

## اهداف اقتصادی:

- درک ضرورت انکشافی و اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویۀ روحیۀ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیۀ صرفه جویی و قناعت، و پرهیز از اسراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیۀ حراست از بیت المال.

## اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف (۷-۹):

- شاگردانیکه دوره ابتدائیه را موفقانه سپری نمایند طبق خواش شامل این دوره میشوند.
- هدف کلی این دوره مسیرهای مختلف زنده گی مطابق با استعداد و علاقۀ شاگردان و با در نظر داشت ضرورت ها و امکانات کشور می باشد، اهداف این دوره را قرار ذیل میتوان در نظر داشت:
- ۱- تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره های گذشته و آماده گی برای دوره بعدی.
  - ۲- توسعه معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید به دانش اسلامی.

- ۳- انکشاف روحیه خود شناسی به منظور معرفت بیشتر به خداوند جل جلاله.
- ۴- تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته های مختلف درسی.
- ۵- گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان در باره محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که با مفاهیم، وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.
- ۶- انکشاف متوازن آموزش زبانهای رسمی کشور، تقویه زبانها مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سویه علمی شاگردان در افاده مرامها به صورت تحریری و شفاهی.
- ۷- انکشاف روحیه اخوت، تعاون، صلح و همبستگی ملی، ضدیت با جنگ های نا مشروع، قتل، خشونت، شکنجه، هراس افگنی و مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب و سمت دهی شاگردان در راستای رقابت های سالم در کار های شایسته.
- ۸- رشد مهارتهای تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادهای آنها.
- ۹- پرورش روحیه مسؤولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیتهای دینی، فرهنگی و اجتماعی.
- ۱۰- پرورش علاقه شاگردان به کار و سعی در جهت فراهم ساختن زمینه های علمی آن.
- ۱۱- انکشاف مهارتهای سنجش خودی در مراحل آموزشی.
- ۱۲- مواظبت از صحت جسمی خویش.

## معرفی برنامه درسی صنف

### ارزش آموزش علوم دینی در دوره متوسطه

وزارت معارف وظیفه دارد که فرزندان کشور را انسانهای متدین، آگاه و متمدن بار آورد، و این کار مستلزم آن است که متعلمان عزیز ما در دوره تحصیلی بر علاوه علوم دینی با علوم اجتماعی، ریاضیات و ساینس نیز به طور دقیق آشنا شوند.

مطالعه علوم دینی متعلمین را با مفاخر دینی، علمی، ادبی و سیاسی آشنا می سازد و به آنها هویت دینی می بخشد، و ذهن شاگردان متجسس را به تجزیه و تحلیل در ارزشهای اسلامی وای می دارد و آنها را قادر می سازد تا خیر، سعادت و رفاه هر دو جهان را از ذلت و بد بختی تفکیک نمایند.

در جهان امروز که برخی آن را به دهکده جهانی یاد می کنند هر انسان نه تنها باید با نظریات، معتقدات و مذاهب کشور خود آشنا باشد، بلکه باید نظریات، معتقدات و مشخصات دینی و سیاسی مناطق و کشور های مختلف جهان را نیز بداند، تا بتواند در فضای صلح و همزیستی در پرتو اصول و اساسات اسلامی زنده گی بسر برد، پس دانشیکه این همه ضروریات را بر آورده می سازد به واسطه علوم دینی حاصل می گردد.

آموزش علوم دینی شاگردان را با قرآن، حدیث، احکام دین، اخلاق، سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم و ارزشهای دینی و انسانی که در دین مقدس اسلام نهفته است آشنا می سازد.

انسان که فطرتاً غریزه قدرت طلبی را دارد آموزش این علوم او را رهنمایی می‌کند تا از قوانین و ارزشهای اسلامی پیروی نماید و در اشباع غرایز خویش مطلق العنان نباشد. فرزندان ما باید با اصول و ارزشهای فردی و اجتماعی اسلامی آشنا باشند، تا بتوانند زنده گی آزاد داشته و از عزت و کرامت اسلامی برخوردار باشند.

آموزش علوم دینی روابط انسان را با خداوند جل جلاله و پیامبرش حضرت محمد صلی الله علیه وسلم که نمونه از اتباع و پیروی برای مسلمانان است استحکام می‌بخشد، که این علوم عبارتند از تفسیر، حدیث، فقه، عقاید، اخلاق، سیرت النبی صلی الله علیه وسلم و غیره علوم.

### **اهداف آموزش علوم دینی**

آموزش علوم دینی در پهلوی ترسیخ عقیده اسلامی، معرفت احکام شریعت، اخلاق، طریقه و روش اصلاح فرد، جامعه و بشریت و مصالح زنده گی را به ما می‌آموزاند تا در پرتو آن فرزندان میهن ما بحیث اعضای سالم و مفید جامعه بار آیند و از اقوام مختلف یک امت قوی و عزتمند که با هم برادر و در چوکات شریعت اسلامی دارای حقوق متساوی باشد ایجاد گردد و در باز سازی مادی و معنوی جامعه، رشد و ترقی ملت مسلمان خود نقش سالم و فعال را ایفا نمایند.

### **روشهای تدریس در آموزش علوم دینی**

روشهای تدریس نصاب تعلیمی دروس علوم دینی، مانند سایر رشته ها متنوع بوده ولی مضامین علوم دینی استراتیژی های بخصوصی را دارد که به محتوای موضوعات آن مناسب است.

در اینجا لازم است به استراتیژیهای پردازیم که با محتوای مضامین علوم دینی، شرایط افغانستان، سطح علمی و سن شاگردان سازگار باشد.

این استراتیژی ها بر این اصل استوار است که تعلیم بر محور شاگرد می‌چرخد و معلم تنها کار تعلیم را تسهیل می‌کند. تعلیم صحیح نیازمند استراتیژی های گوناگونی است که باید با محتوای مضمون متناسب باشد. مهمترین این ستراتیژی ها عبارتند از:

#### **۱- جستجو و حل مساله**

استراتیژی حل مسایل یک ستراتیژی است که سؤالات اساسی ای را مطرح می‌کند و شاگردان باید جواب دهند و حل آنها را بیابند. شاگردان این کار را باید از طریق تفحص معلومات و حقایق در مراحل زیر انجام دهند.

تعیین مسأله انتخاب نمونه، فرضیه سازی، گردآوری بیان، راه حل های ذهنی یا طرح حل مساله، جمع آوری بیانات و تحلیل نتیجه گیری از بیانات، اظهار نظر با دقت بیشتر.

معلم می‌تواند از این ستراتیژی در خلال ارائه مسایل (دینی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی) استفاده کند و شاگردان را به چند گروپ تقسیم نماید تا در باره راه حل های ممکن بحث کنند، معلم باید شاگردان را کمک کند و منابع لازم را در اختیار آنها قرار دهد، عملیات تعلیم و تربیه را تنظیم نماید، آنها را تشویق نماید تا از مهارتهای خود در بحث و جستجو استفاده کنند.

#### **۲- تحلیل متن**

از این ستراتیژی در تدریس مضمون تفسیر، حدیث، فقه، سیرت میراث و اخلاق استفاده می‌شود، در این استراتیژی از متونی که از مراجع مختلف انتخاب می‌گردد استفاده می‌شود، این استراتیژی شامل مراحل زیر است.

بعد از آنکه متن اصلی برای شاگردان توزیع شد، معلم آنرا می‌خواند.

به شاگردان یک فرصت کوتاه می‌دهد تا متن را بخوانند و روی سؤالاتی که مطرح می‌شود فکر کنند. معلم و شاگردان در مباحثه گروهی روی جوابها بحث می‌کنند. معلم بین متن اصلی و سایر مواد ارتباط برقرار می‌کند.

### ۳- فراگیری فعالیت

در این نوع آموزش معلم شرایط آموزشی مناسبی را فراهم می‌سازد که شاگردان فعالیت های مناسبی را به دقت انجام دهند.

معلم هنگام فعالیت شاگردان باید موارد ذیل را مراعات نماید. تفاوت های فردی میان شاگردان، فعالیت های مناسب و هدفمند، و تمرکز به مهارت های عالی فکری. به مثال ذیل توجه فرمایید:

- حج رکن پنجم اسلام است. چند فرایض دارد ؟ اماکنی را که در آن این فرایض انجام می‌یابد نام بگیرید.

### ۴- استراتیژی تدریس مستقیم

زمانی از این روش استفاده می‌شود که معلم بخواهد مطالب را با استفاده از روش بیان و گفتگو ارائه کند. در این روش نقش اساسی را معلم ایفا می‌کند.

این روش برای تدریس موضوعات سیرت النبی ﷺ (مانند غزوة بدر) مناسب است. معلم می‌تواند از این روش برای تدریس مفاهیم و رسیدن به تعمیم استفاده کند.

### ۵- استراتیژی کار گروهی

در این روش شاگردان به چند گروه چهار تا شش نفری تقسیم می‌شوند، این روش شاگردان را به آموزش فعال از طریق گوش دادن صحیح و مهارت های بحث و گفتگو تشویق می‌کند، در این روش شاگردان هر گروه برای رسیدن به اهداف مشترک با یکدیگر کار می‌کنند. معلم می‌تواند از برخی وسایل برای کمک به شاگردان استفاده کند. از روش کار گروهی میتوان در انجام تحقیقات ساده، ترسیم نقشه اجرای یک نمایشنامه و غیره استفاده کرد.

### ۶- روش بازی نقش

این روش از روش های مهم آموزش فعال به شمار می‌رود در این روش از شاگردان خواسته می‌شود که نقش های معینی را که در زنده گی واقعی وجود دارد بازی کنند معلم باید به هر یک از شاگردان بگوید که چه نقشی را ایفا کرد. معلم با همکاری شاگردان موضوع را مشخص می‌کند و افراد را برای ایفای نقش های معینی انتخاب می‌کند. مثلاً معلم می‌خواهد که بیع نجش ( فریب کاری ) را به واسطه شاگردان تمثیل کند. در این صورت یکی از شاگردان را برای نقش بایع، دیگری را برای نقش مشتری و سومی را برای نقش بیع مزایده ( بازار تیزی ) تعیین می‌کند و تمثیل را انجام می‌دهد.

### ۷- روش تمرین

تمرین یکی از فنونی است که از قدیم در امر آموختن به کار رفته است. امروز که هدف های تربیتی در حیطه های دانشی ذهنی و مهارتی تنظیم می‌شود، مسؤولیت معلم در دادن تمرین های مناسب به متعلم بیشتر می‌شود. تمرین انواع مختلفی دارد؛ مانند: تمرین تکراری، تمرین استنباطی، تمرین های چند جوابه، خانه خالی معلوماتی از تمرین های عملی

می‌توان برای کسب مهارت در خواندن نقشه‌های تاریخی و جغرافیایی، و شجره‌نامه‌ی اصحاب کرام و رجال دین استفاده کرد.

## ۸- روش توضیحی

روش توضیحی عبارت است از انتقال مستقیم اطلاعات به متعلمین با استفاده از مطالب چاپی، تشریح درس و سایر رسانه‌ها، در این روش معلم مفاهیم و موضوعات درسی را برای شاگردان عرضه می‌کند، از جمله محاسن روش توضیحی این است که میتوان مجموعه‌ی کامل از حقایق، اصول و مفاهیم را به شیوه‌ی منسجم به متعلمین آموخت، از محدودیت‌های این روش آن است که شاگرد مطالب حاضر و آماده را دریافت می‌کند و درک‌ش حقایق فعال نمی‌باشد. این روش در صورتی که با سایر روشها بکار برده شود موثر خواهد بود. در آموزش بسیاری از مفاهیم علمی می‌توان از روش توضیحی استفاده کرد.

## ۹- روش مباحثه‌ی گروهی

روش مباحثه یکی از کهن‌ترین روشهایی است که در طول تاریخ تعلیم و تربیه به کار رفته است. در روش مباحثه‌ی گروهی، معلم ابتدا شاگردان را به چند گروه تقسیم می‌کند برای هر گروه موضوع را مشخص می‌کند و از شاگردان می‌خواهد تا در باره‌ی آن بحث کنند در پایان یک نفر از اعضای گروه نتیجه را به اطلاع سایر شاگردان می‌رساند. بحث گروهی روشی است که به افراد فرصت می‌دهد تا نظریات، عقاید و تجارب خود را با دیگران در میان بگذارند اگر معلم در بحث گروهی نظارت نکند ممکن است که وقت گروه‌ها صرف صحبت‌های بی‌فایده شود. از این روش می‌توان در آموزش موضوعات اجتماعی، قضاوت در مورد عملکرد قهرمانان تاریخی و یا مسایل مربوط راویان مشهور حدیث استفاده کرد.

## ۱۰- روش واحد کار (پروژه‌ی)

روش واحد کار مستلزم بررسی، جمع‌آوری اطلاعات و یافتن راه حل، مطالعه و انجام کار عملی است. این روش معمولاً در خارج از مکتب صورت می‌گیرد در این روش معلم موضوع را با توجه به علایق شاگردان انتخاب میکند و از آنها می‌خواهد که در مورد آن به جمع‌آوری اطلاعات و یا انجام یک فعالیت بپردازند؛ بطور مثال جمع‌آوری سنگ‌ها برای عملیه‌ی رجم جمرات در تدریس فقه، تهیه‌ی عکس از مناظر به کمک دوربین، مطالعه بنای تاریخی، تهیه نقشه غزوه از غزوات رسول الله علیه الصلاة والسلام و مطالعه در باره‌ی یک موضوع دینی، اجتماعی و غیره.

## ۱۱- سیر علمی

سیر علمی یک فعالیت تجربی خارج از مکتب است و بیرون از صنف صورت می‌گیرد. مثلاً باز دید از مساجد و اماکن تاریخی و اسلامی مانند مکه مکرمه، مدینه منوره و بیت المقدس و یا کتابخانه و موزیم آثار اسلامی و غیره.

## ۱۲- روش پرسش و پاسخ

روش سؤال و جواب فنی است که میتوان از آن در تدریس کلیه دروس استفاده کرد. به خصوص در زمانی که معلم می‌خواهد توجه شاگردان را به تفکر در باره‌ی یک مفهوم جدید جلب کند از این روش استفاده می‌کند.



این فن ممکن است که برای مرور مطالبی که قبلاً تدریس شده است برای ارزیابی از میزان آموخته های شاگردان مورد استفاده قرار گیرد.

انواع سؤالهایی که معلم می تواند آنرا مطرح کرد، میتوان آنها را قرار شرح زیر خلاصه کرد:

۱- سؤالات یاد آوری.

مثال: برای اولین بار وحی بر حضرت محمد صلی الله علیه وسلم در کجا نازل شد؟

۲- سؤالات مقایسه ای:

مثال: حالت زنده گی مسلمانان در مدینه منوره از حالت زنده گی آنها در مکه مکرمه چه تفاوت داشت؟

۳- علت و معلول:

مثال: علت به شهادت رسیدن تعداد زیاد مسلمانان در غزوه احد چه بود؟

۴- سؤالات توضیحی:

مثال: زکات را تعریف نمایید و مستحقین زکات کی ها اند؟

۵- سؤال برای خلاصه کردن.

مثال: درس دوم حدیث را که در باره آداب خرید و فروش است بخوانید و خلاصه نمایید.

۶- سؤال برای ذکر مثال:

مثال: حج به سه قسم است نام یکی از آنها را بگیرید؟

۷- تجزیه و تحلیل:

غزوه بدر بالای مشرکین چه اثر گذاشت؟

۸- سؤال برای طبقه بندی:

مثال: طهارت مکان از جمله کدام فرایض نماز به شمار می رود؟

۹- سؤال برای نتیجه گیری:

مثال: اگر ما، در محیط زیست خویش از نهال شانی غفلت ورزیم چه مصایب را به بار می آورد؟

### **روشهای ارزیابی از معلومات شاگردان**

ارزیابی وسیله تشخیص میزان رسیدن به اهداف آموزشی است. ارزیابی تصویر روشنی از موفقیت روشها و فعالیتهای آموزشی به معلم میدهد. برای ارزیابی علوم دینی از روشهای مشابه با مضامین دیگر استفاده می شود. از آنجاییکه ارزیابی یکی از مهمترین برنامه های تربیتی است، آموزش یک درس مستلزم آن است که از جمود ( تلقین و حفظ معلومات ) خارج شود و به فراگیری زنده ( بحث و تحلیل، تفسیر، حل مسائل ) تبدیل شود. برخی از مهمترین استراتژیهای ارزیابی به شرح زیر است:

### **روش استفاده از قلم و کاغذ**

این روش که از آن در قلم و کاغذ استفاده میشود یکی از مهمترین استرژئی هایی است که قدرت شاگردان را در کار های مشخصی اندازه گیری می کند در این روش شاگردان به سؤالهای که به آنها داده می شود به صورت کتبی جواب

می‌دهند. از این روش معمولاً در امتحانات چهارونیم ماهه و یا سالانه استفاده می‌شود. تا میزان فراگیری شاگردان برای دوره مشخصی ارزیابی گردد باید یاد آوری کرد که این نوع امتحان به حوزه شناختی و دانشی منحصر میماند.

### روش ملاحظه (مشاهده):

در این روش معلم یا ملاحظه کننده تمامی حواس خود را متوجه شاگرد می‌کند تا او را در جای معین مراقبت نماید. هدف از این مراقبت این است که معلوماتی در باره شاگرد به دست آورده شود تا از آنها برای ارزیابی مهارتها، سلوک و اخلاقیاتش استفاده شود، هنگام ملاحظه از وسایل مختلفی استفاده می‌شود؛ بطور مثال اندازه گیری گاهی عددی است و گاهی غیر عددی، بعد از اینکه معلم این اطلاعات را جمع آوری کرد باید آنها را به صورت کمی تحلیل کرد تا نقاط قوت و ضعف شاگردان کشف شود در روش مشاهده از انواع چک لست ها استفاده می‌شود.

چک لیستها انواع مختلف دارد. برای مثال چک لیست سنجش مهارت شاگردان در حل مسایل، چک لست سنجش عملکرد شاگردان چک لیست سنجش مهارتهای ارتباطی. معلم به حیث مربی می‌تواند خود شخصاً در تهیه چک لست توجه کرده و بصفت مشاهد رفتار و عملکرد شاگردان اقدام کند.

به نمونه ای از چک لست ها که برای اندازه گیری مهارت شاگردان در حل مسایل به کار میرود، توجه نمایید:

### چک لست ارزیابی مبتنی بر عملکرد

شماره	معیار	ضعیف (۱)	متوسط (۲)	خوب (۳)	عالی (۴)
۱	روش				
۲	مشخص کردن مسأله و تحلیل آن				
۳	ارائه				
۴	جمع بندی مطالب و تحلیل آنها				
۵	تصمیم گیری				

در این روش شاگرد باید آنچه را که در جریان زنده گی واقعی آموخته است، توضیح دهد، یا فعالیتی انجام دهد که مهارتهایش را نشان دهد. در این روش به معیارهایی مانند توضیحات شاگرد، انجام نقش یا رول، همکاری در گروپ، انجام کار فردی و سایر فعالیت ها توجه میشود.

### نمونه چک لست اندازه گیری برای عملکرد شاگردان در دروس علوم دینی

شماره	معیارها	متوسط	خوب	عالی
۱	با دوستانش با زبان فصیح و صحیح ارتباط برقرار میکند			
۲	از اصطلاحات و مفاهیم و محتوای مضامین علوم دینی استفاده می‌کند			
۳	به طرف همه شاگردان نگاه میکند			

۴	از شخصیت قوی و با نشاط برخوردار است		
۵	به سؤالات شاگردان با جرأت و اطمینان جواب می‌دهد		
۶	مفاهیم و اصطلاحات را تعریف می‌کند		
۷	عناصر مهم محتوا را تعیین می‌کند		
۸	از کتب علوم دینی مربوط به درس استفاده می‌کند		
۹	از مواد آموزشی متنوع به روش درست استفاده می‌کند		
۱۰	مطلب خود را در وقت معین انجام می‌دهد		

### ۳- چک لیست ارزیابی مهارت های ارتباطی

این روش برای اندازه گیری کسب مهارت‌های ارتباط با دیگران به کار گرفته می‌شود. نصاب مضامین دینی بر انکشاف مهارت‌های ارتباطی استوار است. در این استراتژی معلومات از جریان فعالیت های ارتباطی شاگرد، نحوه تفکر و روش او در حل مسایل، جمع آوری می‌شود. به مثال ذیل توجه کنید:

### نمونه چک لیست اندازه گیری مهارت‌های ارتباطی

شماره	مهارت‌های ارتباط	بلی	نخیر
۱	افکار ابتکاری را برای دیگران طرح می‌کند		
۲	وقتی که مطلب برایش روشن شود رأی دیگران را می‌پذیرد و از نظر خود دست بر می‌دارد		
۳	به اندیشه های دیگران ارج می‌گذارد		
۴	در کاری که به او سپرده شده، احساس مسؤولیت می‌کند		
۵	با دیگران همکاری می‌کند		

**توجه:** بخشی از نمره صنفی شاگردان از طریق ملاحظه معلم از عملکرد شاگردان در صنف مشخص می‌شود. و بقیه آن به تصمیم اداره ارزیابی در وزارت معارف بستگی دارد.

## لوازم اجرایی برنامه درسی علوم دینی

### ۱- وسایل کمک آموزشی مورد نیاز

تخته سیاه، تباشیر، مارکر، کتاب رهنمای معلم، کتاب های مربوط به علوم دینی، کامپیوتر و اینترنت در صورت دسترسی، تصاویر و فلم های مستند و متعلق به مضامین سیرت النبی صلی الله علیه وسلم.

### ۲- انتظار از معلمین علوم دینی

#### الف: صلاحیت های عمومی

داشتن لیسانس در علوم شرعی یا اقلأ فوق بکلوریا، آشنایی با مضمونیکه درس می دهد، آشنایی با مشخصات سنی و ذهنی شاگردان، آشنایی با روش های تدریس و شیوه های ارزیابی از دانسته های شاگردان علاقمند به شغل معلمی، داشتن صلاحیت اخلاقی

#### ب: صلاحیت های اختصاصی

- آشنایی با برنامه درسی و شیوه های تدریس دروس مختلف علوم دینی
- توانایی در طراحی پلان یادگیری برای دروس مختلف
- توانایی اداره صنف های درسی
- توانایی استفاده از وسایل کمک آموزشی

### ۳- انتظار از مکتب

- فراهم کردن شرایط برای اجرای برنامه (تهیه کتب، رهنمای معلم و لوازم آموزشی)
- برقراری ارتباط منظم با والدین
- توجه به مصوبات وزارت معارف در اجرای برنامه زمانی
- نظارت بر عملکرد معلمان در صنف و رهنمایی معلمان
- ایجاد کتابخانه در مکاتب
- تهیه کتاب های مورد نیاز معلمان با همکاری خانواده ها

### ۴- انتظار از خانواده

- برقراری ارتباط با معلمین اطفال خود در مورد وضعیت تعلیمی شان
- با خبر بودن از پیشرفت درسی اطفال شان
- همکاری با اداره مکتب

## فصل دوم

### راهنمای تدریس

در فصل اول این راهنما شما معلمان ارجمند با کلیات برنامه درسی، روش های تدریس و شیوه ارزیابی از این برنامه آشنا شدید، در این فصل با پلان سالانه و روش تدریس هر درس آشنا خواهید شد.

**پلان سالانه تدریس:** نشان می دهد که محتوای یک کتاب درسی را در طول یک سال چگونه تقسیم بندی کنید. در کشور ما شروع سال تعلیمی برای ولایات سردسیر و گرمسیر فرق می کند. در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از اول خزان شروع می شود و دو هفته ماه جدی به امتحان اختصاص داده شده و در هفته آخر شاگردان به رخصتی می روند. در پایان ماه بهار یعنی جوزا، دو هفته اول به امتحان اختصاص داده شده و شاگرد به رخصتی می روند.

در ولایات سرد سیر سال تعلیمی از (پانزده حوت) آغاز می شود. امتحانات پایان نیم سال تعلیمی در دو هفته آخر ماه سرطان آغاز شده، شاگردان در دو هفته اول ماه اسد پس از امتحانات به رخصتی می روند. امتحانات پایان سال در دو هفته اول ماه قوس شروع می شود. و پس از آن شاگردان به رخصتی آخر سال می روند. طول سال تحصیلی در مجموع ۲۸ هفته است. برای تنظیم پلان سالانه تعداد صفحات کتاب درسی را بر عدد ۲۸ تقسیم می کنیم. عدد بدست آمده نشان می دهد که شما معلم عزیز در هر هفته چه تعداد صفحه از کتاب درسی را باید تدریس کنید.

## پلان سالانه مخصوص ولایات سردسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا				
تابستان	سرطان			امتحانات	امتحانات
	اسد	رخصتی	رخصتی		
	سنبله				
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

## پلان سالانه مخصوص ولایات گرمسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
خزان	میزان				
	عقرب				
	قوس				
زمستان	جدی	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی
	دلو				
	حوت				
بهار	حمل				
	ثور				
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

## صفات معلم خوب

- ۱\_ معلم باید تقوی، دیانت و اخلاق حمیده داشته باشد.
- ۲\_ معلم باید خلوص نیت داشته باشد.
- ۳\_ معلم باید فروتنی، تواضع و خاکساری داشته باشد.
- ۴\_ معلم باید خوش خلق باشد.
- ۵\_ معلم باید عزت نفس داشته باشد.
- ۶\_ معلم باید صاحب عزم و اراده قوی باشد.
- ۷\_ معلم باید اعتماد به نفس داشته باشد.
- ۸\_ معلم باید دارای صلاحیت های علمی باشد.
- ۹\_ معلم باید فضای صمیمیت را ایجاد نماید.
- ۱۰\_ معلم باید شکیبایی داشته باشد و مشکلات را تحمل نماید.
- ۱۱\_ معلم باید بر شاگردان دلسوز و مهربان باشد.
- ۱۲\_ معلم باید از مشخصات شاگردان اطلاع داشته باشد.
- ۱۳\_ معلم باید در فهماندن مطالب به شاگردان کوشا باشد.
- ۱۴\_ معلم باید به مسایلی که نمی داند اعتراف نماید.
- ۱۵\_ معلم باید نظافت و پاکیزه گی را رعایت نماید.
- ۱۶\_ معلم باید وجایب و مسؤولیت های دینی و ملی خود را بجا آورد.
- ۱۷\_ معلم باید نظریات و آراء شاگردان را بشنود.
- ۱۸\_ معلم باید باشاگردان روابط نیک و حسنه داشته باشد.
- ۱۹\_ معلم باید بالای مضمونی که تدریس می کند حاکمیت کامل داشته باشد.
- ۲۰\_ معلم باید بلاغت و فصاحت زبانی داشته باشد.
- ۲۱\_ معلم باید شروع و ختم درس را با دعا نماید.
- ۲۲\_ معلم باید برای شاگردان در همه زمینه ها نمونه و سرمشق باشد.

## بخش حدیث شریف



## درس اول

### عنوان: تعریف حدیث

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- تعریف علم حدیث را بدانند.
- ۲- صحابه را درست شناخته بتوانند.
- ۳- به اهمیت علم حدیث پی ببرند.
- ۴- اقسام حدیث را شناخته بتوانند.

### معلومات اضافی

- حدیث مرفوع آن است که سلسله روایت آن از نگاه قول و فعل به رسول الله ﷺ رسیده باشد.
- حدیث موقوف آنست که سلسله روایت آن از نگاه قول و فعل به صحابه رسیده باشد.
- حدیث مرسل آنست که تابعی آن را مستقیماً به رسول الله ﷺ میرساند .

**معنای کلمات:** صحابی: به شخصی گفته میشود که آنحضرت ﷺ را در حیات خود دیده و به ایشان ایمان آورده و با ایمان فوت نموده باشد.

تابعی: به شخص مؤمنی گفته میشود که صحابه را در حیات خود دیده باشد.

**روش تدریس:** سوال و جواب ، توضیحی ، انفرادی و گروهی

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر، چارت و غیره

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف و گرفتن حاضرى در باره اهميت علم حدیث مختصراً صحبت می کند.	شاگردان نظم صنف را رعایت می نمایند.
۳۰ دقیقه	۱- معلم محترم عنوان درس (تعریف حدیث) را روی تخته می نویسد شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده درس را با آواز مناسب میخواند.	شاگردان گوش می کنند.
تقدیم درس	۲- معلم محترم به شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را روی تخته مینویسد . ۳- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی، درس را طور شفاهی با زبان ساده تشریح می نماید و کلمات مشکل را تکرار نموده روی تخته بیرون نویس میکند . - معلم محترم کلمات صحابی و تابعی را با معنای شان روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا آن را یادداشت کنند.	شاگردان درس را با آواز بلند می خوانند.
	۴- معلم محترم شاگردان را به گروه های مختلف تقسیم نموده	شاگردان به تشریح درس گوش فرا میدهند

<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود می نویسند.</p> <p>شاگردان در گروه ها کار می کنند.</p> <p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرامی دهند</p> <p>شاگردان کارخانگی شان را می گیرند. به هدایت معلم عمل می کنند.</p>	<p>و برای شان وظیفه می دهد تا در رابطه به موضوع ، غرض و علم حدیث بین هم بحث نمایند.</p> <p>و خود صنف را کنترل نموده گروه ها را نظارت میکند در هنگام ضرورت با شاگردان دیر آموز همکاری می نماید.</p> <p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم جهت اطمینان خویش شاگردان را ارزیابی می کند.</p> <p><b>خلاصه درس</b></p> <p>حدیث در لغت سخن و هر چیز جدید را گویند و در اصطلاح برای تمام افعال، اقوال، و تقریرهای رسول الله ﷺ گفته میشود. ما علم حدیث را به خاطری می آموزیم که آموختن آن سبب سعادت و رستگاری دنیا و آخرت ما میشود .</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
---	---	-----------------

## درس دوم

### عنوان: تدوین حدیث

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- متن درس را درست خوانده بتوانند.
- ۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.
- ۳- با نامهای محدثین مشهور آشنا شوند.
- ۴- نامهای کتب بزرگ و مشهور حدیث را بفهمند.

### معلومات اضافی

**عمر بن عبدالعزیز:** حضرت اباحفص اموی قریشی عمر بن عبدالعزیز بن مروان بن حکم خلیفه عادل زمان خویش بود. ایشان از جانب مادر نواسه حضرت عمر فاروق رضی الله عنه است چون مادرش «للی» بنت عاصم می باشد و حضرت عاصم فرزند حضرت عمر رضی الله عنه است. حضرت عمر بن عبدالعزیز بعد از فوت سلیمان بن عبدالملک در سال ۹۹ هجری قمری طبق وصیت سلیمان بن عبدالملک به خلافت رسید. ایشان بهترین ممثل دوران خلافت جد شان حضرت عمر فاروق رضی الله عنه بودند از این لحاظ در بین مسلمانان به لقب عمر ثانی شهرت حاصل کرد. در زمان خلافتش تمام کارهای خلافت را به اساس قرآن کریم و سنت نبوی صلی الله علیه و آله استوار نموده بود حتی زیورات همسرش را به بیت المال تسلیم نمود چون همسرش دختر شاه بود تشویش داشت از اینکه زیورات او از بیت المال نباشد و یا از طریق ظلم به دست نیامده باشد. یکی از کارهای بارز حضرت عمر بن عبدالعزیز در زمان خلافتش این بود که بسا از والیان و قضات دوره اموی را از وظیفه شان سبک دوش نمود و به جای آنها اشخاص متقی و عادل را برگزید و آنان را متوجه مسئولیت های شان کرد. وی با اهل ذمه و هندوهای که در قلمرو حکومت اسلامی زنده گي میکردند با رفتار بسیار عادلانه برخورد می نمود. زمان خلافت ایشان اندک بود؛ اما در این زمان کم افتخارات زیادی را نصیب اسلام ساخت. و در سال ۱۰۱ هجری قمری در ماه رجب دیده از جهان بست.

**معنای کلمات:** تدوین « تصنیف » (نوشتن) ضخیم « بزرگ »

**روش تدریس:** سوال و جواب، توضیحی، انفرادی، گروهی

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر، کارت های معرفی محدثین مشهورالبته در صورتی که موجود باشد.

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف و دیدن کارخانه گى درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: معناى لغوى حدیث چیست؟ غرض علم حدیث را بگوئید؟ معلم محترم به قصد ایجاد انگیزه از شاگردان می پرسد کی میتواند نام یکی از کتب مشهور حدیث را بگوئید؟	شاگردان جواب می دهند یک شاگرد جواب می دهد.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	<b>جریان درس:</b> ۱- معلم محترم، عنوان درس جدید (تدوین حدیث) را روی تخته می نویسد. ۲- معلم محترم از شاگردان می خواهد تا درس را خاموشانه مطالعه نمایند و مشکلات شان را یاد داشت کنند. و خود درعین حال عناوین جانبی درس را روی تخته می نویسد.	شاگردان درس را خاموشانه می خوانند.
	۳- معلم محترم شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده درس را از روی کتاب با آوازمناصب می خواند سپس از چند شاگردی که در خواندن مشکل دارند می خواهد تا درس را تکرار کنند. ۴- توجه شاگردان را به خویش جلب نموده درس را با زبان ساده تشریح می کند.	شاگردان گوش می کنند. چند شاگرد درس را می خواند
	۵- معلم محترم شاگردان را به گروه های مختلف تقسیم نموده و برای شان وظیفه میدهد که در رابطه به مراحل تدوین حدیث و فواید آن بین هم بحث نمایند. ۶- اشتباهات شاگردان را اصلاح کرده شاگردان کم جرأت را مورد توجه خود قرار می دهد و معنای کلمات (تدوین و ضخیم) را روی تخته می نویسد و شرح می دهد.	در گروه های خود بحث می کنند.
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی:</b> معلم محترم شاگردان را با استفاده از سوالات کتاب، ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> در زمان حیات رسول الله ﷺ اصحاب کرام همه سخنان آنحضرت را	شاگردان می شنوند و یادداشت می کنند.

<p>شاگردان توجه می کنند به هدایت عمل می کنند.</p>	<p>می آموختند و به آنها عمل می کردند و بعضی هم احادیث مبارک را می نوشتند. اما بعد از وفات پیامبر اکرم ﷺ مسلمانها این ضرورت را احساس کردند که باید احادیث مبارک جمع آوری و نوشته شود. سپس بعضی از اصحاب به نوشتن آغاز کردند که این را مرحله ابتدایی تدوین حدیث گویند. و مرحله اساسی تدوین حدیث در زمان حضرت عمر بن عبدالعزیز صورت گرفت که این مرحله، مرحله رسمی تدوین حدیث به شمار می آید.</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، کارخانه گی می دهد.</p>	
---	--	--

## درس سوم

### عنوان: نیت و اخلاص

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- عبارت حدیث شریف را درست خوانده بتوانند.

۲- درس را درست بیاموزند.

۳- به اهمیت رعایت اخلاص در کارهای روز مره شان پی ببرند.

۴- حضرت عمر رضی الله عنه را بشناسند.

### معلومات اضافی:

**نیت:** در لغت به معنای قصد و عزم قلبی است و در اصطلاح انجام کار نیک و یا ترک کار بد است به قصد تقرب و به دست آوردن رضای خداوند جل جلاله. (ردالمحتار)

**هجرت:** در لغت به معنای ترک و دوری گزیدن است. و در اصطلاح کوچ کردن از وطن اصلی خود به منظور حفظ دین به وطن دیگر و سکونت کردن است. و نیز مبدأ تاریخ اسلام از هجرت حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه منوره گرفته شده است و آن روز در ماه ربیع الاول سال سیزدهم بعثت برابر به سال ۶۲۲ میلادی بود. پس سال هجری منسوب به هجرت پیغمبر اسلام است.

**ریاء:** ریاء در لغت به معنای خود نمایی است و در اصطلاح خود را بر خلاف حقیقت نیکوکار جلوه دادن است. و یا به عبارت دیگر تظاهر به نیکوکاری ریاء است.

حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله در این حدیث مبارک معیار اعمال را نیت قرار داده است. در رابطه به این حدیث مبارک محدثین روایت می کنند: شخصی نسبت به یک زن به نام «ام قیس» بسیار محبت داشت وقتی که آن زن از مکه معظمه به مدینه منوره هجرت نمود شخص مذکور نیز هجرت نمود. بعد از آن شخص مذکور به نام مهاجر ام قیس مشهور شد. چون نیت وی صرف نکاح و رسیدن به آن زن بود از این لحاظ از اجر و پاداش هجرت در راه خدا محروم شد.

کلمه بعثت آن طوری که از نگاه لغت دو معنا دارد در اصطلاح نیز دارای دو معنا می باشد یکی: مبعوث شدن بعد از مرگ؛ دوم: مبعوث شدن شخصی به پیامبری.

**معنای کلمات:** فاروق «فرق کننده» دعوت «فراخواندن» بعثت «برانگیختن، فرستادن»

**روش تدریس:** سوال و جواب، توضیحی، انفرادی و گروهی

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف ، دیدن کارخانه گى درس گذشته را با پرسیدن چند سوال ارزیابی می کند:	شاگردان جواب می دهند.
۳۰ دقیقه	حدیث در زمان کدام خلیفه تدوین شد؟ - سپس به خاطر دریافت عنوان درس جدید و ایجاد انگیزه این سوال را مطرح می کند: کی میتواند بگوید که اعمال ما به چه بسته گى دارد ؟	یک شاگرد جواب می دهد.
تقدیم درس	<b>جریان درس</b> ۱- معلم محترم، عنوان درس (نیت و اخلاص) را روی تخته مینویسد. سپس به شاگردان هدایت می دهد تا درس را مطالعه و مشکلات شان را یادداشت نمایند و خود در عین حال معنای کلمات متن حدیث را با سه کلمه دیگر (فاروق، دعوت و بعثت) روی تخته می نویسد. ۲- معلم محترم شاگردان را متوجه کتاب های شان نموده و درس را با آواز بلند می خواند و شرح می دهد و در جریان خواندن کلمات مشکل را تکرار می کند.	شاگردان درس را مطالعه می کنند.
۱۰ دقیقه	سپس معلم محترم شاگردان را به گروپ های مختلف تقسیم نموده به آنها وظیفه میدهد تا راجع به شخصیت حضرت عمر <small>رضی الله عنه</small> و ارزش نیت با هم بحث نمایند و خود در عین حال صنف را کنترل نموده با شاگردان دیرآموز کمک می نماید . <b>ارزیابی:</b> معلم محترم شاگردان را با استفاده از سوالات کتاب، ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> در حدیث مبارک خواندیم تمام اعمال به نیت تعلق دارد. اگر یک مؤمن نیت یک کار خیر را کند با آنکه نتواند آن را انجام دهد، خداوند کریم نسبت به نیت و اخلاص وی برایش اجر و ثواب میدهد. <b>کارخانه گى</b> معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گى مکلف می سازد.	شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به خلاصه درس گوش فرا می دهند.
		شاگردان به هدایت عمل می کنند.

## درس چهارم

### عنوان: خیرخواهی

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را درست بیاموزند.

۳- روحیه خیرخواهی در آنان پیدا شود.

### معلومات اضافی

رسول الله ﷺ در این حدیث مبارک ارزش خیرخواهی و برادری مسلمانان را بیان داشته است. اگر دقت کنیم در این حدیث مبارک اندرز بسیار مهمی برای امت اسلامی وجود دارد که در صورت عملی شدن، سبب تکمیلی ایمان و اعمال شان می شود.

واظرف دیگر خود خواهی و خود ستایی را محکوم می کند.

مسلمانان اگر واقعاً نسبت به برادران شان خیرخواه و خیراندیش باشند و عزت آنها را عزت خود و ذلت آنان را ذلت خود بدانند جامعه اسلامی به هیچ مشکلی مواجه نمیشود چنانچه در رابطه به این موضوع آیات قرآنی و احادیث نبوی زیادی نازل شده است؛ به طور مثال: {إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ} (آیه ۱۰ سوره حجرات) ترجمه: بدون شک مؤمنان باهم برادراند اگر اختلافی در بین شان پیدا می شود پس در بین دو برادر تان صلح نمایید و از خداوند تعالی بترسید تا اینکه شما رستگار شوید.

این آیه مبارکه عمومیت دارد و مختص به یک گروه و یک زمان نیست؛ بلکه تمام جوامع اسلامی و عصرها زیرمصدق این آیه مبارکه می آیند.

حضرت ابی الدرداء در رابطه به خیرخواهی این حدیث مبارک را از آن حضرت ﷺ روایت می کند: عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ دَعَاَ الْمَرْءَ الْمُسْلِمَ لِأَخِيهِ يَظْهَرُ الْغَيْبُ مُسْتَجَابَةً عِنْدَ رَأْسِهِ مَلِكٌ مُؤَكَّلٌ كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلِكُ الْمُؤَكَّلُ بِهِ آمِينَ وَلَكَ مِثْلُ «رواه مسلم»

ترجمه: از حضرت ابی الدرداء روایت است که رسول الله ﷺ فرمود: دعای شخص مسلمان در حق برادر مسلمانش خصوصاً در غیابش قبول میشود. در بالای سرش فرشته‌یی است هرگاه وی در حق برادرش دعا می کند فرشته حفظ به آن آمین می گوید.



عن ابی هريرة عن رسول الله ﷺ قال الارواح جنودٌ مجندةٌ فما تعارف منها ائتلفَ وما تناكر منها اختلف {متفق عليه}

ترجمه: حضرت ابی هریره ؓ از رسول الله ﷺ روایت می کند که رسول الله ﷺ فرمود: ارواح مثل لشکر جمع شده است پس وقتی که تعارف در بین شان حاصل شود سبب الفت و محبت در بین شان میگردد و هنگامیکه نفرت پیدا شود سبب اختلاف در بین شان می شود. همین الفت است که باعث سرفرازی و رستگاری یک جامعه می شود. و اختلاف باعث عقب مانده گی، بدبختی، مشکلات ذات الینی و از هم پاشیدن یک جامعه اسلامی می شود؛ لذا ما باید بکوشیم که اخوت، محبت و اتحاد را بدون در نظر داشت مسایل نژادی، سمت گرایی، لسانی در بین هم قایم و دایم داشته باشیم.

**معنای کلمات:** منافع عامه «فواید مردم» فقیه «دانا، عالم فقه»

**روش تدریس:** سوال و جواب ، توضیحی ، انفرادی و گروهی

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف، دیدن کارخانه گى (به گونه مناسب) درس گذشته را ارزیابی میکند. ثواب اعمال به چه وابسته است ؟	شاگردان با رعایت نظم صنف به سوالات جواب می دهند.
۳۰ دقیقه	- معلم محترم به خاطر ایجاد انگیزه از شاگردان می پرسد: یک مسلمان نسبت به مسلمان های دیگر چه احساسی باید داشته باشد؟ <b>جریان درس:</b> ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس جدید (خیر خواهی) را روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نمایند و مشکلات خود را یاد داشت نمایند. و خود عناوین جانبی درس را با کلمات منافع عامه ، فقیه و کلمات متن حدیث همراه بامعناى آنها روی تخته می نویسد. ۲- معلم محترم از یک شاگرد میخواهد تا پیش تخته آمده کلمات را برای دیگران بخواند و معنی نماید. ۳- معلم محترم توجه شاگردان را به خود جلب نموده درس را تشریح می کند. ۴- معلم محترم برای شاگردان هدایت میدهد تا کلمات را بامعناى شان در کتابچه های خود رونویس کنند . سپس معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد.	یک شاگرد جواب می دهد . شاگردان درس را مطالعه می نمایند یک شاگرد کلمات را می خواند و معنی می کند. شاگردان به تشریح درس گوش می دهند.
تقدیم درس	ارزیابی معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده از سوالات کتاب	شاگردان به خلاصه گوش میدهند.

<p>به هدایت عمل می کنند.</p>	<p>شاگردان را ارزیابی می کند.</p> <p><b>خلاصه درس</b></p> <p>ازاین حدیث مبارک معلوم میشود که خیرخواهی با ایمان ما رابطه نزدیک دارد. یک شخص نمیتواند خود را مؤمن کامل بگوید تااینکه خیرخواه دیگران نباشد در حدیث شریف آمده است که: چیزی را که برای خود نمی پسندی به دیگران نیز پسند.</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می سازد.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
------------------------------	---	-----------------

## درس پنجم

### عنوان: مسؤولیت مسلمان در برابر مسلمانان دیگر

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- حدیث را درست خوانده بتوانند.
- ۲- ترجمه حدیث را یاد بگیرند.
- ۳- روحیه احساس مسؤولیت در برابر دیگران در آنان ایجاد شود.

### معلومات اضافی

بدون شک مسلمانان با هم خواهر و برادر اند، لذا برای یک مسلمان شایسته نیست که بالای برادرش ظلم کند و یا او را حقیرشمارد اگرچه وی ناتوان، فقیر، مسکین و درمانده هم باشد. چون امکان دارد با وجود این ناتوانی ها وی نزد خداوند کریم گرامی و باعزت باشد. چنانچه در سوره مبارکه منافقون خداوند متعال می فرماید: «وَاللَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ» (آیه ۸)

ترجمه: عزت کامل برای خداوند برای پیغمبر و برای مؤمنان است مگر منافقین این حقیقت را نمی دانند.

مسلمان باید عزت و احترام برادر فقیرش را نگه ندارد و او را دوست داشته باشد زیرا حب مساکین باعث کامیابی ما در دنیا و آخرت میشود؛ چنانچه حضرت رسول الله ﷺ در دعای خویش می فرمودند: «خداوندا از تو می خواهم محبت مساکین را در دلم جای دهی» چون ایشان از جانب خداوند کریم به محبت فقراء و مساکین مأمور شده بودند. چنانکه شأن نزول سوره مبارک «عبس» درباره سوال حضرت عبدالله ابن ام مکتوم «ﷺ» است. روزی آن حضرت «ﷺ» در مجلسی مشغول دعوت سران قریش بود حضرت عبدالله ابن ام مکتوم «ﷺ» که یک صحابه نابینا و فقیر بود نزد آن- حضرت «ﷺ» آمد و سوالی را مطرح کرد حضرت رسول خدا از اینکه در رشته سخن و جریان مجلسش خللی ایجاد نشود به سوال وی چندان توجه نکرد، لذا وقتی که مجلس ختم شد وحی نازل شد (سوره عبس) بعد از آن حضرت رسول الله «ﷺ» وی را نوازش داده در کنار خویش قرار داد و برایش فرمود: بیا این جا (برچادرم) بنشین ای کسی که خداوند به خاطر تو مرا عتاب کرده است.

محل تقوا و پرهیزگاری قلب است چنانچه حضرت رسول الله «ﷺ» در حدیثی می فرماید: عن ابي هريرة عبد الرحمن بن صخر

قال قال رسول الله ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ {رواه مسلم}

### ترجمه

یقیناً خداوند تعالی به جسم ها ، صورت ها و اموال شما نگاه نمی کند، بلکه اعمال و دلهای شما را می بیند.

پس قضاوت کردن صرف با دیدن ظاهر یک شخص درست نمی باشد.

در رابطه به حرمت خون، مال، و ریختن آبروی مسلمان خداوند تعالی آیات مبارکه را نازل فرموده است . از جمله:

«وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِدًا فَجَزَاءُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا» (آیه ۹۳ سوره النساء)

ترجمه: و کسیکه قتل کند یک مؤمن را به قصد (بدون حق) پس جزای وی دوزخ است که همیشه باشد آنجا «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ» (آیه ۱۸۸ سوره بقره) ترجمه: و نخورید مال های یکدیگر را به طریق باطل . یعنی ناروا و حرام .

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُوا مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءً مِنْ نِسَاءِ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُنَّ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بئسَ الاسمُ الفُسوقُ بعدَ الإيمانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ» (آیه ۱۱ سوره حجرات)

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید تمسخر نکنند یک قوم بر قوم دیگر شاید که قوم (تمسخر شده) بهتر باشد از آنها (از قوم تمسخر کننده) و نیز تمسخر نکند زنان بر زنان دیگر شاید آن زنان (تمسخر شده) بهتر باشد از آنها (از زنان تمسخر کننده) و همچنین بین هم عیبجوی نکنید و نیز یک دیگر را به القاب بد یاد نکنید بعد از آوردن ایمان، فسق بدترین گناه است . پس کسی که برنگردد (از این اعمال) پس این گروه ایشان اند ستمکاران.

**معنای کلمات:** وسیع «فراخ» حتی المقدور «تا حد توان» عفت «پاک دامنی»

**روش تدریس:** سوال و جواب ، انفرادی ، توضیحی ، گروهی ،

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام ، احوال پرسى، تنظيم صنف و دیدن کارخانه گى ، درس گذشته را با طرح این سوال ارزیابی می کند: چه کسانی نزد خداوند کریم و نزد مسلمانان گرامی اند؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می نمایند.
۳۰ دقیقه	معلم محترم جهت ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می پرسد: یک مسلمان در برابر مسلمان های دیگر چه مسئولیتی دارد؟	شاگردان به سوالات جواب می دهند.
تقدیم درس	<b>جریان درس</b> ۱- معلم محترم به یکی از شاگردان هدایت می دهد تا عنوان درس جدید را روی تخته بنویسد. سپس به شاگردان وظیفه می دهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و اگر به مشکلی بر می خورند یادداشت نمایند. و خود درعین حال عناوین جانبی درس را با کلمات (وسیع، حتی المقدور، عفت) روی تخته می نویسد و ترجمه می کند. ۲- سپس معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی، درس را تشریح می کند و بعد از چند شاگرد کم جرئت می خواهد تا هر کدام تشریح یکی از عناوین جانبی را بخوانند.	یک شاگرد به سوال جواب می دهد شاگردان درس را خاموشانه مطالعه می نمایند شاگردان درس را تشریح می کنند. شاگردان فعالیت داده شده را

<p>اجرا می کنند.</p> <p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p> <p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرامی دهند</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>	<p>۳- در ادامه معلم محترم از شاگردان می خواهد تا فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نمایند.</p> <p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم جهت اطمینان خویش شاگردان را با طرح چند سوال ارزیابی می کند .</p> <p><b>خلاصه درس</b></p> <p>از نظر دین مقدس اسلام مسلمانان باهم برادراند پس نباید برادر بر برادرش ظلم کند یا او را حقیر شمارد یا او را در وقت مشکلات تنها گذارد . باید بداند که خون، مال، و بی عزت ساختن برادرش بر او حرام است. اگر برحق برادرش تجاوز کند مورد خشم خداوند متعال قرار می گیرد.</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، به شاگردان کارخانه گی می دهد.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
---	--	-----------------

## درس ششم

### عنوان: اخلاق نیکو

وقت: یک ساعت درسی (۴۵)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- عبارت حدیث و متن درس را درست خوانده بتوانند.
- ۲- به اهمیت ارزشهای اخلاقی پی ببرند.
- ۳- آنچه را آموخته اند در زنده گی روزمره شان عملی کرده بتوانند.

### معلومات اضافی:

اخلاق جمع خُلُق است و در اصطلاح بر تمام خویهای انسان اطلاق میشود. اخلاق به دو قسم است ۱- اخلاق نیکو که همواره انسان را به انجام کارهای نیک رهنمایی می کند. ۲- اخلاق بد که همواره انسان را به انجام کارهای بد سوق می دهد. یکی از برنامه های بارز پیامبران علیهم السلام همین است که اخلاق مردم را نیکو گردانند چنانچه آن حضرت ﷺ می فرماید « إِنَّمَا بَعَثْتُ لِاتِمِّ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ » ترجمه: به تحقیق من مبعوث شده ام تا اخلاق نیکو را تکمیل کنم. رسول الله ﷺ ممثل و منبع اخلاق نیک اسلامی و انسانی است.

این یک حقیقت انکارناشدنی است که حتی کفار به آن اعتراف دارند، زیرا اخلاق نیکوی ایشان به آیه قرآنی ثابت است. خداوند متعال فرموده است « وَأَنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ » (ن: ۴)

ترجمه: و به تحقیق تو ای محمد ﷺ دارای خلق (وسیرت) عالی و بزرگی هستی. امام ترمذی از حضرت عایشه صدیقه درمورد اخلاق نبی کریم ﷺ روایت کرده است: اخلاق رسول الله ﷺ چنین بود: کفش هایش را خودش پیوند میکرد، لباس هایش را می دوخت و مثل یکی از شما در خانه کار می کرد. و گوسفند خود را میدوشید و کارهایش را خود انجام میداد. در رابطه به اخلاق نیکو احادیث دیگری نیز روایت شده است: « وَخَالَقَ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ » رسول الله ﷺ هنگامیکه معاذ بن جبل ؓ را به صفت والی به یمن فرستاد برایش ارشاداتی فرمودند که از جمله این بود:

با مردم با اخلاق خوب رفتار کن. در این حدیث مبارک رمزی نهفته است که گسترش و تقویت دین است زیرا رسول الله ﷺ این را میدانست اگر معاذ بن جبل در برابر مردم یمن از خود رفتار نیک و اخلاق حمیده نشان دهد، همه گرویده دین اسلام میشوند چون یک امر مسلم است خُلُق نیک خلق را شکار می کند. اگرما به تاریخ اسلام دقیق شویم این حقیقت را درک می کنیم که فقط اخلاق حمیده آن حضرت ﷺ و اصحاب کرام سبب مسلمان شدن بسیاری از مردم شده است. و همچنان آن حضرت ﷺ روزی برای اصحاب کرام فرمودند: « أَحْسَنُكُمْ أَحْسَنُكُمْ لِإِلهٍ » (بهترین شما کسی است که با خانواده اش رفتار نیک داشته باشد)

پس باید هر مسلمان به خاطرنیک ساختن اخلاقی و سیرت نبی کریم ﷺ را برای خود الگو و سرمشق قرار دهد. و برای رسیدن به این هدف بهترین راه مطالعه سیرت نبوی ﷺ می باشد.

**معنای کلمات:** خدشه « خراش » تعالیم « جمع تعلیم »

**روش تدریس:** انفرادی و گروهی ، سوال و جواب ، توضیحی

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، تنظیم صنف، دیدن کارخانه گی، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: کی میتواند این بخش حدیث را «المسلم أحوال المسلم لا يظلمه» ترجمه کند؟ سپس برای تولید انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می پرسد: آیا می توانید بگویید یک مسلمان باید دارای کدام اوصاف باشد؟ <b>جریان درس:</b>	شاگردان به سوالها جواب می دهند
۳۰ دقیقه تقدیم درس	۱- معلم محترم عنوان درس (اخلاق نیکو) را روی تخته می نویسد و از یک شاگرد می خواهد تا درس را بخواند و شاگردان دیگر ضمن گوش دادن به درس جاهای مشکل را یاد داشت کنند. ۲- باز معلم محترم از یک شاگرد می خواهد تا متن حدیث شریف را با ترجمه آن با آواز مناسب بخواند. ۳- بعد از یک شاگرد دیگری خواهد بقیه درس را با آواز مناسب بخواند . و خود در جریان این فعالیت صنف را کنترل می کند. ۴- سپس درس را تشریح نموده و در ضمن کلمات مشکل را با معنای آن روی تخته می نویسد و از شاگردان می خواهد تا آنها را یادداشت کنند. ۵- در ادامه فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد.	یک شاگرد درس را می خواند. شاگرد بعدی بقیه درس را می خواند
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده از سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> اخلاق نیک همان اعمال نیک است که به انجامش قلب شاد میشود و اعمال بد آن است که به انجام آن قلب انسان متأثر و ناآرام می شود و نمی خواهد که کسی از آن آگاه شود. اخلاق نیکو باعث خوشبختی و سعادت انسان در دنیا و آخرت میشود و اخلاق زشت بدیها، بدبختی ها و دشمنی ها به بار می آورد و در نتیجه سبب اختلاف مسلمانان می شود. <b>کارخانه گی</b> معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی به شاگردان کارخانه گی می دهد.	شاگردان به تشریح درس گوش می دهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به سوالات معلم خود جواب ارایه می کنند شاگردان به خلاصه درس گوش فرا میدهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.

## درس هفتم

### عنوان: شفقت و ترحم

صفحه:

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .
- ۲- معنای درس را یاد بگیرند.
- ۳- شفقت و ترحم به دیگران را یاد بگیرند.

### معلومات اضافی

رسول الله ﷺ در این حدیث مبارک فضیلت شفقت و مهربانی بر مخلوق را بیان داشته است. در کتاب مسلم شریف در باره اهمیت این موضوع پیامبر ﷺ چنین ارشاد فرموده است: «کسی که از یک مسلمان غم و اندوهی را از اندوه های دنیا دور کند خداوند متعال غم ها و اندوه های دنیا و آخرت او را دور می کند. و کسی که به یک مسلمان تنگدست که درسختی ها و مشکلاتی مانند قرضداری و غیره دچار شده است، آسانی بیاورد، خداوند متعال تمام مشکلات و سختی های دنیا و آخرت وی را آسان میسازد. و کسی که عیب یک مسلمان را بپوشد خداوند تعالی تمام عیوب او را در دنیا و آخرت می پوشاند. و مسلماً خداوند متعال در کمک بنده اش است تا وقتی که بنده در کمک برادرش است.

البته ترحم بر حیوانات و حتی بر نباتات نیز تحت مصداق این حدیث شریف می آید. متأسفانه اکثریت مردم ما این حکم را نادیده گرفته به حیوانات ظلم می کنند و این را نمی دانند که شفقت و ترحم بر حیوانات موجب رضای خداوند کریم میشود.

**روش تدریس:** سوال و جواب، انفرادی و گروهی، توضیحی

**معنای کلمات:** دارفانی (دنیا) فاضل (با فضیلت)

**مواد ممد درسی:** تخته ، تباشیر ، کتاب ....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف و دیدن کارخانه گى، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می کند: کی میتواند بگوید اخلاق نیکوچه نقشی در جامعه دارد؟ سپس جهت ایجاد انگیزه از شاگردان می پرسد:	شاگردان نظم صنف را رعایت می کنند.
۳۰ دقیقه	چه کسی میتواند بگوید که چرا به یکی از اصحاب کرام لقب «ابوهریره» داده شد؟ ۱- معلم محترم عنوان درس (ترحم و شفقت) را روی تخته مینویسد. و به شاگردان وظیفه میدهد تا درس را یک بار مطالعه کنند و مشکلات	شاگردان سوال ها جواب می دهند.



<p>شاگردان درس را خاموشانه مطالعه می کنند</p> <p>یک شاگرد متن حدیث را با ترجمه آن می خواند</p> <p>شاگرد بعدی بقیه درس را می خواند.</p> <p>شاگردان به سوال ها جواب می دهند</p> <p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرا میدهند.</p> <p>شاگردان کارخانه گی شان را در خانه انجام می دهند.</p>	<p>شان را یادداشت نمایند.</p> <p>و خود درعین حال کلمات دارالفانی و فاضل را با معنای آنها روی تخته می نویسد .</p> <p>۲- سپس معلم بزرگوار توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را می خواند و تشریح می کند. درجریان خواندن کلمات مشکل را تکرارنموده و در صورت ضرورت روی تخته می نویسد.</p> <p>۳- سپس معلم محترم متن حدیث را بالای یک شاگرد و ترجمه حدیث را بالای شاگرد دیگری میخواند.</p> <p>۴- در ادامه معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام میدهد.</p> <p>۵- معلم محترم در صورت ضرورت، کلمات مشکل را روی تخته می نویسد و ترجمه می کند.</p> <p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم جهت اطمینان خویش با استفاده از سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند.</p> <p><b>خلاصه درس:</b></p> <p>ترحم و شفقت یکی از باارزش ترین ابعاد اخلاقی است که روابط اشخاص توانا را با اشخاص فقیر و ناتوان برقرار می سازد و دست زورمندان را از تجاوز بر ضعیفان باز میدارد .</p> <p>احسان خداوند تعالی در شفقت و ترحم نهفته است که حتی تمام حیوانات و نباتات از آن برخوردار می شوند لذا ما باید بکوشیم بر خلق خداوند تعالی مشفق و دلسوز باشیم تا مورد رحمت بی پایان خداوند قرار گیریم.</p> <p><b>کار خانه گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی، شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می سازد</p>	<p>تقدیم درس</p> <p>۱۰ دقیقه</p>
---	---	----------------------------------

## درس هشتم

### عنوان: ایمان و ثبات

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- اهمیت ایمان را بدانند.

۳- معنای کلمات را بیاموزند.

۴- تاثیر ایمان را در اعمال نیک شان احساس کرده بتوانند.

### معلومات اضافی

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در این حدیث جامع می فرماید: «قُلْ: آمَنْتُ بِاللَّهِ، ثُمَّ اسْتَقِمَّ» و این از جمله «جوامع الکلم»

رسول الله صلی الله علیه وسلم است؛ و این حدیث مطابق این فرموده الله جل جلاله است: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ

اسْتَقَامُوا... الْآيَةُ { ترجمه: در حقیقت کسانی که گفتند پروردگار ما الله است سپس استقامت و ایستاده گی کردند به

احکام شریعت (اسلام) و کسی دیگری را با او شریک قرارنداند.

لذا امر به استقامت به معنای درستی در اقوال و افعال و روشها می باشد واصل استقامت استقامت قلب به توحید خداوند

متعال است طوریکه ابو بکر صدیق رضی الله عنه این قول خداوند متعال را تفسیر فرموده می گوید: «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا

اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا» وقتی که قلب به معرفت خداوند متعال استقامت یابد و ترس او را در دل جا دهد، عبادت و تعظیم او را

کند، دوستی با او نماید، اراده او را قبول کند، از او امید و آرزو داشته باشد، طلب خیر را از او کند، توکل به او نماید،

و از غیر او رو گردان شود، پس همه اعضای او در اطاعت الله جل جلاله محکم و برجسته می شود. و می فرماید حقیقتاً

قلب پادشاه است و اعضای بدن لشکر اویند وقتی که پادشاه استوار و ثابت قدم باشد واضح است که لشکریانش نیز

ثابت قدم می باشند.

معنای کلمات: جامع « دربرگیرنده همه ابعاد » متصرف «مالک» مراقب «نگهبان»

روش تدریس: سوال و جواب، انفرادی و گروهی، توضیحی و تشریحی

مواد ممد درسی: تخته، تباشیر، کتاب .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف و دیدن کارخانه گى، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی جمله (من فى الارض) را معنی کرده میتواند؟ و برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می پرسد: چه کسی می تواند بگوید که برای قبول شدن اعمال، چه چیزی شرط است.	شاگردان به پرسشها جواب می دهند. شاگردان جواب می دهند.
۳۰ دقیقه تقديم درس	<b>جریان درس:</b> ۱- معلم محترم عنوان درس (ایمان وثبات) را توسط يك شاگرد روی تخته به خط درشت می نویسد و از يك شاگرد دیگر می خواهد تا عناوین جانبی درس را به خط خوب روی تخته بنویسد. ۲- معلم محترم برای شاگردان وظیفه میدهد تا درس را خاموشانه بخوانند و خود درعین حال کلمات «جامع ، متصرف و مراقب» را با معنای شان روی تخته می نویسد . ۳- معلم محترم توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته برای يك شاگرد وظیفه میدهد تا درس را از روی کتاب به آواز مناسب بخواند و خود صنف را کنترل نموده کلمات مشکل درس را روی تخته می نویسد. ۴- معلم محترم درس را تشریح می کند و بعد از آن فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می هد.	يك شاگرد عنوان درس را روی تخته می نویسد. شاگردان درس را خاموشانه می خوانند. يك شاگرد می خواند و دیگران گوش می کنند.
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> - معلم محترم با استفاده از سوالات ارزیابی کتاب شاگردان را ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> بزرگترین سعادت و سرمایه برای يك مسلمان ایمان اوست زیرا ایمان باعث خوشنودی و رضایت خداوند متعال شده و تمام اعمال نیک بنده را مورد قبول قرار میدهد. و نیز ایمان باعث رفع تشویش های گوناگون انسان شده دروازه های رحمت الهی را بر روی مؤمن باز می کند. در پهلوی ایمان ضرور است که بنده مؤمن از اعمال شایسته برخوردار باشد و به تمام اوامر، فرامین و اساسات دین مقدس اسلام پابندی نماید که این پابندی را استقامت گویند. لذا شخص مؤفق و خوشبخت در دنیا و آخرت کسی است که از این دو (ایمان وثبات) برخوردار باشد.	شاگردان به تشریح استاد گوش داده فعالیت را اجرا می کنند. شاگردان به خلاصه درس گوش فرامی دهند.
	<b>کارخانه گى</b> معلم بزرگوار طبق هدایت کتاب به شاگردان کار خانه گى می دهد.	شاگردان وظیفه خانه گى را در خانه انجام می دهند.

## درس نهم

### عنوان: پرورش یتیم

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

۱- متن حدیث و درس را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را بدانند.

۳- اهمیت و فواید سرپرستی یتیم را بدانند.

### معلومات اضافی

یتیم به کسی گفته می‌شود که پدر یا مادر و یا هر دو را نداشته باشد.

یقیناً اسلام به مسئله تربیت و نگهداری و رفتار نیک با یتیم توجه خاصی نموده و با تعیین ثواب و پاداش‌های بزرگ برای کفالت یتیم، زنده‌گی آرام آنها را تضمین نموده است تا اینکه افراد یتیم با دریافت تعلیم و تربیت سالم به عنوان یک انسان مفید به جامعه تقدیم گردد، و خداوند تعالی در این مورد فرموده است: «فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ» ترجمه: و اما تو نیز به پاس نعمت ما یتیم را میازار. و همچنان می‌فرماید: «أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ \* فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ» ترجمه: آیا کسی که روز جزا را دروغ می‌خواند دیدی (۱) مسلماً همان کس است که یتیم را به سختی می‌راند (۲) این دو آیه مبارکه به اهتمام و شفقت بر ایتم تأکید می‌کند، تا اینکه آنها هم احساس حقارت نکنند و خود را ناقص و متفاوت با دیگران نبینند.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در حدیث ذیل مقام و منزلت سرپرست یتیم را بیان کرده و می‌فرماید:

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ وَلِغَيْرِهِ فِي الْجَنَّةِ هَكَذَا وَأَشَارَ بِالسَّبَابَةِ وَالْوُسْطَى وَفَرَجَ بَيْنَهُمَا شَيْئاً {رواه البخاري}

**ترجمه:** از حضرت سهل بن سعد رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمود من و کفیل یتیم چه یتیم از خودش باشد چه از کسی دیگر در جنت چنین می‌باشیم (و به خاطر بیان کیفیت و نزدیکی اش) با انگشتان سبابه و وسطی خود اشاره نمود و در میان دو انگشت مبارکش کمی فاصله آورد و کاملاً به هم نجس‌پانند.

ابن بطال (رح) در شرح این حدیث شریف می‌فرماید بر هر مسلمان لازم است که به این حدیث عمل کند تا اینکه در جنت از نزدیکان رسول اکرم ﷺ باشد و یقیناً که هیچ منزلت و درجه‌ای از این بالاتر در جنت نیست.

پس در حقیقت از نظر شرع یتیم در جامعه اسلامی، فردی است قابل توجه که از اهمیت فروان برخوردار می‌باشد.

**معنای کلمات:** ایتم «جمع یتیم» اغراض «جمع غرض»

**روش تدریس:** سوال و جواب، انفرادی و گروهی، توضیحی

**مواد ممد درسی:** تخته، تباشیر، کتاب .....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف، و دیدن کارخانه گى، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می کند: چه کسی می تواند بگوید که در کنار ایمان چه لازم است؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می پرسد:	شاگردان نظم صنف را رعایت می نمایند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	چه کسی میتواند بگوید که کدام طفل باید بیشتر مورد شفقت قرار گیرد؟ ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس (پرورش یتیم) را روی تخته مینویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را خاموشانه مطالعه نمایند و اگر به کدام مشکلی مواجه میشوند آن را یادداشت کنند. و خود در عین حال برخی از کلمات حدیث را که در کتاب معنی شده با دو کلمه «ایتام و اغراض» و مفرد آنها روی تخته مینویسد. ۲- توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را به خوانش می گیرد و تشریح می کند و در جریان خواندن کلمات مشکل را تکرار نموده روی تخته می نویسد. ۳- معلم محترم از یک شاگرد می خواهد تا پیش تخته آمده کلمات را با معنای شان بخواند . ۴- بعد به چند شاگرد ضعیف تر هدایت می دهد که درس را به نوبت بخوانند و خودش غلطی های شان را اصلاح می کند . ۵- معلم محترم شاگردان را به گروه های مناسب تقسیم نموده برای شان وظیفه دهد که در مورد ثواب پرورش یتیم و اضرار رنجاندن ایشان بین هم بحث نمایند و بعد هر گروه حاصل و نتایج بحث خود را با معلم خویش در جریان گذارند .	شاگردان به سوال ها جواب می دهند شاگردان درس را خاموشانه می خوانند. شاگردان به درس دقت می کنند. یک شاگرد کلمات را می خواند چند از تن از شاگردان درس را می خوانند .
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> معلم محترم با استفاده از سوالات ارزیابی کتاب شاگردان را ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> کفالت یتیم چنان مقام و منزلت بزرگی است که رسول اکرم ﷺ در این مورد فرموده است: که من و او در جنت یکجا میباشیم. دین مقدس اسلام ما را به سرپرستی و کفالت یتیم فرا می خواند پس باید مسلمان های	شاگردان به هدایت عمل می کنند. شاگردان به خلاصه درس گوش فرامیدهند.

<p>شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را          اخذ می‌نمایند.</p>	<p>ثروتمند در رابطه به ایتم بی‌تفاوت نباشند و آنها را مورد نوازش خود          قرار دهند و حتی بکوشند که زمینهٔ تعلیم و تربیه را برای ایتم مساعد          سازند. پرورش ایتم علاوه از اجر و پاداش اخروی فواید اجتماعی را نیز          در پی دارد.</p> <p><b>کارخانه‌گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب درسی به شاگردن کارخانه‌گی می‌دهد.</p>	
---	---	--

## درس دهم

### عنوان: تعاون و همکاری

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.
- ۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.
- ۳- روحیه کمک به دیگران در آنان پیدا شود.
- ۴- پیام درس را در زنده گی شان عملی کرده بتوانند.

### معلومات اضافی:

رسول الله ﷺ در احادیث ذیل در رابطه به تعاون، همکاری و همدردی مسلمانان نسبت به یکدیگر رهنمایی های خوبی ارشاد فرموده است که موقف یک مسلمان را در برابر مسلمانان دیگر روشن می کند.

عَنْ أَبِي مُوسَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضاً ثُمَّ شَبَّكَ بَيْنَ أَصَابِعِهِ {متفق عليه}

**ترجمه:** حضرت ابی موسی اشعری رضی الله عنه از رسول الله ﷺ روایت میکند که آن حضرت فرمودند: موقف یک مؤمن نسبت به مؤمن دیگر مانند خشت های یک بنا است که یکدیگر را محکم نگه می دارد. یعنی مسلمان ها باید مثل خشت ها در تقویت یک دیگر استوار باشند. بعد رسول الله ﷺ به خاطر واضح تر شدن مطلب شان، انگشتان مبارکش را در یکدیگر داخل کرد.

حدیث دیگر:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْصُرْ أَخَاكَ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْصُرَهُ مَظْلُومًا فَكَيْفَ أَنْصُرُهُ ظَالِمًا قَالَ تَمْنَعُهُ مِنَ الظُّلْمِ فَذَلِكَ نَصْرُكَ إِيَّاهُ {متفق عليه}

**ترجمه:** از حضرت انس رضی الله عنه روایت است که رسول الله ﷺ فرمود یاری کن برادر خود را اگر ظالم باشد یا مظلوم. پس مردی گفت یا رسول الله ﷺ یاری میکنم او را در حالیکه مظلوم است و کیفیت معلوم است. پس چگونه یاری کنم او را در حالیکه ظالم باشد. رسول الله ﷺ فرمود وقتی او را از ظلم منع می کنی و دستش را باز میداری در حقیقت این کار تو برایش یاری است.

عَنْ نُعْمَانَ بْنِ بَشِيرٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ فِي تَرَاحِمِهِمْ وَتَوَادُّهُمْ وَتَعَاطِفِهِمْ كَمَثَلِ الْجَسَدِ إِذَا إِشْتَكَى عَضْوًا تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحَمِي {متفق عليه}

**ترجمه:** از حضرت نعمان بن بشیر رضی الله عنه روایت است که: رسول الله ﷺ فرمودند مسلمانان را در رحم کردن بر یکدیگر، دوستی و صله رحمی با همدیگر و در عطوفت و مهربانی نسبت به یک دیگر، مثل یک جسم واحد می بینی. یعنی هرگاه یک عضو بیمار شود، سایر اعضا به درد می آیند و از خاطر آن عضو یک دیگر را به بی خوابی و کشیدن مشقت درد و تب فرا می خوانند.

**معنای کلمات:** جد « پدر کلان » وداع « خدا حافظی ، ترک » مملو « پر » عاری « خالی »

**روش تدریس:** انفرادی و گروهی ، سوال و جواب ، توضیحی و تشریحی

**مواد ممد درسی:** تخته ، تباشیر کتاب ....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى ، تنظيم صنف ، دیدن کارخانه گى ، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: کی میتواند یتیم را تعريف نماید؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می کنند.
۳۰ دقیقه تقديم درس	سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می پرسد: مسلمانان چه مسئولیتی در برابر یکدیگر دارند؟ <b>جریان درس:</b> ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس جدید (تعاون و همکاری) را توسط یک شاگرد با خط درشت و خوانا روی تخته می نویسد . - سپس به شاگردان وظیفه میدهد که درس را خاموشانه مطالعه نموده مشکلات خود را یاد داشت نمایند. و خود درعین حال کلمات (جد ، وداع ، مملو، عاری) را با معنای شان روی تخته می نویسد. ۲- سپس دو شاگرد را پیش روی صنف می خواهد و به ایشان هدایت میدهد تا یکی عناوین جانبی درس را با برخی از کلمات معنی شده از روی کتاب بخواند و دیگرش آنها را بنویسد. ۳- سپس معلم محترم به سه تن از شاگردان هدایت میدهد تا هر کدام یک بخش از درس را بخواند. ۴- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی درس را برای شاگردان تشریح می کند. ۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. <b>ارزیابی</b> معلم محترم جهت اطمینان خود شاگردان را با پرسیدن چند سوال کتاب، ارزیابی می کند .	شاگردان به پرسشها جواب می دهند.  یک شاگرد عنوان درس را می نویسد.  شاگردان مطالعه می کنند.  یک شاگرد می خواند و دیگرش می نویسد.  شاگردان به تشریح درس دقت می کنند.
	<b>خلاصه درس:</b> مسلمان برادر مسلمان است؛ لذا به یک برادر مناسب نیست که بر برادرش ظلم کند . و یا او را به دشمن تسلیم نماید هرکس که	شاگردان به خلاصه درس گوش فرا میدهند



<p>شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را          اخذ می‌نمایند</p>	<p>نسبت به برادر مسلمانش با احساس می‌باشد و تمام مشکلات او را          مشکل خویش دانسته و در حل مشکلات وی می‌کوشد خداوند          کریم مشکلات و مصایب دنیا و آخرت او را رفع می‌کند.</p> <p><b>کارخانه‌گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب، شاگردان را به انجام کارخانه‌گی          مکلف می‌سازد.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
--	--	-----------------

## درس یازدهم

### عنوان: صفات مسلمان

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .
- ۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.
- ۳- اهمیت صفات خوب را بدانند.
- ۴- خود را متصف به صفات نیک کرده بتوانند .

### معلومات اضافی

در این حدیث مبارک رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید: مسلمان واقعی آن است که مسلمانان دیگر از ضرر زبان و دست او در امن باشند و در حدیث دیگری که عبد الله بن عمرو روایت کرده است رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می‌فرماید:

( أن رجلا قال يا رسول الله ما المسلم فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم من سلم المسلمون من لسانه ويده ) ترجمه: شخصی از رسول اکرم صلی الله علیه وسلم پرسید که ای رسول خدا مسلمان کیست؟ رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرمود: مسلمان آن است که مسلمانان دیگر از شر و اذیت زبان و دستش در امن باشند.

در این حدیث مبارک می‌بینیم که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم تجاوز و اذیت و آزار مسلمان را حرام قرار داده است. زیرا این دو عامل (ضرر دست و زبان) باعث ریختن خون، عزت و آبروی مسلمانان می‌شود و امنیت و آرامش را برهم می‌زند.

پس اگر یک شخص می‌خواهد مسلمان کامل باشد و از ایمان راسخ برخوردار گردد باید هیچ گاه به دیگران اذیت و آزار نرساند.

**معنای کلمات:** طریق « جهت، راه » مصون « در امن و پناه » بهتان «تهمت»

**روش تدریس:** سوال و جواب ، انفرادی و گروهی ، توضیحی و تشریحی

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر ..

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسى، تنظيم صنف، دیدن کارخانه گى، درس گذشته را ارزیابی می‌کند. کى میتواند بگوید رابطه مسلمانان با یکدیگر چگونه باید باشد؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید از شاگردان می‌پرسد: کى میتواند بگوید حفظ زبان از حرف های زشت برای کدام شخص مناسب است؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می‌نمایند.  شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.

<p>یک شاگرد عنوان درس را می نویسد .</p>	<p><b>جریان درس:</b></p> <p>۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس (صفات مسلمان) را توسط یک شاگرد با خط درشت و خوانا روی تخته می نویسد.</p>	<p>۳۰ دقیقه تقدیم درس</p>
<p>یک شاگرد عناوین درس را می نویسد</p>	<p>۲- معلم محترم یک شاگرد دیگر را پیش روی صنف خواسته و برایش هدایت می دهد تا عناوین جانبی درس را با برخی از کلمات معنا شده بنویسد.</p>	
<p>شاگردان درس را مطالعه می کنند</p>	<p>۳- معلم محترم به شاگردان هدایت می دهد تا درس را مطالعه نموده و مشکلات شان را یاد داشت کنند . و خود درعین حال کلمات (مصئون ، طریق ، بهتان ) را با معنای شان روی تخته می نویسد</p>	
<p>شاگردان به کتاب های شان دقت می کنند.</p>	<p>۴- معلم محترم متن حدیث شریف را توسط یک شاگرد و بقیه درس را توسط چند تن از شاگردان دیگر با آواز مناسب می خواند در جریان خواندن همه ایشان را کمک نموده تشویق می کند.</p>	
<p>شاگردان به تشریح درس گوش فرا می دهند</p>	<p>۵- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی درس را برای شاگردان تشریح می کند.</p>	
<p>شاگردان اجرا می کنند</p>	<p>- معلم محترم برای شاگردان هدایت می دهد تا کلمات را از روی تخته در کتابچه های شان رونویس کنند.</p> <p>۶- معلم محترم از شاگردان می خواهد تا فعالیت درس را طبق هدایت انجام دهند.</p>	
<p>شاگردان جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم جهت اطمینان خود شاگردان را با سوالات کتاب ارزیابی می کند .</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرامیدهند</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>دین اسلام دین خیرخواهی است همه مسلمانان را از تجاوز دست و زبان مصون نگه داشته و هرگونه تعرض زبانی و فزیکی را محکوم می کند؛ لذا یک مسلمان به خاطر حفظ ایمان و اسلامش باید زبان خود را از زشت گویی و دست خود را از آزار و اذیت کوتاه دارد .</p>	
<p>شاگردان کار خانه گی شان را می گیرند.</p>	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>معلم محترم طبق هدایت کتاب، کار خانه گی می دهد.</p>	

## درس دوازدهم

عنوان: پنج بنای اسلام

وقت: یک ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید

۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند.

۲- ارکان اسلام را یاد بگیرند.

۳- به اهمیت آن پی برده در زنده گی شان تطبیق کرده بتوانند.

### معلومات اضافی

زکات: در لغت به معنای پاکی و تزکیه است. و در اصطلاح شرع دادن قسمتی از مال است به نیت ادای فرض و به دست آوردن رضا و خشنودی پروردگار، طبق نصابی که از جانب خداوند کریم وضع شده است.

حج: در لغت به معنای قصد کردن است. و در اصطلاح شرع قصد کردن و زیارت بیت الله است به نیت ادای فرض و حصول تقرب خداوند متعال.

روزه: در لغت به معنای خود داری است و در اصطلاح شرع خود داری از خوردن، نوشیدن و سایر اعمالی است که برای روزه دار از طلوع صبح صادق تا غروب آفتاب ممنوع می باشد.

در این حدیث پنج بنای اسلام ذکر گردیده است که از اساسات و اصول مهم اسلام به شمار می روند. مسلماً دین اسلام به آنها استوار و قایم است. این پنج ارکان عبارت است از: کلمه توحید (لا اله الا الله محمد رسول الله)، برپا کردن نماز، ادای زکات، گرفتن روزه ماه رمضان، ادا کردن فریضه حج بیت الله الحرام.

**معنای کلمات:** ثابت «محکم» رفاه «آسایش، ترقی» نژاد «قوم»

**روش تدریس:** سوال و جواب، انفرادی و گروهی، توضیحی

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر.....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسسی، تنظیم صنف، دیدن کارخانه گی، درس گذشته را ضمن چند سوال ارزیابی می کند: آیا می دانید مهاجر به چه کسی گفته می شود؟	شاگردان نظم صنف را رعایت می نمایند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	سپس جهت ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می پرسد: کی میتواند ارکان اسلام را بیان کند؟ معلم محترم بعد از دریافت جواب عنوان درس (پنج بنای اسلام) را توسط یک شاگرد با خط درشت روی تخته می نویسد. - معلم محترم به شاگردان هدایت می دهد تا درس را مطالعه نموده	شاگردان به سوالات جواب می دهند یک شاگرد به سوال جواب می دهد. شاگردان درس را خاموشانه می خوانند.

<p>شاگردان درس را با صدای بلند می‌خوانند.</p> <p>شاگردان به تشریح درس گوش فرا می‌دهند.</p> <p>شاگردان به سوالات جواب ارایه می‌کنند</p> <p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرامیدهند.</p> <p>شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را در خانه انجام می‌دهند.</p>	<p>ومشکلات شان را یاد داشت نمایند و خود درعین حال عناوین جانبی درس را با کلمات (ثابت، رفاه ، نژاد) ومعنای شان روی تخته می‌نویسد.</p> <p>۲- معلم محترم یک شاگرد را پیش روی تخته خواسته برایش هدایت میدهد تا متن حدیث مبارک را از روی کتاب بخواند. و بقیه درس را بالای چند شاگرد دیگر به خصوص شاگردانی که در خواندن مشکل دارند می‌خواند.</p> <p>۳- معلم محترم توجه شاگردان را به خود معطوف داشته با استفاده ازعناوین جانبی، درس را توضیح می‌دهد.</p> <p>۴- معلم محترم برای شاگردان هدایت میدهد تا کلمات را از روی تخته در کتابچه های شان رونویس نمایند.</p> <p>۵- معلم محترم از شاگردان می‌خواهد تا فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا کنند.</p> <p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم شاگردان را ضمن سوالاتی از کتاب ارزیابی می کند .</p> <p><b>خلاصه درس</b></p> <p>دین اسلام دارای پنج رکن اساسی است که عبارت اند از خواندن کلمه، ادای نماز، گرفتن روزه ، دادن زکات ، رفتن به حج بیت الله درصورت توانایی . این ارکان ازجانب خداوند تعالی بالای مسلمانان فرض قطعی گردیده است که در فرضیت این ارکان هیچ شک شبه وجود ندارد . و انکار هر یکی از آنها کفر است.</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می کند .</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
--	---	-----------------

## درس سیزدهم

### عنوان: حياء

وقت: يك ساعت درسى

اهداف: شاگردان بايد:

۱- متن حديث را درست خوانده بتوانند.

۲- مفهوم درس را بفهمند.

۳- به ارزش حيا و عفت پي ببرند.

### معلومات اضافي

حياء صفتي است كه انسان را به كارهاى نيك و پسنديده وا مى دارد و از كارهاى زشت و ناپسند دور مى دارد. حياء يك امر ضرورى و مطلوب است كه دين مابين اسلام به آن تاكيد ورزيده است.

نبى كريم صلى الله عليه وسلم در باره حياى حضرت عثمان رضى الله عنه فرموده است: (الحياء ملء من الإيمان، وأحيا أمي عثمان)

**ترجمه:** (حياء از ايمان پر است و با حياء ترين شخصيت امت من حضرت عثمان است.) از اين حديث معلوم مى شود كه نبى كريم صلى الله عليه حياء را از صفتهائى عمده حضرت عثمان رضى الله عنه محسوب کرده است با آنكه حضرت عثمان به صفات متعدد ديگرى متصف بود؛ مگر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حياء را از صفات بزرگ ايشان شمرده است پس معلوم مى شود كه حياء صفت مهمى است كه انسان راهمواره به راه هاى كاميابى و نجات سوق ميدهد.

از اين فرموده هاى نبوى صلى الله عليه وسلم آشكار مى شود كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم خود چگونه حياء داشته اند. در حديث شريف آمده است: شما به طور حقيقى از الله تعالى حياء كنيد. و باز مى فرمايد: حياء آنست كه انسان زبان، دهن، چشم و گوش هاى خود را ازهر آنچه كه اسلام منع کرده است، حفظ نمايد.

اگر جامعه اسلامى را با جامعه غير اسلامى مقايسه كنيم مى بينيم كه تفاوت زيادى بين آنها وجود دارد. چون جامعه اسلامى به حياء كه مانع اصلى پليديها و فسوق است ارزش قايل است و براى حفظ آن حد اكثر تلاش خود را به خرج مى دهد؛ اما جامعه غير اسلامى نه به اين ارزشها كدام قيمتى قايل شده است و نه در باره حياء كدام شعارى دارد. پس نتيجه معلوم است كه در اين جامعه (غيراسلامى) به كدام اندازه مرضها، فساد و مشكلات موجود است كه قابل حكايت نيست.

**معناى كلمات:** كوفه « نام يكي از شهرهاى عراق است » عريان « برهنه » اضطراب « پريشاني »

**روش تدريس:** سوال و جواب انفرادى و گروهى، توضيحى

**مواد ممد درسى:** كتاب ، تخته ، تباشير....

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام، احوال پرسشی، تنظیم صنف، و دیدن کارخانه گی، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی میتواند کلمه های بُنی و خَمس را معنی کند؟ سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می پرسد:	شاگردان نظم صنف را رعایت می کنند.
۳۰ دقیقه تقدیم درس	آیا کلمه حیا را شنیده اید و درباره آن چیزی می دانید؟ ۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس (حیاء) را روی تخته می نویسد و به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نمایند و خود درعین حال کلمات کوفه، عریان و اضطراب را با معنای شان روی تخته مینویسد. ۲- معلم محترم از دو شاگرد می خواهد تا پیش روی تخته آمده یکی کلمات معنی شده را و دیگری عناوین جانبی درس را روی تخته به خط خوانا بنویسند. ۳- معلم محترم از یک شاگرد می خواهد تا راوی حدیث را از روی کتاب معرفی نماید. ۴- معلم محترم توجه شاگردان را به کتاب های شان معطوف داشته درس را تشریح می کند. ۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد.	شاگردان به پرسشها جواب می دهند. شاگردان درس را خاموشانه می خوانند. شاگردان به هدایت عمل می کنند. یک شاگرد راوی حدیث را معرفی می کند.
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> معلم محترم با پرسیدن سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می کند. <b>خلاصه درس</b> یقیناً حیاء یکی از بخش های مهم ایمان است. آن طور که ایمان بنده را از کارهای زشت باز میدارد حیاء نیز بنده را از کار بد و زشت بازداشته و به انجام کارهای نیک تشویق می کند. <b>کارخانه گی:</b> معلم محترم طبق هدایت کتاب به شاگردان کارخانه گی می دهد.	شاگردان به سوالات جواب می دهند. شاگردان به خلاصه درس گوش فرامیدهند. شاگردان به هدایت عمل می کنند.

## درس چهاردهم

عنوان: مواد مخدر ( مواد نشه آور)

وقت: يك ساعت درسی

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- متن حدیث را درست خوانده بتوانند .
- ۲- مفهوم درس را یاد بگیرند.
- ۳- از ضررهای مواد مخدر آگاه شوند.
- ۴- از استفاده مواد مخدر پرهیزند.

### معلومات اضافی

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در این حدیث از چیزهای که نشه آور است منع می فرماید چرا که نشه از جمله مضرات است که نه تنها به خود فرد ضرر می رساند بلکه همه فامیل و همه اجتماع را به هلاکت و تباهی و فساد و بد اخلاقی و بی حیایی مواجه می سازد. در حدیث دیگر آمده است که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می فرماید: در بنی اسرائیل زنی مردی را به خود طلب نمود و آنرا در سه چیز اختیار داد.

**اول:** اینکه شراب بنوشد.

**دوم:** یا اینکه با او زنا نماید.

**سوم:** یا اینکه طفلی را که در آنجا بود قتل کند.

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم می فرماید که این مرد ترجیح داد شراب بنوشد و آن را نوشید. و بعد نشه شد و با آن زن زنا کرد و آن طفل را هم به قتل رساند.

از این حدیث معلوم می شود که شراب از عمده ترین فسادها به حساب می رود . و در حدیث دیگر می آید: « الخمر رأسُ الفواحش » ترجمه: شراب سر (آمر) تمام فواحش است.

**معنای کلمات:** امهات المؤمنین « مادران مؤمن ها » رأس « سر » سرقت « دزدی »

**روش تدریس:** انفرادی و گروهی ، سوال و جواب ، توضیحی و تشریحی

**مواد ممد درسی:** کتاب ، تخته ، تباشیر ، چارت اقسام مواد مخدر

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه مقدمه	معلم محترم بعد از سلام ، احوال پرسى، تنظيم صنف و دیدن کارخانه گى، درس گذشته را ارزیابی می کند . کی میتواند بگوید حياء چه تأثیری بر زنده گى انسان دارد؟	شاگردان نظم صنف رارعايت می نمایند.
	سپس برای ایجاد انگیزه و دریافت عنوان درس جدید، از شاگردان می پرسد:	شاگردان به سوالات جواب می دهند.



<p>یک شاگرد عنوان درس را روی تخته می‌نویسد.</p> <p>شاگردان درس را مطالعه می‌کنند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.</p> <p>شاگردان به توضیح درس گوش می‌دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.</p> <p>شاگردان به سوالات معلم خود جواب می‌دهند.</p> <p>شاگردان به خلاصه درس گوش فرا می‌دهند.</p> <p>شاگردان وظیفه خانه‌گی شان را اخذ می‌نمایند.</p>	<p>در جوامع کنونی آنچه که جسم و عقل انسان را از بین می‌برد و حتی باعث مرگ او میشود چیست؟</p> <p>۱- معلم محترم بعد از دریافت جواب، عنوان درس(موادمخدر) را توسط یک شاگرد به خط درشت و زیبا روی تخته می‌نویسد. و سپس به شاگردان هدایت میدهد تا درس را مطالعه نموده و مشکلات شان را یاد داشت کنند. و خود درعین حال کلمات (امهات المؤمنین ، رأس ، و سرقه) را با معنای شان روی تخته می‌نویسد.</p> <p>۲- معلم محترم توسط یک شاگرد عناوین جانبی درس را با برخی از کلمات معنی شده روی تخته می‌نویسد.</p> <p>بعد ازیک شاگرد دیگری خواهد تا عناوین و کلمات را از روی تخته با آواز مناسب بخواند.</p> <p>۳- معلم محترم درس را توسط چند شاگرد به نوبت می‌خواند و آنها را درجریان خواندن کمک و تشویق می‌کند</p> <p>۴- معلم محترم با استفاده از عناوین جانبی درس را برای شاگردان توضیح و تشریح می‌کند.</p> <p>- برای شاگردان وظیفه میدهد تا کلمات روی تخته را در کتابچه های شان رونویس کنند.</p> <p>۵- معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.</p> <p><b>ارزیابی</b></p> <p>معلم محترم جهت اطمینان خویش با پرسیدن سوالات کتاب، شاگردان را ارزیابی می‌کند.</p> <p><b>خلاصه درس</b></p> <p>جسم، عقل و هوش انسان یکی از نعمت های الهی است. لذا انسان باید شکر این نعمت ها را با عبادت خداوند و انجام کارهای نیک اداء نماید. چون همین عقل و هوش است که انسان را نسبت به سایر حیوانات برتری می‌دهد. مواد مخدر دشمن بزرگ این دو نعمت است که شأن عالی انسانیت را به حیوانیت عوض می‌کند و حتی منجر به مرگ میشود.</p> <p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم شاگردان را به انجام کارخانه گی مکلف می‌نماید.</p>	<p>۳۰ دقیقه</p> <p>تقدیم درس</p> <p>۱۰ دقیقه</p>
--	---	--

# بخش سیرت النبی ﷺ

## درس اول

عنوان: سیرت النبی ﷺ و اهمیت آن

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- معنای لغوی و اصطلاحی سیرت را بدانند.
- ۲- با موضوعات مهم سیرت آشنا شوند.
- ۳- از خصوصیات سیرت النبی ﷺ آگاه شوند.
- ۴- به اهمیت آموختن سیرت النبی ﷺ علاقه مند شوند.

## معلومات اضافی

### ۱- شان نزول آیه کریمه

در غزوه احزاب وقتی که مسلمانان با دشواریها روبرو شدند برای تسکین قلبی ایشان خداوند متعال آیت ( لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ ) {الأحزاب: ۲۱} را نازل فرمود.

ترجمه: هر آینه پیامبر خدا ﷺ (در صبر و مجاهده) برای شما الگوی نیک است.

۲- سیرت: به گفتار، کردار و حالات مختلف زنده گی پیامبر ﷺ گفته می شود.

۳- تقریر: عبارت است از کاری که صحابه کرام آن را انجام داده است و پیامبر خدا ﷺ به اطلاع یافتن از آن آن را رد نکرده باشد.

### ۴- ضرورت مردم به پیامبران

از آنجائیکه انسانها در تمام حالات زنده گی شان به پیشوا ضرورت دارند از این رو خداوند متعال برای راهنمایی مردم و نجات شان از گمراهی ها و تاریکی ها در هر مقطع زمانی پیامبرانی فرستاده است.

### ۵- پیامبران اولی العزم

عبارت اند از حضرت نوح، حضرت ابراهیم، حضرت موسی، حضرت عیسی و حضرت محمد صلوات الله علیهم اجمعین .

### ۶- رسول و نبی

نبی عام است و رسول خاص به این معنی که هر رسول نبی هم است و هر نبی رسول نیست.

بعضی از علماء می گویند: رسول و نبی باهم فرق ندارند الفاظ جدا؛ ولی در معنی یکی اند.

بعضی از علماء میگویند: رسول همان است که کتاب مستقل داشته باشد و نبی همان است که از خداوند ﷻ اخبار می کند و کتاب مستقل نداشته باشد.

برخی از علماء می گویند: که رسول آن است که خداوند متعال برایش شریعت جدید داده و مبعوث کرده باشد، و نبی

کسی است که خداوند متعال او را به نشر و پخش شریعت سابقه مامور کرده باشد مانند پیامبران که بعد از موسی ﷺ

در بنی اسرائیل آمده اند تا اینکه خداوند متعال عیسی ﷺ را با شریعت جدید به پیامبری مبعوث گردانید.

## ۷- اسمای پیامبرانیکه در قرآن کریم ذکر شده بیست و پنج تن اند

ادریس، هود، شعیب، صالح، ذوالکفل، آدم، ابراهیم، اسحق، یعقوب، نوح، داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی، هارون، زکریا، یحی، عیسی، الیاس، اسماعیل، یسع، یونس، لوط و حضرت محمد صلوٰۃ الله علیهم اجمعین

**روش تدریس:** توضیحی، مباحثی، سوال و جواب

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتب سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر

### جریان درس

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم با داخل شدن در صنف سلام میدهد، بعد از حمد و ثنا خود را به شاگردان معرفی میکند حضری می‌گیرد، کامیابی شاگردان را به صنف هفتم و آغاز سال نو تدریسی را به آنها تبریک می‌گوید، به منظور ایجاد انگیزه درس به ارایه معلومات عمومی پیرامون سیرت النبی ﷺ می‌پردازد و میگوید:</p> <p>ان شاء الله شما در صنف هفتم از درس- تعریف واهمیت علم سیرت النبی ﷺ گرفته الی درس- دعوت سری- مضمون سیرت النبی ﷺ مستفید میشوید سپس عنوان درس جدید را روی تخته نوشته و درس را آغاز می‌کند.</p>	<p>- شاگردان با احترام جواب سلام معلم را میدهند، حین گرفتن حضری خود را معرفی میکنند و به سخنان معلم گوش می‌دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- تعریف لغوی و اصطلاحی سیرت النبی ﷺ .</p> <p>۲- موضوعات مربوط به سیرت النبی ﷺ</p> <p>۳- اهمیت سیرت النبی ﷺ</p> <p>۴- متوجه نمودن شاگردان به فواید دنیوی و اخروی درس.</p> <p>معلم گرامی مفهوم درس را بیان میدارد ، به شاگردان فرصت میدهد تا نظریات خویش را اظهار دارند ، به پرسشهای شاگردان گوش می‌دهد و در فضای صمیمیت به آنها جواب میدهد .</p> <p>معلم محترم فعالیت‌های درس را در جاهایش با شاگردان مطرح</p>	<p>شاگردان متوجه کتابهای خود می‌شوند</p> <p>شاگردان در اجرای فعالیت سهم میگیرند.</p> <p>شاگردان با همدیگر مباحثه مینمایند.</p> <p>- شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یاد داشت می‌کنند.</p>

	مینماید. در اخیر خلاصه درس را با عبارات مختصر برای شاگردان تقدیم می‌دارد.	
وقت ۵ دقیقه	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم همه وقایع زنده‌گی او را از زمان ولادت الی وفات آن حضرت صلی الله علیه وسلم بیان میدارد، سیرت پیامبر ﷺ نسبت به سیرت سایر پیامبران دارای ویژه گی های خاص بوده و از همه کاملتر است. سیرت پیامبر صلی الله علیه وسلم فضایل، مکارم اخلاق، اندرزها، و عبرتهای فراوانی را دارا است که مشعل راه دین مقدس اسلام بوده و شیوه وحدت امت اسلامی را واضح می‌نماید.</p> <p>خواندن و تدریس سیرت پیامبر ﷺ سبب غنای فرهنگی معارف اسلامی برای مسلمان می‌شود که انسان را به سوی خیر هدایت میکند.</p>	شاگردان به خلاصه درس گوش میدهند.
وقت ۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- سیرت را در لغت و اصطلاح تعریف کنید.</p> <p>۲- سه ویژه گی سیرت النبی را بیان کنید.</p> <p>۳- اهمیت آموختن سیرت النبی را در ابعاد مختلف زنده گی مسلمانان بیان دارید.</p>	شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به زبان خویش بنویسید.</p>	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند.

## درس دوم

### عنوان: سیرت النبی ﷺ و تاریخ

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

### اهداف: شاگردان باید:

- ۱- مفهوم تاریخ را در لغت و اصطلاح بدانند.
- ۲- این را بدانند که سیرت اساس جریان تاریخی است.
- ۳- به طرق روایت سند در سیرت و تاریخ آشنا شوند.
- ۴- در مورد اینکه علم سیرت در کدام زمانه به وجود آمد و کتاب های مشهور آن کدام ها اند معلومات به دست آورند.

### معلومات اضافی

- ۱- **سند:** سلسه نام های راویان را سند می گویند؛ مثلاً: فلان از فلان و فلان از فلان و فلان از فلان روایت می کند.
  - ۲- **صحابی:** در کتب لغت رفیق را گویند و در اصطلاح به کسی گفته می شود که در حال اسلام با رسول الله ﷺ ملاقات نموده و در حال اسلام وفات کرده باشد.
  - ۳- **تابعی:** برای کسی گفته می شود که با صحابی در حال اسلام ملاقات نموده باشد و در حال اسلام وفات شده باشد.
  - ۴- **تبع تابعی:** به کسی گفته می شود که در حال اسلام با تابعی ملاقات نموده و در حال اسلام وفات شده باشد.
  - ۵- **مصادر:** جمع مصدر است و گاهی به معنی اسم فاعل و گاهی به معنای اسم مفعول می آید طوریکه اینجا سیرت به همین معنای آمده است یعنی سیرت از همین مصادر اخذ شده است.
  - ۶- **موطا:** در لغت آسان شده و به آن اقتدا کرده شده را گویند و در اینجا مقصد از موطا آن کتاب تألیف شده بی امام مالک (رح) است که موضوعات حدیث و فقه را احتوا نموده است.
- روش تدریس:** توضیحی، مباحثی، کارگروپی و سوال و جواب.
- مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تباشیر و تخته.

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم درس را به طریقه ساده و علاقمندی ارایه می نماید، تا شاگردان مطابق فهم و سویی ایشان به اهداف دانشی، مهارتی و ذهنیتی درس دست یابند. - معلم محترم حین ورود به صنف پس از سلام با شاگردان احوال پرسی می کند، صنف را تنظیم و حاضری شاگردان را می گیرد و	- شاگردان با احترام جواب سلام را می دهند، با شنیدن نام های خود حین حاضری گرفتن، جواب می دهند در تنظیم صنف با معلم همکاری تمام می نمایند.

<p>- شاگردان به پرسشها پاسخ می‌گویند.</p>	<p>علت غیابت شاگردان غیر حاضر را می‌پرسد.</p> <p>معلم محترم به ارتباط درس گذشته سوالهای کوتاه مطرح می‌کند، مثلاً: از یک شاگرد می‌پرسد: سیرت و تاریخ را جدا جدا تعریف و فرق آنها را بگویند.</p> <p>با شنیدن جواب صحیح عنوان درس امروزی را روی تخته نوشته و درس جدید را آغاز می‌کند</p>	
<p>- شاگردان حین متن خوانی به کتاب های خود متوجه می‌باشند و در وقت تشریح درس توسط معلم گوش فرا می‌دهند.</p> <p>- شاگردان با رعایت نوبت سوالهای شانرا مطرح می‌کنند.</p> <p>- شاگردان در فعالیت های محوری درس شرکت می‌کنند.</p>	<p><b>- تقدیم درس</b></p> <p>معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- معنای لغوی و اصطلاحی تاریخ.</p> <p>۲- اینکه سیرت اساس جریان تاریخی است.</p> <p>۳- روشن ساختن طریقه روایت سند سیرت و تاریخ.</p> <p>۴- بیان مصادر سیرت النبی ﷺ.</p> <p>۵- اینکه علم سیرت در کدام زمانه به وجود آمد و کتابهای مشهور سیرت کدامها اند؟</p> <p>- معلم محترم متن درس را با کلمات عام فهم شرح می‌نماید.</p> <p>- معلم محترم به شاگردان فرصت می‌دهد تا با جرأت فکر و نظر شان را ابراز نمایند و به سوالهای شاگردان در ارتباط به درس گوش می‌دهد و در فضای مملو از محبت به شاگردان جواب درست می‌دهد.</p> <p>- فعالیت های درس را در محل آن با شاگردان در میان می‌گذارد.</p> <p>در اخیر خلاصه درس را با عبارات مختصر و مناسب به شاگردان پیشکش می‌کند.</p>	<p>۲۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می‌کنند</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>نگارش و تدوین حوادث اخیری تا اکنون ادامه نوشتن همان سیرت است، از آنجاییکه نوشتن سیرت را مسلمانان یک ضرورت دینی می‌شمردند و اهتمام می‌نمودند تا سیرت نویسی از هر نوع دروغ و گزافه گویی مبرا باشد، که سپس عموم تاریخ نویسان از آنان پیروی</p>	<p>۵ دقیقه</p>

	<p>نمودند،مصادر و منابعی که می‌توان سیرت النبی را از آن گرفت عبارت اند از:قرآن کریم ، سنت نبوی، کتب شمایل محمدی، کتب دلایل ومعجزات نبوی، کتب خصایص ، کتب مغازی،وکتب تخصصی سیرت.</p> <p>تدوین سیرت به صورت ابتدایی درعهد صحابه ، تابعین و تبع تابعین آغاز گردید،در عصرهای بعدی نیز کتابهای بسیار نفیسی در ابعاد مختلف سیرت نبوی تألیف شده است.</p>	
شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- تاریخ را در لغت و اصطلاح تعریف کنید.</p> <p>۲- نقش سیرت النبی را در تدوین تاریخ بیان دارید.</p> <p>۳- چه وقت تدوین سیرت النبی به طور مستقل آغاز یافت؟ و دو کتابی را نام ببرید که به طور مستقل در سیرت نبوی تألیف شده باشد.</p>	۱۰ دقیقه
شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به زبان خویش بنویسید.</p>	



## درس سوم

### عنوان: حالت جزیره العرب قبل از اسلام (الف)

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

### اهداف: شاگردان باید:

- ۱- معنای لغوی واصطلاحی دین را بشناسند.
- ۲- با ادیان جهان عرب قبل از اسلام معرفت حاصل نمایند.
- ۳- در مورد آغاز بت پرستی در جهان عرب معلومات به دست بیاورند.
- ۴- بت پرستی را بشناسند و از آن اجتناب ورزند.

### معلومات اضافی

#### معلومات مختصر در باره بعضی از پیامبرن

۱- **ابراهیم علیہ السلام**: نام پدرش آزر، نام یک همسرش ساره و نام همسر دیگرش که مادر اسماعیل علیہ السلام بود هاجره است. ابن کنثر می نویسد که: نام پدر ابراهیم علیہ السلام تارح بود و آزر نام بت بود و تارح خدمت بت را می کرد، از جهت ملازمت و خدمت مخلصانه او به بت، خودش را آزر می گفتند.

۲- **نوح علیہ السلام**: نام پدرش لمک بود، ۹۵۰ سال به قوم خود تبلیغ کرد و قبل از حضرت ابراهیم علیہ السلام زنده گی میکرد.

#### روش تدریس: توضیحی، مباحثی و سوال و جواب

#### مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

وقت	فعالتهای معلم	فعالتهای شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم بعد از آماده ساختن لوازم و معلومات لازم به ارتباط درس وارد صنف می شود بعد از سلام دادن شاگردان را احوالپرسی می کند، صنف را تنظیم و حاضری می گیرد، با طرح یک سوال؛ مثلاً: چرا انسانها به دین ضرورت دارند؟ شاگردان را به فراگیری درس جدید انگیزه می دهد، درس جدید را با درس گذشته رابطه میدهد و درس را آغاز می کند.	شاگردان با کمال احترام جواب سلام معلم خود را می دهند و با شنیدن نام های خود جواب حاضری را می دهند و در تنظیم صنف با معلم کمک همه جانبه می نمایند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> معلم از شاگردان می خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می نویسد سپس از چند تن از شاگردان می خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد	شاگردان متوجه کتاب های درسی خود می باشند. و سوالهای خود را مطرح می نمایند.

	<p>تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- شناخت دین در لغت و اصطلاح.</p> <p>۲- معلومات در باره ادیان موجود در جهان عرب و آغاز بت پرستی در جهان.</p> <p>۳- آغاز بت پرستی در جهان عرب.</p> <p>۴- تعامل عرب با بت ها.</p>	
<p>شاگردان در فعالیت داخل صنف سهم فعال می گیرند.</p>	<p>- معلم محترم بعد از اینکه درس را بالای شاگردان می خواند اشتباهات شان را اصلاح می کند، مطالب یاد شده فوق را تشریح می نماید.</p> <p>- شاگردان را به ارتباط موضوع درس تشویق بیشتر می نماید و به آنها زمینه جرأت سوال کردن را مساعد می سازد و به سوالهای شاگردان پاسخ مناسب ارایه می کند.</p> <p>- فعالیت داده شده درس را در جایش با شاگردان مطرح می کند در صورت لزوم به شاگردان فرصت می دهد تا در مورد باهم مباحثه نمایند.</p> <p>- معلم محترم در صنف با عملکرد و حرکات معقول و مطلوب درس را پیشکش می کند.</p> <p>در اخیر خلاصه درس را به زبان ساده با شاگردان افاده می نماید.</p>	
<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.</p>	<p><b>خلاصه درس:</b></p> <p>عربها در ابتداء پیرو دین ابراهیم علیه السلام بودند، مگر با گذشت زمان به جز بعضی از شعایر دین ابراهیم علیه السلام در آنها چیزی دیده نمی شد تا آنکه شخصی به نام (عمرو بن لحي) رئیس قبیله خزاعه عرض وجود نمود . وی روزی به شام سفر کرد، از آنجا بتی به نام هبل را با خود آورد و در داخل کعبه نهاد، مردم مکه را به بت پرستی فراخوانده و مردم دعوت او را پذیرفتند . آنها برای پرستش بتها مراسم خاص داشتند .</p>	۵ دقیقه
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- دین در لغت و اصطلاح چیست؟ تعریف کنید.</p> <p>۲- چه وقت مردم در اطراف و اکناف کعبه مشرفه به پرستش بتها آغاز کردند.</p> <p>۳- مشرکین در بت پرستی شان به مراسمی پای بند بودند، بعضی از این مراسم را شرح کنید.</p>	۱۰ دقیقه
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .</p>	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به زبان خویش بنویسید.</p>	

## درس چهارم

عنوان: حالت جزیره العرب قبل از اسلام (ب)

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- از وضع دینی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی عرب ها، خبر شوند.
- ۲- از حالت قبلی عربها پند گیرند واز اعمالی که آنها انجام میدادند اجتناب ورزند .

### معلومات اضافی

- ۱- **اشهر الحرم:** رجب، ذوالقعدة، ذوالحجه و محرم اند و گاهی اینها را به ماه های دیگر هم تبدیل می نمودند.  
در دنیای عرب به غیر از دین ابراهیم (علیه السلام) که آن را هم به شرک و بت پرستی تبدیل کرده بودند دین های دیگر مانند: یهودیت، نصرانیت، مجوسیت و صبائیت هم وجود داشت.
  - ۲- **یهودیت:** دین موسی (علیه السلام) بود و بعداً تحریف شد.
  - ۳- **نصرانیت:** دین عیسی (علیه السلام) بود که این هم بعداً تحریف شد.
  - ۴- **مجوسیت:** که به نام دین اکبر و ملت بزرگ نامیده می شد آنها دو چیز را به حیث اصل قبول کرده بودند، یکی نور (روشنی) که این اصل را ازلی فکر میکردند. و دیگری ظلمت (تاریکی) که این اصل را حادث قبول کرده و آتش را می پرستیدند.
  - ۵- **صبائیت:** این دین قسمی بود که در آن ستاره پرستش می شد و در هر کار ستاره را مؤثر میدانستند.
- روش تدریس:** توضیحی ، مباحثی و سوال و جواب
- مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

وقت	فعالتهای معلم	فعالتهای شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم با داخل شدن در صنف سلام میدهد و با شاگردان احوال پرسی میکند، صنف را منظم ساخته و حاضری میگیرد و با طرح سوالهای انگیزه یی؛ مانند: عربها قبل از اسلام پیروان کدام دین بودند ؟ و کدام شخص بت پرستی را در آنها رواج کرد؟ با شنیدن جواب صحیح عنوان درس امروزی را بالای تخته نوشته و درس جدید را آغاز می کند.	شاگردان به بسیار احترام به معلم خود وعلیکم السلام میگویند، و به شنیدن نام خود حاضر گفته جواب میدهند، و در تنظیم صنف با معلم خود همکاری همه جانبه می کنند. شاگردان به پرسشها جواب میدهند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> معلم از شاگردان می خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می نویسد سپس از چند تن از شاگردان می خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند	شاگردان متوجه کتابهای خود شده و به دقت معلومات معلم خود را میشنوند.

<p>و شاگردان معلومات خود را در مورد ارایه می‌دارند.</p> <p>- شاگردان در فعالیت گروهی مشارکت می‌نمایند.</p>	<p>و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- آگاهی از حالت دینی عربها.</p> <p>۲- معلومات در بارهٔ حالت اجتماعی عربها.</p> <p>۳- با خبر ساختن شاگردان از وضعیت سیاسی عربها.</p> <p>۴- تشریح حالت اقتصادی آنها.</p> <p>معلم از شاگردان مراقبت میکند تا شاگردان با وی در درس شریک و به کارهای دیگر مصروف نشوند.</p> <p>معلم به خاطر معلومات بیشتر در مورد بعضی مطالب درس با شاگردان بحث و گفتگو میکند و بدون اینکه درس اخلاص شود، نظریات شاگردان را به دقت می‌شنود و از شاگردانیکه معلومات شان نسبت به دیگران جالب و معقول باشد، قدردانی و تشویق بیشتر میکند.</p> <p>- معلم محترم فعالیت آموزشی را در جایش با شاگردان مطرح و عملی می‌کند.</p> <p>در پایان درس خلاصهٔ درس را به شاگردان پیشکش می‌نماید.</p>	
<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه‌های خود یادداشت می‌کنند</p>	<p><b>خلاصه</b></p> <p>هنگامیکه اسلام ظهور کرد، عرب‌ها که ادعای پیروی دین ابراهیم علیه السلام را داشتند، از اوامر و نواهی شریعت ابراهیم علیه السلام بفاصله‌بعید بودند، بت‌های زیادی را به الوهیت گرفتند، جای مکارم اخلاقی را که در دین ابراهیم <small>علیه السلام</small> بود، اخلاق و تقالید بد گرفت که صاحب عقل سلیم از آن نفرت می‌کرد.</p> <p>جامعهٔ عربی به طبقه‌های مختلف تقسیم شده بود، خرافات در بین آنها در عرصه‌های مختلف به اوج رسیده بود، حتی به منظور رسیدن به هدف خویش ذبح نمودن پسران خویش را نذر می‌گذاشتند، حاکمان جزیرهٔ العرب در اثنای ظهور اسلام دوگونه بودند: حاکمان تاجدار این گونه حاکمان در واقع از استقلال تام برخوردار بودند و دیگرهم روسای قبایل و عشایر بودند، حکومت حجاز مورد تقدیر و احترام سایر عرب‌ها بود، آنها را رهبر و خدمت‌گذار مرکز دینی می‌دانستند، بی‌امنی به اوج رسیده بود، آنان به عداوت اصرار داشتند و قوم پرستی را نسبت به هر چیز</p>	<p>۵ دقیقه</p>

	<p>دیگر مقدس می‌شمردند، در جنگ‌ها، معیار تحقق حق نبود و در صدد این بودند که چطور جانب مقابل را خساره مند سازند. مالداري در داخل جزیره العرب رواج داشت زنان عرب اکثرا به کارهای مانند بافنده گی و ریسنده گی مشغول بودند. فقر، گرسنه گی و برهنه گی تمامی بخش های جامعه را احتوا و اذیت می کرد.</p>	
شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- در زمان جاهلیت وضعیت اخلاقی و دینی عربها چگونه بود؟</p> <p>۲- در زمان قبل از اسلام حالت سیاسی و اقتصادی عربها چطور بود؟</p>	۱۰ دقیقه
شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>معلم محترم شاگردان را به ارتباط کار خانه گی رهنمایی لازم می نماید.</p> <p>جواب ارزیابی: پاسخ سوالهای ارزیابی شکل توضیحی دارد، معلم محترم پاسخ های شاگردان را با استفاده از کتاب درسی تشخیص می دهد.</p>	

## درس پنجم

عنوان: نسب ذکيه پیامبر اسلام ﷺ

وقت: يك ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- با خاندان بنی هاشم که پیامبر ﷺ به آن منسوب است آشنا شوند.
- ۲- جد (پدر کلان) پیامبر ﷺ را بشناسند.
- ۳- داستان حفر چاه زمزم را بفهمند.
- ۴- خلاصه واقعه فیل را شنیده و با گفت و شنود عبدالمطلب با ابرهه آگاه شوند.
- ۵- پدر و مادر پیامبر ﷺ را بشناسند.

## معلومات اضافی

۱- نسب پیامبر ﷺ: محمد، بن عبدالله، بن عبدالمطلب، بن عبدمناف، بن قصی، بن کلاب، بن مره، بن کعب، بن لؤی، بن غالب، بن فهر، بن مالک، بن النضر، بن کنانه، بن خزيمه، بن مدرکه، بن الیاس، بن مضر، بن نزار، بن معد، بن عدنان تا اینجا کدام اختلاف وجود ندارد و ازین به بعد تاحضرت اسماعیل علیهما السلام در سلسله نسب نبی اکرم ﷺ از نظر نام و تعداد اختلاف وجود دارد.

۲- در مورد ابرهه سوره بی را که الله تعالی نازل فرموده سوره فیل است. ( أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ ) ﴿۱﴾  
الآیه

روش تدریس: توضیحی، مباحثی، کار گروهی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت و تاریخ، تخته و تباشیر.

جریان درس:

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیهای شاگردان
۵ دقیقه	مقدمه معلم محترم بعد از ورود به صنف ادای سلام نموده، از حال و احوال شاگردان خود را با خبر می‌سازد، صنف را نظم و نسق می‌دهد و حضری می‌گیرد. در باره درس گذشته می‌پرسد؛ زعامت حکومت حجاز به کدام خانواده تعلق داشت؟ و نام زعيم آن چی بود؟ سپس با طرح سوال تفکر بر انگیز دیگر در مورد درس جدید می‌پرسد: کی می‌تواند نسب پیامبر اسلام ﷺ را بیان نماید؟ با طرح همین سوال	شاگردان با احترام زیاد جواب سلام را می‌گویند و با شنیدن نام های خود به حضری جواب می‌دهند و در تنظیم صنف با معلم خود همه جانبه همکاری می‌کنند. - شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.

	درس جدید را بالای تخته نوشته و آغاز می نماید	
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>معلم از شاگردان می خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می نویسد سپس از چند تن از شاگردان می خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- معرفی خانواده پیامبر اسلام ﷺ (بنی هاشم).</p> <p>۲- معرفی عبدالمطلب که جد پیامبر ﷺ بود.</p> <p>۳- داستان حفر چاه زمزم.</p> <p>۴- بیان واقعه فیل.</p> <p>۵- گفت و شنود عبدالمطلب با ابرهه.</p> <p>۶- معرفت پدر و مادر حضرت پیامبر ﷺ.</p> <p>- معلم محترم بعد از اینکه درس را بالای شاگردان می خواند اشتباهات شان را اصلاح می کند، مطالب یاد شده فوق را تشریح می نماید.</p> <p>- شاگردان را به ارتباط موضوع درس تشویق بیشتر می نماید و به آنها زمینه جرأت سوال کردن را مساعد می سازد و به سوالهای شاگردان پاسخ مناسب ارایه می کند.</p> <p>- فعالیت داده شده درس را در جایش با شاگردان مطرح می کند در صورت لزوم به شاگردان فرصت می دهد تا در مورد باهم مباحثه نمایند.</p> <p>- معلم محترم در صنف با عملکرد و حرکات های معقول و مطلوب درس را پیشکش می کند.</p> <p>در اخیر خلاصه درس را با زبان ساده به شاگردان افاده می نماید.</p>	
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>نام پیامبر صلی الله علیه وسلم محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم قریشی است که سلسله نسب وی به عدنان و بعداً به اسماعیل بن ابراهیم علیهما السلام می رسد ، پدر پیامبر ﷺ در سن بیست و پنج سالگی وفات و در مدینه دفن گردید . وفاتش قبل از تولد پیامبر ﷺ بود ، مادرش آمنه بنت وهب است که سردار بنی</p>	

<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.</p>	<p>زهره بود، هاشم که عمرو نام داشت یگانه شخصی از سلاله بنی عبد مناف بود که سقایه و خدمت زائران خانه خدا را به عهده داشت، او شخص ثروتمند بود، و در میان مردم از شرافت و وقار زیادی برخوردار بود</p> <p>عبدالمطلب نیز مانند هاشم به آب دادن به مردم و خدمتگذاری زائرین خانه خدا به بزرگی قوش رسیده و در میان قوش به شرف، عزت و جایگاهی نایل گردید که هیچ یکی از نیاکانش به چنین مقامی دست نیافته بودند.</p> <p>در زمان عبدالمطلب دو رویداد مهم در مورد خانه کعبه واقع شد:</p> <p>۱- حفر چاه زمزم.</p> <p>۲- واقعه فیل.</p> <p>به عبدالمطلب در خواب محل چاه زمزم نشان داده شد، بعد از آن به حفر چاه پرداخت، واقعه فیل پنجاه و پنج روز پیش از ولادت پیامبر صلی الله علیه وسلم اتفاق افتاد.</p>	
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- خانواده نبوی به خانواده هاشمی معروف است، هاشم کی بود؟</p> <p>۲- دو اتفاق مهمی در امور خانه خدا برای عبدالمطلب رخ داد، آنها چه بودند؟ شرح کنید.</p> <p>۳- پدر پیامبر اکرم (ص) چه وقت وفات یافت؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام می دهند.</p>	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>برداشت تان را از مطالب درس در چند سطر بنویسید.</p>	



## درس ششم

**عنوان:** میلاد پیامبر صلی الله علیه وسلم

**وقت:** یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

**اهداف:** شاگردان باید:

- ۱- تاریخ دقیق میلاد پیامبر ﷺ را بدانند.
- ۲- با خاندان نبوت آشنا شوند.
- ۳- با زنده گی پیامبر ﷺ در قبیله بنی سعد آگاهی حاصل نمایند.
- ۴- بر پیامبر ﷺ از شفقت پدر کلان و کاکای مهربانش بدانند.

## معلومات اضافی

**بنی سعد:** نام یک قبیله عربی است در جوار طایف که از لحاظ آب و هوا برای پرورش نوزادان نهایت مساعد بود، از همین قبیله زنی به نام حلیمه سعدیه افتخار دایه بودن آن حضرت ﷺ را کمایی نمود.

## مادر های رضاعی پیامبر ﷺ

۱- **ثویبه کنیز ابولهب:** برادران و خواهران رضاعی پیامبر ﷺ از ثویبه: مسروح پسر ثویبه، حضرت حمزه رضی الله عنه که کاکای پیامبر ﷺ نیز می باشد و دو سال از پیامبر بزرگ بود و ابو سلمه بن عبدالاسد.

۲- **حلیمه سعدیه:** دختر ابو ذویب عبدالله بن حارث از قبیله هوازن بود، همسرش حارث بن عبدالعزی نام داشت. برادران و خواهران رضاعی پیامبر ﷺ از حلیمه سعدیه: عبدالله، انیسه و شیما که اولاد های حلیمه بودند و ابوسفیان بن الحرث بن عبدالمطلب که پسر کاکای پیامبر ﷺ نیز می باشد.

**رضاع:** در لغت شیر خوردن را گویند و در اصطلاح شریعت شیر خوردن طفل در وقت معین از پستان زن را رضاع گویند.

**حکم رضاع:** کسی که به حرمت و مصاهرت حرام می گردد به وسیله رضاع نیز حرام می شود.

**دلیل آن:** این حدیث شریف (يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ)¹.

**روش تدریس:** توضیحی، مباحثوی، کار گروهی، سوال و جواب.

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی، نقشه، تخته و تباشیر، کتابهای سیرت و تاریخ.

---

۱ - السنن الکبری للبيهقي. ط المعارف بالهند - (۷ / ۱۵۸)

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیه‌ای شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>- معلم محترم با داخل شدنش به صنف بعد از سلام و احوال پرسى با شاگردان برای اینکه ماحول درس را به میان آورده باشد راجع به درس گذشته سوال مطرح نموده می‌گوید:</p> <p>سلسله نسب پیامبر ﷺ به کی می‌رسد؟</p> <p>واقعه فیل چند روز قبل از ولادت پیامبر ﷺ رخ داد؟</p> <p>معلم محترم با دریافت جواب درست شاگردان را تشویق بیشتر نموده موضوع درس جدید را بر تخته نوشته شروع به درس می‌کند.</p>	<p>- شاگردان متقابلاً با جواب سلام معلم خود را احترام می‌کنند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>- معلم محترم کوشش می‌کند که شاگردان به اهداف درس نایل آیند.</p> <p>- معلم محترم جهت فهماندن بهتر شاگردان در مورد میلاد رسول علیه السلام معلومات ارایه میدارد و از آنها در مورد درس می‌پرسد.</p> <p>- معلم محترم بعد از گرفتن جواب درست متن درس را به نوبت بالای شاگردان می‌خواند غلطی شاگردان را اصلاح می‌کند.</p> <p>- معلم محترم راجع به درس سوالهای شاگردان را جواب میدهد و آنها را تشویق می‌کند که در درس سهیم باشند تا شاگردان کم ذهن و کم جرأت نیز روحیه بگیرد و به درس توجه نماید.</p> <p>- معلم محترم فعالیت درس را بالای شاگردان طور انفرادی و یا گروهی حل می‌نماید. و در اخیر خلاصه درس را پیش می‌نماید.</p>	<p>- شاگردان در پاسخ گفتن بر یکدیگر سبقت می‌کنند.</p> <p>- شاگردان متن درس را بخش بخش می‌خوانند.</p> <p>- شاگردان با علاقمندی در گروپ ها کار می‌کنند.</p>
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>پیامبر ﷺ در سال عام الفیل به دنیا آمد پدر کلانش عبدالمطلب او را گرفت به خانه کعبه برد و نامش را محمد گذاشت و باز موافق عادت عربها به حلیمه سعدیه به رضاعت داده شد و او حضرت محمد ﷺ را با خود به قبیله بنی سعد که در جوار طایف سکونت داشتند بردند با پوره شدن میعاد رضاعت ایشان ﷺ را واپس به مادرش تسلیم نمودند و هشت ساله بود که جدش وفات شد و تحت سرپرستی کاکایش قرار گرفت.</p> <p>پیامبر اکرم (ص) صبحگاه روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول موافق بیست و دوم اپریل ۵۷۱ (میلادی) در منزل ابوطالب پا به دنیا</p>	<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می‌کنند.</p>

	<p>گذاشت . هنگامی که تولد شد، مادرش او را به نزد جدش عبدالمطلب فرستاده عبدالمطلب او را با خود داخل کعبه برد و برایش نام (محمد) را برگزید- برحسب عادت اعراب عبدالمطلب نیز زنی را از قبیله بنی سعد بن بکر به نام حلیمه سعدیه برای کودکش محمد شیرده گرفت. حلیمه بعد از اتمام دوره رضاعت او را به مادرش بر گردانید، شش سال عمر داشت که مادرش وفات نمود و هنگامیکه هشت سال از عمر گرامی اش سپری شد جدش عبدالمطلب در مکه وفات یافت قبل از وفاتش ابوطالب را غرض سرپرستی حضرت محمد مکلف ساخت. ابوطالب حق برادر زاده اش محمد را آنگونه که لازم بود، بجا آورد.</p>	
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- پیامبر (ص) چه وقت تولد گردید؟</p> <p>۲- حادثه وفات مادر حضرت محمد را توضیح دهید.</p> <p>۳- بعد از وفات مادرش، جدش چگونه با او رفتار می کرد؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام می دهند .</p>	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم راجع به کار خانه گی معلومات لازم و مناسب به شاگردان می دهد.</p> <p>جواب سوالهای درس</p> <p>جواب سوال اول: پیامبر ﷺ در صبح روز دوشنبه دوازدهم ربیع الاول سال عام الفیل مصادف با سال ۵۷۱ میلادی بیست و یا بیست و دوم اپریل متولد گردید.</p> <p>جواب سوال دوم: مادر پیامبر ﷺ بی بی آمنه حین بازگشت اش به مکه در جای به نام (ابواء) که بین مکه و مدینه قرار دارد وفات نموده و در همان جا دفن گردید.</p> <p>جواب سوال سوم: بعد از وفات مادرش جدش عبدالمطلب سرپرستی پیامبر ﷺ را با شفقت و مهربانی و عطوفت خاص به عهده گرفت.</p>	

## درس هفتم

### عنوان: حضرت محمد ﷺ در هنگام جوانی

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- با حوادثی آشنایی داشته باشند که در هنگام جوانی پیامبر ﷺ رخ داده است.
- ۲- در روزهای جوانی از اخلاق پیامبر ﷺ و اظهارات بحیرا در باره حضرت پیامبر صلی الله علیه وسلم باخبر شوند.
- ۳- در جنگ فجار و معاهده حلف الفضول از شرکت پیامبر ﷺ معلومات داشته باشند.
- ۴- عوامل ازدواج پیامبر ﷺ با حضرت خدیجه رضی الله عنها را بدانند.

### معلومات اضافی

عکاظ: نام جای است بین نخله و طایف.

**حرب الفجار:** سبب این جنگ شخصی از قبیله بنی کنانه بنام براض بود که سه تن از قبیله قیس عیلان را کشت، این جنگ مدت چهار روز دوام کرد و به ثالثی عتبه بن ربیعہ خاتمه پیدا کرد و بین طرفین صلح برقرار شد.

**حلف الفضول:** علت به میان آمدن حلف الفضول این بود که یک تن از قبیله زبیدی متاعی را بقصد فروش به بازار آورد و آنرا عاص بن وایل از او گرفت. اما پول آنرا نمی داد مرد زبیدی پیش سران قریش از ظلم عاص یادآور شد ولی کسی هم به یاری او نشتافت همان بود که آن مرد در جوار بیت الله با آواز بلند مظلومیت خود را اعلان نمود. درین اثنا زبیر بن عبدالمطلب نزدش رفته با شنیدن مظلومیت اش بنی هاشم، بنی زهره، و بنو تمیم بن مره را جمع کرده قسم یاد نمودند که بعد از این با مظلوم دست خود را یکی کرده تا حقش را از ظالم بستانند، همان بود که حقش را از عاص بن وایل گرفت و به آن مرد سپرد.

**روش تدریس:** توضیحی، مباحثی، کار گروهی، سوال و جواب.

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتاب های سیرت، تخته و تباشیر.

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم حین ورود به صنف بعد از ادای سلام با شاگردان احوال بررسی کرده، حاضری می گیرد و سپس به ارتباط درس گذشته سوال طرح می کند. مثلاً: چه کسی گفته می تواند که پدر کلان و کاکای نبی کریم ﷺ چی نام داشتند؟ و به ارتباط درس جدید جهت ایجاد انگیزه سوالاتی را می پرسد، بعد از اخذ پاسخ درست، عنوان درس جدید را بالای تخته می نویسد و به تقدیم درس می پردازد.	شاگردان با ادب و احترام جواب سلام معلم را می دهند و با شنیدن نام های خود حین حاضری متوجه بوده و جواب می گویند و در تنظیم صنف با معلم همکاری لازم می نمایند. - شاگردان به پرسشها پاسخ می گویند،
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> - معلم محترم عنوان درس را بالای تخته مینویسد و شاگردان را در گروه های مناسب تقسیم می کند و به نماینده گروه ها هدایت	- شاگردان دقت می کنند و متوجه حرف های معلم خود می باشند.

<p>- شاگردان با علاقمندی در فعالیت صنفی در گروهها فعالیت می کنند.</p>	<p>می دهد که درس را به نوبت بخواند و بقیه گوش کنند.</p> <p>- معلم محترم گروهها را نظارت می کند و در پایان درس از هر گروه یک نفر نماینده، مقصد درس را طور خلص به همصنفان بیان می کند.</p> <p>- معلم محترم به منظور روشن شدن بهتر نکات مهم درس بر تشریحات هر شاگرد تبصره کوتاه می نماید.</p> <p>معلم محترم در مورد اندرزها و عبرت های درس با شاگردان مباحثه می کند و فعالیت درس را در وقت و جای مناسب طور گروهی با آنها مطرح و عملی می نماید.</p> <p>در پایان درس با ارایه نکات مهم درس را خلاصه می کند.</p>	
<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند</p>	<p><b>خلاصه</b></p> <p>پیامبر ﷺ در جوانمردی، صبر، امانتداری و بقیه صفات نسبت به همه مردم دارای اخلاق شایسته بود دوازده ساله بود که با کاکایش ابوطالب به سوی شام سفر نمود، و قتی که به بصره رسیدند یک نفر عالم یهودی بنام بحیرا برای آنها ضیافت نمود، او در مورد پیامبر ﷺ به قافله داران معلومات خود را ابراز نمود و پیامبر ﷺ را از سفر منع کرد.</p> <p>بیست ساله بود که جنگ فجار به وقوع پیوست و عقد حلف الفضول به امضاء رسید.</p> <p>شبان می کردند و سپس مشغول تجارت شد، و در سن بیست و پنج سالگی با حضرت بی بی خدیجه رضی الله عنها ازدواج نمود.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- اخلاق پیامبر ﷺ در دوران جوانی و قبل از بعثت چگونه بود؟</p> <p>۲- آیا پیامبر ﷺ در دوران جوانی کار و پیشه معینی داشت؟</p> <p>تشریح کنید.</p> <p>۳- پندها و اندرزهایی را که می توان از حلف فضول برگرفت، توضیح دهید.</p> <p>۴- بحیرای راهب چگونه پیامبر ﷺ را شناخت؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند.</p>	<p><b>وظیفه خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر و زبان خویش بنویسید.</p>	

## درس هشتم

### عنوان: تعمیر کعبه شریفه

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- تاریخ بناء کعبه شریفه را بدانند.
- ۲- از فیصله قریش در باره گذاشتن سنگ (حجرالاسود) آگاهی یابند.
- ۳- در مورد اوصاف و اخلاق قبل از بعثت رسول الله ﷺ معلومات حاصل نمایند.
- ۴- در مورد اعمار کعبه شریفه در زمانه های مختلف معلومات به دست آورند.

### معلومات اضافی

معمار: نام معمار رومی (باقوم) بود.

**ولید بن المغیره:** باجه حضرت پیامبر ﷺ و حضرت عباس (رض) و کاکای ام المؤمنین ام سلمه و پدر سیف الله حضرت خالد (رض) بود. بعداً در اثر اصابت یک تیر و قطع شدن رگ ساق پایش در دشمنی با پیامبر ﷺ هلاک شد.

**روش تدریس:** توضیحی، مباحثی و سوال و جواب

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتاب های ممد درسی، نقشه های سابقه و جدید کعبه شریفه

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	مقدمه معلم محترم با معلومات اضافی وارد صنف می شود، در قدم اول به شاگردان سلام تقدیم می کند و حال و احوال آنها را می پرسد، در نظم و نظافت صنف توجه می نماید و حضری شاگردان را می گیرد. - معلم محترم بعد از آنکه تصویر سابقه و جدید کعبه شریف را در جاهای مناسب صنف نصب کرد، توجه شاگردان را به آن جلب می دارد. ضمن یک مقدمه درس گذشته را با درس امروزی ارتباط می دهد و به درس آغاز می نماید.	- شاگردان با کمال ادب و احترام جواب سلام معلم خود را می دهند در نظم و نظافت صنف مشارکت لازم می نمایند و با توجه به معلم جواب حضری را می دهند.
۲۵ دقیقه	تقدیم درس معلم از شاگردان می خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می نویسد سپس از چند شاگرد می خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- معلومات کافی در باره بناء کعبه شریفه به شاگردان. ۲- معلومات در مورد گذاشتن سنگ حجرالاسود در جایش و تجویز حکمت نبی کریم ﷺ بر اساس علم و حکمت.	شاگردان متوجه کتابهای خود شده و به دقت معلومات معلم خود را می شنوند. و شاگردان معلومات خود را در مورد ارایه می دارند. - شاگردان در فعالیت گروهی مشارکت می نمایند.

	<p>۳- آگاهی در باره صفات و اخلاق رسول الله ﷺ قبل از بعثت و بعد از بعثت.</p> <p>۴- بیان حکایت بناء مکرر کعبه شریفه از زمان آدم علیهما السلام تا این دم.</p>	
	<p>معلم محترم در مورد هر مطلب فوق به بحث و گفتگو می پردازد.</p> <p>- معلم محترم متوجه حرکات شاگردان می باشد و با مشاهده کدام عمل نا مناسب به آنها توصیه می کند.</p> <p>- معلم محترم به شاگردان موقع می دهد تا در ارتباط با درس اگر سوالی داشته باشند، پرسند. احیاناً اگر به جواب کدام سوال مطمئن نباشد، روز بعد جواب درست را بیان می کند.</p> <p>- فعالیت تعیین شده را در جایش با شاگردان مطرح و عملی می کند.</p> <p>- در اخیر خلاصه درس را افاده می دارد:</p>	
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>رسول الله ﷺ (۳۵) سال عمر داشت که در اثر سرازیر شدن سیلاب به دیوار های کعبه شریف که بدون سقف بود آسیب زیاد رسید که ناگزیر قریش به دوباره آبادی کعبه شریفه مجبور شدند.</p> <p>زمانیکه موقع گذاشتن سنگ حجر الاسود فرا رسید، قریش به سر نهادن سنگ حجر الاسود در جایش اختلاف کردند، سر انجام افتخار گذاشتن حجر الاسود در محل معینه اش نصیب پیامبر ﷺ گردید.</p> <p>در باره تعمیر بیت الله شریف روایات مختلف آمده، مگر آنچه قطعی به ثبوت رسیده آنست که حضرات ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام دیوار های کعبه را بلند کردند و بعد از آن چهار مرتبه بازسازی و یکبار ترمیم اساسی شده است.</p>	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- سبب نزاعی که به خاطر نهادن حجر الاسود در میان قبایل قریش به میان آمد، چه بود؟</p> <p>۲- قضیه حکمت پیامبر ﷺ چگونه به میان آمد؟ مختصراً شرح کنید.</p> <p>۳- همه صفات ستوده در وجود پیامبر ﷺ قبل از بعثت جمع شده بود، برخی از این صفات ستوده را ذکر کنید.</p> <p>۴- پیامبر ﷺ قبل از بعثت، با بتهای موجود در مکه چه نوع برخورد می نمود؟</p>	شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.
	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر و زبان خویش نوشته و عنوان مناسبی برایش انتخاب نماید.</p>	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند.

## درس نهم

### عنوان: در سایه نبوت و رسالت

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- در باره عبادت پیامبر ﷺ در غار حرا و آوردن وحی توسط جبرائیل علیه السلام اطلاع یابند.
- ۲- در دوره مکی با دعوت مخفی و علنی آنحضرت ﷺ و فراتر از مکه از گسترش دعوت آگاه شوند.
- ۳- محل و وقت نزول اولین آیات را بشناسند.

### معلومات اضافی

**عبادت پیامبر ﷺ در غار حرا:** عبادت پیامبر ﷺ در غار حرا فقط و فقط تفکر در باره خالق کاینات بود. برخی علماء می گویند: نبی کریم ﷺ مطابق شریعت ابراهیمی علیه السلام عبادت می کردند. غار حرا نسبت به غار ثور کوچک و به مکه مکره نزدیکتر است.

در زمان جاهلیت این کوه بنام کوه حرا و در اسلام بنام جبل نور نامیده شد.

**روش تدریس:** تشریحی، مباحثی، سوال و جواب.

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی کتابهای سیرت، نقشه، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم وقتیکه داخل صنف می شود، سلام می دهد از حال و احوال شاگردان می پرسد، نظم صنف را درست و حاضری شاگردان را کنترل می نماید. معلم محترم بعد از دیدن کارخانه گی و اصلاحات لازم درس گذشته را با طرح سوالهایی مثل: در وقت تعمیر بیت الله شریف، حجر الاسود را کی در جایش گذاشت؟ و یا کعبه شریفه چند بار آباد شده است، شاگردان را ارزیابی می کند، بعد از گرفتن جواب صحیح توسط شاگردان، عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته و درس را آغاز می کند.	- شاگردان با احترام جواب سلام معلم صاحب را می دهند، با شنیدن نام های خود حین اخذ حاضری جواب می گویند و در نظم و نظافت صنف مشارکت و همکاری می نمایند و کارهای خانه گی خود را بالای میز می گذارند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> معلم از شاگردان می خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می نویسد سپس از چند شاگرد می خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- دعوت مخفی، دعوت آشکار و دعوت بیرون از مکه. ۲- اینکه پیامبر ﷺ در مرحله آخر در غار حرا بود تا بلاخره برایش	- شاگردان برای پاسخ گفتن آماده گی نشان می دهند. - شاگردان عنوان درس جدید را در کتابچه های شان یادداشت می کنند. - شاگردان متوجه توضیحات معلم



<p>می باشند.</p> <p>– شاگردان نکات مهم را در کتابچه های شان می نویسند.</p>	<p>وحی نازل شد.</p> <p>معلم محترم در هر مرحله درس، شاگردان را سهیم می سازد.</p> <p>به ارتباط درس طرز فکر و نظر شاگردان را می شنود و به پرسش های شان با جبین گشاده جواب درست ارایه می دارد.</p> <p>– معلم محترم فعالیت درس را در محل و موقع اش مطرح و توسط شاگردان عملی می کند و در اخیر نکات مهم درس را طور خلاصه تقدیم شاگردان می نماید.</p>	
<p>– شاگردان به دقت گوش فرا می دهند.</p> <p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند</p>	<p><b>خلاصه</b></p> <p>بعد از آنکه خداوند متعال برای پیامبرش شرف نبوت و رسالت را عطاء کرد، زنده گی اش به دو بخش تقسیم می گردد، این دو بخش عبارت است از : دوران مکی و دوران مدنی .</p> <p>دوران مکی را (که تقریباً سیزده سال است) می توان به سه مرحله تقسیم کرد:</p> <p>۱- مرحله دعوت سری، که سه سال را در برگرفت.</p> <p>۲- مرحله اعلان دعوت برای مردم مکه، که از آغاز سال چهارم بعثت شروع شده و تا سال دهم بعثت دوام نمود.</p> <p>۳- مرحله گسترش دعوت در بیرون مرزهای مکه مکرمه، که از اواخر سال دهم بعثت آغاز و هنگام هجرت به مدینه را احتوا کرد . همچنان این مرحله دوران مدنی را دربر گرفته و تا آخر حیات پیامبر ادامه یافت.</p> <p>پیامبر ﷺ در ماه رمضان بخاطر عبادت به غار حرا که در جبل نور واقع است میرفت، روزی پیامبر ﷺ به عبادت مشغول بود که جبریل علیه السلام از جانب خداوند بالایش وحی را نازل نمود که عبارت از پنج آیه نخست سوره (علق) بود.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- دوران مکی به سه مرحله تقسیم می شود، نام ببرید.</p> <p>۲- چرا پیامبر اکرم (ص) قبل از بعثتش به غار حرا می رفت؟</p> <p>۳- بعد از آنکه پیامبر اکرم (ص) ورقه بن نوفل را از نزول وحی اطلاع داد، عکس العمل ورقه چگونه بود؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .</p>	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.</p>	

## درس دهم

### عنوان: ادامه نزول وحی

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- به اقسام مختلف وحی معلومات حاصل نمایند.

۲- از آغاز وحی برای بار دوم آگاه شوند.

### معلومات اضافی

الرؤيا الصالحة: عبارت از خواب های راستین است که در آن خوشخبری باشد و یا در آن از جانب الله تعالی هشدارى در مورد غفلت باشد. این قسم خواب ها از طرف خدای تعالی است.

احلام: خواب های ناپسند را گویند و این خوابها ناشی از وسوسه های شیطان است.

وحی: در لغت بمعنی اشاره، کتابت، رسالت، الهام، سخنان آهسته و به آن چیز اطلاق می گردد که برای دیگری گفته شود.

در اصطلاح وحی عبارت از دستور و راهنمایی الله تعالی برای انبیاء علیهم السلام است.

در مورد مدت متوقف شدن وحی که دوبار اتفاق افتاد در بین علماء اختلاف است.

- گاهی فرشته به شکل یک انسان به نبی اکرم ﷺ وحی می آورد. مانند حدیث جبرائیل که جبرائیل علیه السلام به چهره یک

شخص در مجلس رسول اکرم ﷺ آمد و از ایمان، اسلام و احسان از آنحضرت ﷺ پرسید.

صدای وحی مانند صدای زنگ بود و پیامبر ﷺ می فرمود که این نوع وحی برایم طاقت فرسا می باشد.

حضرت ام المؤمنین عایشه صدیقه ﷺ می فرماید: که در سرمای سرد که اینطور وحی به رسول الله ﷺ می آمد، جبین

مبارک عرق آلود می شد.

فرشته گاهی به صورت اصلی خود وحی را می آورد، مانند آن وقتی که آیات سوره (مدثر) نازل شدند.

وحی بدون واسطه ملک: مثلاً: در قصه معراج، الله تعالی بدون واسطه به آنحضرت صلی الله علیه وسلم وحی نمودند.

روش تدریس: توضیحی، مباحثی، کار گروهی، سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته، تباشیر، نقشه و ...

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم قبل از همه به ارتباط موضوع درس معلومات لازم را فرا می‌گیرد، حین داخل شدن به صنف بعد از ادای سلام احوال‌پرسی نموده صنف را منظم کرده، نظافت شاگردان را معاینه و حضری را کنترل می‌نماید.</p> <p>معلم محترم جهت ایجاد فضای درسی در رابطه به ارزیابی درس گذشته سوالهای مطرح می‌کند مثلاً: وحی چی وقت، توسط کی و بالای کی و بار اول در کجا نازل شده است؟</p> <p>با دریافت جواب صحیح، عنوان درس جدید را بالای تخته نوشته و به درس شروع می‌کند.</p>	<p>شاگردان با کمال احترام جواب سلام را می‌دهند و بدون غالمغال در تنظیم صنف و حضری با معلم همکاری می‌کنند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- مراتب نزول وحی و اینکه آغاز وحی با دیدن خواب‌های نیک (رؤیای صالحه) بود.</p> <p>۲- بعد از مدتی توقف و تاخیر در نزول، وحی دوباره آغاز شد.</p> <p>- معلم محترم ضمن تشریح درس در مورد هر مطلب با گروپ‌های شاگردان طور جداگانه مباحثه می‌کند و به ارتباط درس به سوالهای شاگردان پاسخ می‌دهد.</p> <p>فعالیت صنفی را در محل و موقع مناسب با شاگردان مطرح و عملی می‌نماید.</p> <p>در اخیر نکات مهم درس را جمع‌بندی نموده خلص آنرا تقدیم می‌کند.</p>	<p>شاگردان کتابچه‌های کارخانه‌گی خود را بالای میز گذاشته و متوجه سخنان معلم خود می‌شوند.</p> <p>شاگردان با علاقمندی متوجه صفحات و متن درس می‌باشند</p> <p>شاگردان نکات مهم را در کتابچه‌های شان یادداشت می‌کنند.</p>
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>وحی به پیامبر ﷺ به اشکال مختلف می‌آمد: گاهی در خواب برایش وحی می‌شد، گاهی فرشته به شکل یک انسان برایش می‌آمد و</p>	

<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند</p>	<p>گاهی فرشته مانند صدای زنگ نزدش می آمد. و احيانا هم فرشته به صورت اصلی اش ظاهر می شد و همچنان الله تعالی بدون واسطه بر آنحضرت ﷺ وحی نازل می کرد. وحی دو مرتبه برای چند روز قطع شد ، تاخیر وحی در مرتبه اول بالای رسول الله ﷺ سخت تمام شد که بالاخره بعد از انتهای اعتکاف درغار حرا دوباره آغاز شد و رسول الله ﷺ دعوت را آغاز نمود بعدها سلسله وحی در مدت بیست و سه سال جاری بود.</p>	
<p>شاگردان پاسخ می دهند</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- دوره مکی به سه مرحله تقسیم می شود، نام ببرید.</p> <p>۲- چرا پیامبر اکرم (ص) قبل از بعثتش به غار حرا می رفت؟</p> <p>۳- بعد از آنکه پیامبر اکرم (ص) ورقه بن نوفل را از نزول وحی اطلاع داد، عکس العمل ورقه چگونه بود؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام می دهند .</p>	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر و زبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.</p>	

## درس یازدهم

عنوان: خدیجه رضی الله عنها

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- در باره خدیجه (رض) که همسر اول پیامبر ﷺ بود معلومات حاصل نمایند.

۲- از مفهوم اصطلاح امهات المؤمنین آگاه شوند.

## معلومات اضافی

هنگامی که به نبی کریم ﷺ وحی نازل شد، حضرت خدیجه (رض) به رسول الله ﷺ ایمان آورد و برای آنحضرت اطمینان و تسلی می‌داد، و با آن حضرت ﷺ به خانه کاکایش ورقه بن نوفل رفت، ورقه بن نوفل به رسول الله ﷺ اطمینان داده گفت: بالای شما همان فرشته نازل شده که بالای موسی ﷺ نازل می‌شد و شما رسول خداوند متعال هستید. خدیجه (رض) را پیامبر ﷺ بسیار دوست داشت و در زنده گی بی بی خدیجه (رض) کدام ازدواج دیگر نکرد.

روش تدریس: توضیحی، مباحثی، کارگروپی، سوال و جواب.

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	مقدمه معلم محترم حین ورود به صنف بعد از ادای سلام و احوالپرسی صنف را تنظیم نموده، حاضری میگیرد و به ارتباط درس گذشته سوال می‌کند که اقسام وحی به چند قسم است؟ با گرفتن جواب درست به تشویق شاگردان می‌پردازد. معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلاً: حضرت خدیجه (رض) کی بود مقام و موقف او را در اسلام بگویید؟ با ارایه جواب صحیح، عنوان درس را به تخته می‌نویسد.	شاگردان جواب سلام را می‌دهند و در تنظیم صنف همکاری می‌کنند.
۲۵ دقیقه	تقدیم درس معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد	- شاگردان طور مسابقوی برای پاسخ گفتن آماده می‌باشند.

<p>- شاگردان به پرسشها پاسخ می‌گویند و عنوان درس را می‌نویسند.</p> <p>- شاگردان با علاقمندی آنرا یاد می‌گیرند.</p>	<p>تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- خدیجه(رض) اولین زوجهٔ پیامبر ﷺ بودند او زنی بود صاحب ثروت و تجارت پیشه و نظر به اخلاق، اخلاص و امانت داری رسول الله ﷺ با ایشان خواش عقد ازدواج را کردند.</p> <p>۲- وقتی که رسول الله ﷺ از طرف الله تعالی به پیامبری مبعوث شدند، حضرت خدیجه(رض) با مال و ثروت خود از پیامبر ﷺ پشتیبانی کردند و با دادن مشوره های نیک با آنحضرت ﷺ در غم و شادی همیاری می نمود.</p> <p>۳- از اینکه تمام اولاد های پیامبر ﷺ به جز از ابراهیم از بی بی خدیجه(رض) تولد شده بودند؛ اولاد ذکور پیامبر ﷺ در سن طفولیت وفات یافتند، کفار از همین جهت نبی اکرم ﷺ را ابتر می گفتند و در رد قول شان (انا اعطینک الکوثر) نازل شد.</p> <p>۴- با وفات خدیجه(رض) برای پیامبر ﷺ غم و اندوه بزرگ پیش شد و پیامبر ﷺ با اساس وفات خدیجه(رض) و کاکایش ابو طالب آن سال را به سال حزن (غم) مسمی کردند.</p> <p>۵- بخاطر اینکه ازواج مطهرات پیامبر ﷺ در گسترش دعوت اسلامی سهمی فعال داشتند به لقب اعزازی امهات المؤمنین (مادران مسلمانان) ملقب گردیدند.</p>	
<p>شاگردان با شور و شفع در فعالیت گروهی شرکت می کنند.</p>	<p>- معلم محترم اشتباهات شاگردان را اصلاح می نماید، شاگردانی را که درس را بهتر می خوانند نوازش می دهد و به تشویق دیگران می افزاید.</p> <p>- سوالهای شاگردان را، پاسخ می دهد و فعالیت صنفی را در محل و موقع مناسب با شاگردان مطرح و عملی می نماید.</p> <p>در اخیر نکات مهم درس را جمع بندی نموده خلص آنرا تقدیم می کند.</p>	
	<p><b>خلاصه</b></p> <p>خدیجه(رض) دختر خویلد و از زنان مشهور وقت خود بودند، زمانی که پیامبر ﷺ با مشکلی مواجه می گردید با آنحضرت ﷺ کمک و همکاری می نمود تمام مال و دارایی اش را وقف خدمت به رسول الله ﷺ کرده بودند.</p> <p>تمام اولاد آنحضرت ﷺ از بی بی خدیجه(رض) بودند، تنها</p>	<p>۵ دقیقه</p>

<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند</p>	<p>ابراهیم پسر پیامبر ﷺ از (ماریه قبطیه) بود که در مدینه منوره در خورد سالی وفات شد، بی بی خدیجه (رض) سه سال قبل از هجرت وفات نمود که از این سبب پیامبر ﷺ بسیار غمگین شدند و این سال را سال غم نامید.</p> <p>ازواج پیامبر ﷺ در امر دعوت سهم و همکاری همه جانبه داشتند.</p> <p>الله تعالی به آنها لقب اعزازی (امهات المؤمنین) را اعطا فرمود.</p>	
<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- خدیجه کیست؟</p> <p>۲- اسبابی را که باعث رغبت ازدواج خدیجه با پیامبر اکرم (ص) گردید، بیان دارید.</p> <p>۳- خدیجه با پیامبر اکرم (ص) همدردی نموده و او را تسلی می داد، این موضوع را شرح کنید.</p> <p>۴- مراد از امهات المؤمنین چیست؟ و این ویژگی که خداوند برای آنها عطا کرده است، چه مفهومی را افاده می کند؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .</p>	<p><b>وظیفه خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر و زبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.</p>	

## درس دوازدهم

عنوان: دعوت مخفی (پنهانی)

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- ۱- به نقطه آغاز دعوت مخفی و علت آن آشنا شوند.
- ۲- در مورد مدت و تأثیرات دعوت مخفی آگاهی حاصل نمایند.

### معلومات اضافی

تأخیر وحی چندروزی را در برگرفت، پیامبر (ص) در انتظار فرود آمدن وحی به سر می برد، که خداوند متعال دوباره او را به وحی مکرم ساخت.

پیامبر اکرم (ص) می فرماید: (مدت یک ماه در حرا معتکف شدم، وقتی اعتکافم را سپری کردم، از غار کوه فرود آمدم، به عمق وادی رسیدم، صدایی شنیدم، به سمت راست، چپ، جلو و عقبم نگاه کردم، چیزی ندیدم، به سمت بالا نگاه کردم، همان فرشته یی را دیدم که در غار حراء نزد من آمده بود، برکسی یی که در میان آسمان و زمین قرار داشت، نشسته بود، سخت هراسان شدم، و از وحشت دیدن او به زمین افتادم.

نزد خدیجه آمدم و گفتم: مرا بیجانید، مرا بیجانید. فرمود: مرا بیجانند، سپس این آیات نازل گردید: (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ، قُمْ فَأَنذِرْ، وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ، وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ) [المدثر: ۱-۵].

ترجمه: ای مردجامه برخود پیچیده، برخیز و (به مردم) هشدار ده، و پروردگار خود را بزرگ دار، و لباس خویشتن را پاک کن، و از پلیدی دوری گزین.

بعد از نزول این آیات پیامبر اکرم (ص) دعوت سری را به سوی دین خدا آغاز نمود.

چون پیامبر اکرم (ص) در میان قوم خشنی به سر می برد که جز بت پرستی آیین دیگری نداشتند. حجت شان در توجیه بت پرستی آن بود که پدران شان بتها را پرستش می کردند. در حل مشکلات و منازعات شان راهی جز توسل به شمشیر نمی شناختند.

در چنین شرایطی، تقاضای حکمت چنان بود که دعوت در آغاز کار باید سری به پیش برود، تا مردم مکه یکباره و ناگهانی به امری تحریک کننده رو به رو نشوند. بنابراین، پیامبر (ص) مردم را سری و پنهانی به اسلام دعوت می کرد. در طلوعه این دسته، ام المومنین خدیجه بنت خویلد، ابو بکر صدیق، علی بن ابی طالب، زید بن حارثه بودند که در نخستین روز دعوت به قبول اسلام مشرف شدند.

سپس ابوبکر در کار زار دعوت فعال شد، و دعوت را در میان قومش آغاز کرد، هر کسی را که نزدیکتر بود و به او اعتماد داشت، به اسلام دعوت کرد، و اشخاصی از قبیل: عثمان بن عفان، زبیر بن عوام، عبدالرحمن بن عوف، سعد بن ابی وقاص و طلحه بن عبیدالله با دعوت ابوبکر صدیق به اسلام گرویدند.



بعد از آن، ابو عبیده عامر بن جراح (امین امت)، ابوسلمه بن عبدالاسد، همسرش ام سلمه، ارقم بن ابی ارقم، عثمان بن مظعون، عبدالله بن جحش، عبدالله بن مسعود، بلال بن رباح حبشی، صهیب بن سنان رومی، عمار بن یاسر، پدرش یاسر، مادرش سمیه، عامر بن فهیره و مسعود بن ربیعہ به اسلام مشرف شدند.

**روش تدریس:** توضیحی، مباحثی، کارگروپی، سوال و جواب.

**مواد ممد درسی:** کتاب درسی، کتابهای سیرت، نقشه، تخته و تباشیر.

**جریان درس:**

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم حین ورود به صنف سلام می‌دهد، با شاگردان احوال پرسی نموده حاضری شاگردان را می‌گیرد با طرح سوالها در مورد درس گذشته نظم و فضای آموزشی صنف را درست می‌نماید مثلاً می‌گوید: با کسب جواب درست معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلاً پیامبر صلی الله علیه وسلم دعوت را چه طور آغاز کردند عنوان درس را بر تخته نوشته شروع به درس می‌نماید.	- شاگردان با احترام زیاد جواب سلام معلم خود را گفته به حاضری گوش می‌دهند و در نظم صنف و فضای عاطفی آموزشی با معلم همکاری تمام می‌نمایند. - جواب های متفاوت ارایه می‌کنند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند شاگرد می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند. ۱- به شاگردان این مطلب را بیاموزاند که در نخست پیامبر اکرم ﷺ چرا مردم را به صورت مخفیانه به دین اسلام دعوت می‌نمودند. ۲- از نقطه آغاز دعوت به شاگردان اطلاع می‌دهد. ۳- در باره دعوت سری (مخفیانه) مدت و انجام آن به شاگردان معلومات می‌دهد. - معلم محترم در تقدیم درس شاگردان را با خود شریک می‌سازد و به شاگردان فرصت ابراز فکر و نظر شانرا می‌دهد و با آنها در تشریح درس مباحثه می‌کند، انتقاد سالم آنها را می‌پذیرد و با روحیه تشویق آمیز، به سوالات شاگردان جواب های مثبت می‌گوید و در کار	درس را خاموشانه می‌خوانند. - شاگردان جوابهای متفاوت ارایه می‌دارند. - شاگردان به دقت متوجه معلم بوده و گوش فرا می‌دهند. - شاگردان پاسخ درست را جستجو نموده و ارایه می‌دارند. - شاگردان با حفظ نظم صنف در خواندن متن درس علاقمندی نشان می‌دهند سخنان معلم را دقیق گوش می‌کنند.

	گروپی آنها را رهنمایی صمیمانه می کند. در اخیر نکات کلیدی و مهم درس را جمع بندی می کند و بطور خلاصه به شاگردان ارایه می نماید.	
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>وقتی که رسول الله ﷺ را الله تعالی به انذار ( ترسانیدن) امر فرمودند، پیامبر ﷺ بنا به اسلوب حکیمانه نبوت و رسالت خویش که الله سبحانه و تعالی در نصیب شان نموده بود بخاطر اینکه به چالش عمومی قوم جاهل مواجه نگردد، مردم را به صورت مخفی به اسلام دعوت می کردند و در وهله اول دعوت را از آن اشخاص شروع کردند که دارای اخلاق نیکو و صفات خوب بودند، کسیکه درین وقت به دعوت رسول اکرم ﷺ لیک گفته اند.</p> <p>الله تعالی آنان را به (والسابقون الاولون) ستوده و مقام عالی به آنان اعطا فرمود پیشتازان این گروپ بالترتیب حضرت بی بی خدیجه الکبری رضی الله تعالی عنها، حضرت ابوبکر صدیق رضی الله عنه، حضرت علی بن ابی طالب کرم الله وجهه، حضرت زید بن حارثه رضی الله عنه بودند.</p> <p>که سپس هر کدام این ذوات عالیقدر، دعوت اسلامی را وجیه و مسؤولیت خود دانسته و درین راه تلاش نستوه می نمودند.</p> <p>مدت سه سال دعوت به همین منوال ادامه داشت تا آنکه رسول اکرم ﷺ از طرف پروردگار عالم به دعوت مردم بصورت آشکارا مأمور گردیدند.</p>	شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه های خود یادداشت می کنند.
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- پیغمبر اکرم (ص) دعوت سری را چگونه آغاز کرد، و چه مدت ادامه یافت؟</p> <p>۲- پنج تن از نخستین پیشتازان اسلام را نام بگیرید.</p>	شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.
	<p><b>کار خانه گی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر وزبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نمایید.</p>	شاگردان کار خانه گی را در خانه انجام میدهند .

## درس سیزدهم

عنوان: دار ارقم (مرکز رهبری)

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

۱- در بارهٔ مرکز مرحله اولی دعوت اسلامی معلومات حاصل نمایند.

۲- در بارهٔ ارقم بن ابی الارقم معلومات حاصل نمایند.

## معلومات اضافی

ارقم بن ابی الأرقم از قبیله بنی مخزوم و از جمله مسلمانان نخستین بود، هفده ساله بود که ایمان آورد و خانهٔ خود را برای دعوت وقف نمود.

دار ارقم از سال سوم بعثت تا سال ششم بعثت مرکز دعوت اسلامی بود و برای اصحاب رسول اکرم ﷺ حیثیت پناه گاه را داشت.

ارقم بن ابی الأرقم در تمام غزوات دوشادوش پیامبر ﷺ بحیث یک مجاهد سر به کف رزمیده است.

پیامبر اسلام ﷺ به او وظیفهٔ جمع آوری زکات را سپرده بود که تا آخرین لحظهٔ زنده گی اش این وظیفه را به کمال امانتداری انجام داد. در سنه ۵۳ یا ۵۵ هجری به عمر ۸۳ یا ۸۵ سالگی دارفانی را وداع و در مقبرهٔ بقیع به خاک سپرده شدند.

روش تدریس: توضیحی، مباحثی، کار گروهی، سوال و جواب

مواد ممد درسی: کتاب درسی، کتابهای سیرت، تخته و تباشیر.

وقت	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>- معلم محترم بعد از داخل شدن به صنف و ادای سلام و احوالپرسی با گرفتن حضری، دیدن نظافت و تنظیم صنف، درس گذشته را ضمن طرح سوالهای مثلاً:</p> <p>چرا رسول الله ﷺ مردم را طور مخفیانه به دین دعوت می کرد و این دعوت را از کی شروع کردند و چند سال دوام کرد؟ ارزیابی و تشخیص می کند.</p> <p>معلم محترم به ارتباط درس جدید با طرح سوال انگیزه وی مثلاً: ارقم بن ابی الارقم کی بود و در زمان حیات پیامبر ﷺ چه وظیفه را انجام میداد؟</p> <p>با شنیدن جواب درست، عنوان درس جدید را به تخته می نویسد و به</p>	<p>- شاگردان با احترام و ادب جواب سلام را می دهند. و در تنظیم صنف همکاری می کنند و به پرسش های معلم خود، پاسخ می دهند.</p>

	تدریس می‌آغازد.	
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>معلم از شاگردان می‌خواهد تا متن درس را خاموشانه بخوانند و خودش عناوین جانبی درس را بالای تخته می‌نویسد سپس از چند تن شاگردان می‌خواهد تا متن درس را بالنوبه با آواز رسا بخوانند و مطالب آتی را به روش خوب و پسندیده به شاگردان بیان میدارد تا شاگردان بتوانند از آن مستفید شوند.</p> <p>۱- اطلاعات در باره مرحله اول دعوت اسلامی و مرکز آن.</p> <p>۲- ارایه معلومات به شاگردان در باره عوامل انتخاب این مرکز برای دعوت اسلامی.</p> <p>- معلم محترم مفهوم درس را به شاگردان توضیح می‌نماید.</p> <p>- معلم محترم به شاگردان طوری روحیه می‌دهد که در صورت روبرو شدن با مشکل درسی با جسارت آن را با معلم مطرح کنند.</p> <p>- معلم محترم فعالیت آموزشی را در موقعش مطرح و با ایجاد روحیه عاطفی همه شاگردان را سهیم می‌نماید.</p> <p>در اخیر خلاصه درس را به زبان اسان و ساده به شاگردان بیان می‌کند.</p>	<p>- شاگردان در مجموع به دقت به متن درس چشم دوخته و خاموشانه می‌خوانند.</p> <p>- شاگردان دقیق به هدایات معلم گوش می‌دهند و مشکل درسی شانرا به معلم مطرح می‌کنند.</p> <p>- طور گروهی کار می‌کنند و نتیجه کار شان را توسط نماینده گروه ابلاغ می‌کنند.</p>
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه</b></p> <p>حضرت رسول اکرم ﷺ دار ارقم را مرکز دعوت گردانید زیرا بالای ارقم هیچکس گمان نمی‌کرد که او مسلمان شده و از نقطه نظر ارتباطات قبیلوی، ارقم ﷺ از قبیلۀ دیگر بود که آن قبیلۀ مخالف قبیلۀ پیامبر ﷺ بود.</p> <p>دار ارقم از سال سوم بعثت تا سال ششم بعثت مرکز دعوت اسلامی بود و برای اصحاب رسول اکرم ﷺ حیثیت پناه گاه را داشت.</p>	<p>شاگردان نکات مهم درس را در کتابچه‌های خود یادداشت می‌کنند.</p>
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- ارقم بن ابی ارقم چه کسی بود؟</p> <p>۲- در دار الارقم چه تدریس می‌شد؟</p> <p>۳- چرا دار الارقم به حیث مقر اجتماعات تعیین گردیده بود؟</p>	<p>شاگردان به پرسشها پاسخ می‌دهند.</p>
	<p><b>کارخانه گمی</b></p> <p>مطالب درس را به صورت فشرده در یک مقاله کوتاه به تعبیر و زبان خویش نوشته عنوان مناسبی برایش انتخاب نماید.</p>	<p>شاگردان کار خانه گمی را در خانه انجام میدهند.</p>

## بخش فقه

## درس اول

### عنوان: طهارت (پاکیزه‌گی)

صفحه: ۲۰

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: با معنی و انواع طهارت آشنا شده و طریقه پاکیزه‌گی و آداب رفتن به بیت الخلا را بیاموزند.

ب: اهمیت نظافت را دانسته و خود را ملزم به رعایت آن بدانند.

ج: مهارت عملی ساختن احکام فوق را در زنده‌گی روز مره‌شان پیدا کنند.

### معلومات اضافی

#### اهمیت پاکیزه‌گی در اسلام

۱- پاکی کلید نماز است، می‌توانید به آیه ششم سوره مائده مراجعه کنید، و پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم هم

فرموده اند: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطَّهْرُ» (پاکیزه‌گی کلید نماز است)

۲- پاکیزه‌گی نصف ایمان است، چنانکه رسول الله فرموده است: «الطَّهْرُ شَطْرُ الْإِيمَانِ» و این طهور عام است و شامل

طهارت مادی و معنوی می‌شود.

۳- پاکیزه‌گی سبب دست یافتن به محبت و رضای الله جل جلاله می‌شود: «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» (بقره:

۲۲۲)

۴- طهارت سبب سفید و نورانی شدن چهره‌ها در روز قیامت می‌شود. در حدیث شریف آمده است: «إِنَّ أُمَّتِي

يَدْعُونَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ، فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ يَطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ»

(امت من در روز قیامت در حالی (به سوی جنت) دعوت می‌شوند که روی، دست‌ها و پاهای شان از اثر وضو سفید و

نورانی می‌باشد، پس کسی که می‌تواند سفیدی و نورانیت خود را دراز کند، آن را انجام دهد)

۵- شکی نیست که پاکیزه‌گی از مهم‌ترین اسباب وقایه از امراض و مانع انتشار آن در جامعه می‌باشد و به همین

خاطر اسلام به نظافت بدن و لباس اهمیت می‌دهد: قرآن کریم می‌فرماید: «وَلْيَأْكَبْكَ فَطْهَرٌ» (لباست را پاک کن!)

و رسول الله صلی الله علیه وسلم هم به رعایت نظافت محیط زیست تشویق نموده و فرموده است: «إِتَّقُوا اللَّعَّانِينَ! قَالُوا

وَمَا اللَّعَّانَانِ؟ قَالَ: الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ فِي ظِلِّهِمْ» (از دو عمل لعنتی بپرهیزید! اصحاب گفتند: آن دو عمل

چیست؟ رسول خدا فرمودند: عمل کسی که بر سر راه مردم و یا در سایه‌شان قضای حاجت می‌کند) رواه مسلم.

**طریقه پاک کردن نجاست:** اگر نجاست ظاهری باشد و با چشم دیده شود، با شستن توسط آب و یا هر مایع

دیگری که نجاست را دور بسازد پاک می‌شود و باقی ماندن اثر نجاست که دور شدن آن مشکل باشد، پروایی ندارد.

اگر نجاست ظاهر و آشکار نباشد یعنی رنگی مخالف رنگ لباسی که نجاست بر آن اصابت کرده نداشته باشد، با شستن پاک می‌شود و در اینجا گمان غالب شوینده معتبر است پس هرگاه گمان غالب او این بود که لباس پاک شده است، کفایت می‌کند و گمان غالب هم اغلب با سه بار شستن حاصل می‌شود.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر.

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، در باره مضمون درس (فقه) کمی معلومات می‌دهد و ذهن شاگردان را متوجه موضوعات عمده آن از قبیل طهارت و نماز، روزه و زکات و حج می‌سازد (خوب است این مطالب را روی تخته بنویسد) سپس برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند: آیا می‌دانید پیش از شروع کردن به نماز چه باید کرد؟	- شاگردان جواب سلام را می‌دهند.  شاگردان یاد داشت می‌کنند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «طهارت و پاکیزه گی» است روی تخته نوشته کمی در باره اهمیت پاکیزه گی در اسلام معلومات می‌دهد و سپس از شاگردان می‌خواهد تا درس را خاموشانه بخوانند و جاهای مشکل را یادداشت نمایند. و خود عناوین جانبی درس را روی تخته می‌نویسد. ۲- از چند شاگرد دیرآموز می‌خواهد یک یک پاراگراف درس را با صدای بلند بخوانند. ۳- بعد از آن درس را به ترتیب عناوینی که روی تخته نوشته است، به شاگردان تشریح می‌کند. ۴- معلم محترم فعالیت اول و دوم درس را طبق هدایت اجرا نموده بعداً آداب بیت الخلا را تشریح می‌کند و از شاگردان می‌خواهد تا در باره حکمت های این آداب بحث کنند. ۵- و در اخیر اگر شاگردان سوالی داشته باشند، جواب می‌دهد و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می‌کند:	شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند.  چند شاگرد دیرآموز می‌خوانند.  شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.

شاگردان به پرسشها جواب می دهند.	<b>ارزیابی</b> ۱- طهارت را تعریف کنید. ۲- دلیل مشروعیت طهارت را بیان کنید. ۳- طهارت چند قسم است؟ ۴- آداب رفتن به بیت الخلاء را بیان نمایید.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> معنای لغوی و اصطلاحی طهارت را یاد گرفتید. طهارت به دو بخش حقیقی و حکمی تقسیم می شود و طریقه پاک شدن از نجاست حکمی عبارت است از: غسل، وضو، یا تیمم. و نجاست حقیقی هم با شستن توسط آب پاک می شود. و رفتن به بیت الخلا هم آدابی دارد و باید رعایت شود.	۵ دقیقه
کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب شاگرد و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	



## درس دوم

### عنوان: استنجا و نجاست

صفحه: ۲۲-۲۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

**الف:** تعریف، وسایل و حکم استنجا را یاد گرفته با معنی و اقسام نجاست و مقدار معاف شده آن آشنا شوند.

**ب:** انگیزه پاک نگه داشتن بدن و لباس را از نجاست پیدا کنند.

**ج:** مهارت عملی ساختن مطالب فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

قبل از استنجا، استبراء (کوشش نهایی برای خشک کردن وضو) یعنی بیرون کردن بول یا غایط باقی مانده در محل، لازم است، طوری که به گمان غالبش مطمئن شود که چیزی در محل باقی نمانده است و این کار را هر کس طبق عادتش انجام داده می تواند، گاهی با ایستادن، یا نشستن و یا راه رفتن و غیره..

### حکم استنجا

هرگاه نجاست به اندازه یک درهم (۳،۱۲۵ گرام) از مخرج تجاوز کرد، استنجا یعنی شستن آن با آب فرض می شود. اگر از اندازه یک درهم تجاوز نمود، دور ساختن آن با آب واجب است. استنجا با آب بهتر است. اگر شخصی به خاطر مریضی شدید توان استنجا کردن را نداشت، از او ساقط می شود. بهتر است برای استنجا از چیزهای بی قیمت، مانند سنگ، تکه کهنه و کاغذ تشناب کار گرفته شود و استفاده از آب بهتر است. و برای استنجا جای مناسبی را که دور از چشم دید بوده و عورتش پوشیده باشد انتخاب کند.

**معنای نجاست:** آلوده بودن بدن، لباس و مکان به گونه ای که شریعت آن را ناپاک بداند و به پاک ساختن آن امر کند.

در باره چگونه گی تطهیر نجاست باید گفت که: مقصد، دور ساختن اثر نجاست تا آخرین حد امکان (تا زمانی که مشقت نباشد) است. پس از آنکه خوب شست و گمان غالبش بر آن بود که نجاست زائل شده است، باقی ماندن اثر نجاست اشکالی ندارد.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می بیند.</p> <p>سپس درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>چه کسی می تواند در باره طهارت معلومات بدهد؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>آیا می دانید نجاست چیست و انسان بعد از قضای حاجت خود را چگونه باید پاک کند؟</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «استنجا و نجاست» است روی تخته نوشته، کمی در باره تعریف، حکم و وسایل استنجا معلومات می دهد.</p> <p>۲- از شاگردان می خواهد درس را خاموشانه بخوانند و جاهای مشکل را یادداشت نمایند و در این اثنا خودش می تواند عناوین جانبی درس را به شکل سوال روی تخته بنویسد.</p> <p>۳- از چند شاگرد ضعیف می خواهد یک یک پاراگراف درس را به صدای بلند بخوانند.</p> <p>۴- سپس توجه شاگردان را به سوالات نوشته شده روی تخته معطوف ساخته، به ترتیب تشریح میکند.</p> <p>۵- معلم محترم فعالیت اول درس را طبق هدایت اجرا نموده بعد از اندازه بخشیده شده نجاست را تشریح می کند و از شاگردان می خواهد تا با اجرای فعالیت دوم در باره حکمت های این سهولت و آسانی کمی بحث کنند.</p> <p>۶- در اخیر برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:</p>	<p>شاگردان درس را خاموشانه می خوانند.</p> <p>چند شاگرد کم جرأت درس را می خوانند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>

شاگردان به سوالات جواب می دهند.	<b>ارزیابی</b> ۱- اصطلاحات ذیل را تعریف کنید: استنجا، نجاست غلیظه و خفیفه. ۲- برای موارد ذیل مثال بیاورید: نجاست غلیظه، نجاست خفیفه.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس:</b> در حالت های عادی استنجا سنت مؤکد است. نجاست دو قسم است: حکمی و حقیقی. نجاست حکمی هم دو قسم است: بی وضویی کلان. بی وضویی خورد. نجاست حقیقی هم دو قسم است: غلیظه و خفیفه. از نجاست غلیظه جامد به اندازه یک درهم شرعی (تقریباً سه گرام) و از نوع مایع آن به اندازه کف دست (۶ سانتی متر مربع) معاف است و از نوع خفیفه آن به اندازه کمتر از یک چهارم لباس و یا بدن معاف می باشد.	۵ دقیقه
کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس سوم

### عنوان: وضو

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف، حکم، فرایض، سنتها، آداب و شکننده های وضو را یاد بگیرند.

ب: مهارت وضو گرفتن را به روش درست پیدا کنند.

ج: فواید مادی و معنوی وضو ذهن نشین شود.

### معلومات اضافی

وضو با ضم واو به معنای روشنی و زیبایی است و با فتح واو به معنای آبی است که با آن وضو گرفته می شود. وضو آن طور که در دنیا سبب پاکیزه گی و راحتی می شود در آخرت نیز آثار آن در اعضای بدن ظاهر می گردد. به دلیل حدیث شریفی که در درس هشتم خوانده اید.

**فضیلت وضو:** رسول اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ، خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهِ، حَتَّى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ أَظْفَارِهِ» ( هر که خوب (با رعایت آداب و شرایط) وضو کند گناهان او از تمام بدن حتی از زیر ناخن هایش هم خارج می شود)

یکی از مهم ترین شرایط وضو دور ساختن موانع و رسیدن آب به اعضای است که شستن آنها در وضو فرض است.....

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، با در نظر داشت وقت، کارخانه گی را می بیند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند: چه کسی می تواند در باره طهارت معلومات بدهد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: چیزهایی که تا کنون خواندید، مقدمه یی بود برای وضو گرفتن، پس آیا می دانید وضو چیست و چگونه گرفته می شود؟	- شاگردان جواب سلام را می دهند.  شاگردان به پرسشها جواب می دهند.

<p>شاگردان به درس گوش می دهند.</p> <p>چند شاگرد تمثيل می کنند.</p> <p>شاگردان به هدايت عمل می کنند.</p>	<p><b>تقديم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جديد را كه «وضو» است روى تخته نوشته، سپس به يكي از شاگردان هدايت می دهد تا درس را با صدای بلند بخواند.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم كمی در باره وضو معلومات داده و فعاليت اول درس را طبق هدايت اجرا می كند.</p> <p>۳- سپس فرايض وضو را تشریح و عملاً نشان می دهد و از چند شاگرد می خواهد كه فرايض وضو را تمثيل كنند.</p> <p>۴- در ادامه معلم محترم سنتها و مستحبات وضو را تشریح نموده و فعاليت دوم كتاب درسی را طبق هدايت اجرا می كند.</p> <p>۵- و در پایان با تشریح مكروهات و شككنده های وضو فعاليت سوم را طبق هدايت اجرا می كند و اگر شاگردان سوالی داشته باشند، پاسخ می دهد. و در اخير برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می كند:</p>	<p>۲۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- فرايض وضو را بیان كنید.</p> <p>۲- سنت های وضو را بیان نمایید.</p> <p>۳- آداب وضو را مختصراً بیان كنید.</p> <p>۴- مكروهات وضو چیست؟</p> <p>۵- شككنده های وضو را بیان نمایید.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>شستن و مسح كردن اندام های معین، وضو گفته می شود. وضو چهار فرض دارد. و ما ۱۵ سنت وضو را خواندیم و از آداب و مستحبات وضو هم با پنج آداب آشنا شدیم و یاد گرفتیم كه ترك يكي از سنتها یا آداب وضو مكروه است و شككنده های وضو هم هشت بود.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
<p>كارخانه گي را در خانه انجام می دهند.</p>	<p><b>كارخانه گي</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به كتاب درسی و طبق هدايت آن كارخانه گي می دهد.</p>	

## درس چهارم

### عنوان: تیمم

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- الف: تعریف تیمم را با عذرهایی که آن را روا می‌سازد یاد بگیرند و با طریقه تیمم، شرایط و شکننده های آن آشنا شوند و احکام مسح بر موزه را به شکل درست بیاموزند.
- ب: مهارت تیمم و مسح بر موزه را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

اسلام به خاطر حرص شدیدی که به طهارت دارد، توجه خاصی به آن نشان داده و حتی در حالاتی که انسان از تحصیل طهارت حقیقی عاجز می‌ماند نیز از او خواسته است به طهارت حکمی روی بیاورد تا بدین طریق معنای طهارت و اهمیت آن در ذهن انسان باقی بماند و بخشی از عادات او شود. چون امکان دارد انسان برای مدت طولانی از تحصیل طهارت حقیقی عاجز بماند، پس برای اینکه معنای طهارت را فراموش و به ترک آن عادت نکند، اسلام طهارت حکمی را مشروعیت بخشیده است تا رمزی برای پاکیزه گی حقیقی باشد؛ لذا یکی از حکمت های تیمم و مسح بر جبیره (پانسمان) و مسح بر موزه ها همین است و حکمت دیگر آن آسانی است.

**دلیل مشروعیت تیمم:** از آیه ششم سوره مبارکه مائده ثابت است. و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «فُضِّلْنَا عَلَى النَّاسِ بِثَلَاثٍ، جُعِلَتْ صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ الْمَلَائِكَةِ وَ جُعِلَتْ لَنَا الْأَرْضُ كُلُّهَا مَسْجِدًا وَ جُعِلَتْ تُرْبَتُهَا لَنَا طَهُورًا إِذَا لَمْ نَجِدِ الْمَاءَ»

(به ما نسبت به دیگر مردم سه برتری داده شده است: صف های ما همچون صفوف فرشته گان قرار داده شده و سراسر زمین مسجد ما قرار داده شده، و در صورتی که آب نیابیم خاک برای ما وسیله پاکیزه گی می‌باشد.)

«الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ وَ إِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سَنِينَ» (خاک پاک و ضوی مسلمان است، هرچند به مدت ده سال هم آب پیدا نکند)

خاک باید پاک باشد.....

چند نکته درباره حکمت تیمم .....

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر

## جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می پرسد.</p> <p>سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند:</p> <p>چه کسی می تواند فرایض وضو را نام بگیرد؟</p> <p>آیا وضو غیر از فرایض احکام دیگری هم دارد؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>می دانید که برای گرفتن وضو آب لازم است. آیا می توانید بگویید در صورت نبودن آب، نماز گزار چه باید بکند؟</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها پاسخ می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «تیمم» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و نکاتی را که برای شان مبهم است، به خاطر بسپارند. و در این اثنا خود عناوین جانبی درس را روی تخته می نویسد.</p> <p>۲- سپس در باره تیمم و حالت هایی که تیمم روا می شود، معلومات می دهد. و سپس از چند شاگرد می خواهد آموخته های شان را تشریح نمایند.</p> <p>۳- اگر تعداد شاگردان زیاد باشد، معلم محترم آنها را به چند گروه تقسیم نموده و خودش به ترتیب در وسط هر گروه قرار گرفته، طریقه تیمم کردن را عملاً تمثیل می نماید. و سپس شرایط تیمم را تشریح نموده و از چند شاگرد می خواهد که تیمم کنند.</p> <p>۴- سپس معلم محترم از چند شاگرد شکننده های وضو را می پرسد و بعداً در باره شکننده های تیمم معلومات می دهد.</p> <p>۵- در ادامه هم معلم محترم ذهن شاگردان را به سهولت هایی که دین در نظر گرفته است مختصراً معطوف می دارد و در باره مسح بر موزه ها معلومات می دهد. و پس از آن به چند شاگرد هدایت می دهد که مسح بر موزه را تمثیل نمایند.</p> <p>۶- و در اخیر پس از اجرای فعالیت اول کتاب، در باره مسح بر پانسمان معلومات می دهد و فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت اجرا</p>	<p>شاگردان درس را خاموشانه خوانند.</p> <p>شاگردان درس را تشریح می کنند.</p> <p>شاگردان به دقت می بینند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p> <p>شاگردان می شنوند و تمثیل می کنند.</p>

	می کند. و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:	
شاگردان به سوالات جواب می دهند.	<b>ارزیابی</b> ۱- معنای لغوی و اصطلاحی تیمم را بیان کنید. ۲- در باره مسح بر موزه ها معلومات بدهید. ۳- حکم مسح بر موزه چیست. ۴- مدت مسح بر موزه ها را برای مقیم و مسافر بیان کنید؟ ۵- چه عذرهایی سبب مباح شدن تیمم می گردد؟ ۶- شرایط صحت تیمم را نام بگیرید.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> هرگاه انسان عذری داشته باشد می تواند تیمم کند و شما هشت عذر را یاد گرفتید و برای صحت تیمم هم پنج شرط وجود داشت و هر آنچه وضو را می شکست، تیمم را هم می شکند و بر علاوه آن با بر طرف شدن عذرهای ذکر شده نیز تیمم می شکند. و یکی دیگر از سهولت های دین، مسح بر موزه است و مدت آن برای مقیم یک شبانه روز و برای مسافر سه شبانه روز می باشد و هر آنچه که روی عضو زخمی و یا شکسته مانده می شود، به نام پانسما (جیره) یاد می شود و مسح کردن بر آن واجب است که سه شرط دارد و درد و حالت مسح می شکند.	۵ دقیقه
کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	



## درس پنجم

### عنوان: صلاة (نماز)

صفحه: ۳۰-۳۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف نماز، حکم ترک نماز و اوقات آن را همراه با اوقاتی که نماز خواندن در آن روا نیست و یا مکروه است یاد بگیرند.

ب: مهارت خواندن نماز را به شکل درست پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیه پابندی به آن در آنها ایجاد شود.

### معلومات اضافی

صلاة در عربی به معنای دعا است. الله جل جلاله فرموده است: « وَ صَلَّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ » (توبه: ۱۰۳) (بر آنها دعای مغفرت کن چرا که دعای تو مایه آرامش آنهاست).

**دلیل مشروعیت:** از آیات زیادی ثابت است از جمله: « فَسَبِّحْ لِلَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ وَ لَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ عَشِيَ وَ حِينَ تَضَاهُونَ » (روم: ۱۷-۱۸) (پس خدا را تسبیح گوید آنگاه که بیگاه می کنید و آنگاه که در صبح داخل می شوید. و ستایش از آن اوست در آسمانها و زمین و عصر گاهان و وقتی که به نیمه روز می رسید) ابن عباس رضی الله عنهما گفته است: مراد از «حِينَ تُمْسُونَ» نماز شام و خفتن و مراد از «حِينَ تُصْبِحُونَ» نماز صبح و «عشا» نماز عصر و «حِينَ تَضَاهُونَ» نماز ظهر است.

و در آیه دیگری آمده است: «حَفِظُوا عَلَيَّ الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةَ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ» (بقره: ۲۳۸)

بخاری و مسلم از ابن عباس رضی الله عنهما روایت کرده اند: پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت معاذ را به یمن فرستاد و فرمود: «أَدْعُهُمْ إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلَمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَ لَيْلَةٍ»

ترجمه: آنان را دعوت کن به این که گواهی بدهند که هیچ معبودی برحق جز الله وجود ندارد و محمد صلی الله علیه وسلم فرستاده خداست، هرگاه آنها از این اطاعت کردند متوجه شان بساز که خداوند در هر شبانه روز پنج وقت نماز را بر آنها فرض کرده است.

### نماز دو قسم است

۱- نمازی که دارای رکوع و سجده است.

۲- نمازی که دارای رکوع و سجده نیست که نماز جنازه است.

نمازی که رکوع و سجده دارد سه قسم است:

۱- فرض: که نماز پنج وقت در یک شبانه روز است.

۲- واجب: که شامل نماز وتر، نماز عیدین و نماز نفلی است که بعد از شروع آن فاسد شده باشد، و دو رکعت بعد از طواف است.

۳- نفل: شامل نمازهایی که غیر از نمازهای فرض و واجب باشد است و در باره اوقات نماز هم قرآن کریم می‌فرماید: «إن الصلاة كانت علي المؤمنين کتابا موقوتا» (نساء: ۱۰۳)  
(یقیناً نماز بر مؤمنان در اوقات معین مقرر شده است)

## تاریخ فرضیت نماز

احناف گفته‌اند که نماز یک و نیم سال قبل از هجرت و در شب معراج هفدهم رمضان فرض شده است.

**در مورد اوقات ممنوعه نماز باید گفت:** در سه وقت نماز خواندن جایز نیست که در کتاب تحت عنوان اوقات مکروهه با شماره ۵ آمده است و در بعضی از اوقات هم خواندن نماز نفل مکروه می‌باشد که در کتاب بعضی از موارد آن زیر عنوان شماره ۶ درج شده است.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می‌پرسد.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می‌کند:</p> <p>چه کسی می‌تواند به شکل درست تیمم را تمثیل کند؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند:</p> <p>آیا می‌دانید وضو یا تیمم آماده گی برای نماز است؟</p> <p>و ما امروز بحث های خود را در باره نماز شروع می‌کنیم.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می‌دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.</p>

<p>شاگردان درس را خاموشانه می خوانند.</p> <p>شاگردان درس را تشریح می کنند.</p> <p>شاگردان به درس گوش می کنند و سپس تشریح می کنند.</p> <p>شاگردان می شنوند و تمثیل می کنند.</p>	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند و خودش ضمن مراقبت صنف، عناوین جانبی را روی تخته می نویسد.</p> <p>۲- بعد از آن استاد گرامی در باره معنای نماز و برخی از فضایل آن معلومات می دهد. و سپس از چند شاگرد می خواهد تا در این باره کمی بحث کنند و در مورد اوقات نماز آنچه می دانند بگویند. پس از آن اوقات نماز را از کتاب می خواند و تشریح می کند.</p> <p>۲- و در ادامه از پنج شاگرد دیرآموز می خواهد تا هر کدام یک یک وقت نماز را تشریح نمایند.</p> <p>۳- سپس معلم محترم اوقاتی را که نمازخواندن در آن جایز نیست و یا نفل خواندن در آن مکروه است، تشریح می کند و کمی در باره حکمت های عدم جواز نماز در این اوقات معلومات می دهد.</p> <p>۴- در اخیر پس از اجرای فعالیت کتاب، برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:</p>	<p>۲۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- نماز را تعریف کنید.</p> <p>۲- ده خصوصیت نماز را بیان کنید.</p> <p>۳- اوقات نماز را تشریح نمایید.</p> <p>۴- اوقات مکروهه نماز را به اختصار بیان کنید.</p> <p>۵- در کدام وقت ها نفل خواندن مکروه است؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>نماز یکی از مهم ترین ارکان اسلام و ستون دین است و هر روز پنج وقت نماز در اوقات معین و جداگانه فرض می باشد و هر که منکر آن گردد کافر می شود و اگر از روی تنبلی ادا نکند، فاسق می گردد و در سه وقت نماز خواندن جایز نیست و در پنج وقت هم نفل خواندن مکروه است.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
<p>کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.</p>	<p><b>کارخانگی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانگی می دهد.</p>	

## درس ششم

### عنوان: اذان و اقامت

صفحه: ۳۴-۳۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف و حکم اذان و اقامت را با سنتها و مکروهات آن یاد بگیرند.

ب: مهارت گفتن اذان و اقامت را پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیه پایبندی بر آن را پیدا کرده بتوانند.

### معلومات اضافی

اذان بعد از هجرت مشروعیت یافت و یکی از مهم ترین شعائر اسلامی است و از طریق آن روزی پنج بار وحدانیت پروردگار و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم به گوش مردم رسانیده می شود و اعلام می گردد که وقت نماز فرض داخل شده است و مسلمانان جهت اشتراک به نماز جماعت و ایستادن در حضور پروردگار دعوت می شوند.

### دلیل مشروعیت

اذان و اقامت از قرآن و سنت ثابت است: خداوند متعال می فرماید: «إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ» (جمعه: ۹)

(ای کسانی که ایمان آورده اید! زمانی که برای نماز روز جمعه فرا خوانده شدید، بسوی ذکر خدا بشتابید)

و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذِنْ لَكُمْ أَحَدُكُمْ، وَلْيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ»

(هرگاه وقت نماز شد یکی از شما اذان بگوید و بزرگ ترین تان امامت کند).

### حکم اذان و اقامت

اذان برای نمازهای فرض بر مردان سنت مؤکد است. و اقامت برای نمازهای فرض، هم برای مقیم و هم برای مسافر سنت مؤکد می باشد.

اجابت مؤذن سنت است و شنونده هم گفته های مؤذن را تکرار می کند و با شنیدن «حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ وَ حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ» شنونده می گوید: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» و در نماز صبح وقتی مؤذن «الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ النَّوْمِ» گفت، شنونده می گوید: «مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ».

روش تدریس: تشریحی، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر.

## جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را با توجه به گنجایش وقت، می بیند.</p> <p>سپس درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>معنای لغوی اذان چیست؟</p> <p>اذان و اقامت چند سنت دارد؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>وقتی هر نماز به خود وقت معینی دارد، آیا می دانید آسان ترین راه برای آگاه شدن از داخل شدن وقت نماز چیست؟</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «اذان و اقامت» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند. و خود عناوین جانبی را روی تخته می نویسد تا توجه شاگردان را به آن معطوف سازد.</p> <p>۲- بعد از آن استاد بزرگوار می تواند اندکی درباره حکمت اذان معلومات بدهد. و سپس حکم و برخی از شرایط اذان و اقامت را تشریح نموده و یک بار الفاظ اذان را به شکل درست به صدای بلند می خواند.</p> <p>۳- و در ادامه شاگردان را به گروپهای کوچک تقسیم نموده و در هر گروه به یکی از شاگردانی که الفاظ اذان را خوب یاد دارد هدایت می دهد تا از دیگر اعضای گروهش الفاظ اذان را بشنود و اشتباهات شان را تصحیح کند. و معلم محترم نظارت و اشتباهات را اصلاح می کند.</p> <p>۴- سپس معلم محترم فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می کند و به دنبال آن، سنت ها و مکروهات اذان و اقامت را تشریح نموده، حکم اقامت را توضیح می دهد.</p> <p>سپس فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت انجام داده و در پایان برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند:</p>	<p>شاگردان درس را می خوانند.</p> <p>شاگردان به توضیحات گوش می دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>

شاگردان به سوالات جواب می دهند.	<b>ارزیابی:</b> ۱- اذان و اقامت را تعریف کنید. ۲- حکم و شرایط اذان و اقامت را بیان نمایید. ۴- اذان و اقامت چند سنت دارد؟ ۵- مکروهات اذان را مختصراً بیان کنید.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> اذان در لغت به معنای اعلان است و برای نمازهای پنج وقت و نماز جمعه سنت مؤکد می باشد و پنج چیز باید در اذان و اقامت در نظر گرفته شود و شما هفت سنت و هفت مکروه اذان و اقامت را خواندید. و الفاظ اقامت هم مانند الفاظ اذان می باشد و برای تمام نمازهای وقتی، فرضی و فوتی سنت است.	۵ دقیقه
کارخانه گوی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گوی می دهد.	

## درس هفتم:

### عنوان: شرایط نماز

صفحه: ۳۸-۳۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: شرایط و ارکان نماز را یاد بگیرند و با اندازه عورت مرد و زن آشنا شوند.

ب: مهارت عملی ساختن شرایط و ارکان را پیدا کنند.

ج: اهمیت نماز و روحیه ادای آن با تعدیل ارکان را بدانند.

### معلومات اضافی

#### تعریف شرط

طوری که می دانید پیش از نماز اعمالی انجام می گیرد که در حقیقت نماز داخل نیست؛ اما برای صحت نماز لازمی می باشد به گونه ای که اگر یکی از آنها انجام نگیرد نماز صحیح نمی شود و به این اعمال شرایط نماز گفته می شود.

#### یادآوری

معلم محترم باید توجه داشته باشد که در کتاب درسی شما شرایط نماز هفت گفته شده و در بعضی از کتابهای احناف شرایط نماز شش می باشد و برخی از علمای بزرگوار هم شرایطی را که خارج از ماهیت نماز است و ارکانی را که بخشی از ماهیت نماز است همه را در یک مبحث تحت عنوان فرضهای نماز آورده و از اختلاف و پراکنده گی ذهنی اجتناب ورزیده اند.

و در این باره که آیا شرایط نماز هفت است یا شش باید گفت: برخی از مؤلفان، طهارت بدن و لباس و محل نماز را جدا جدا ذکر کرده و تکبیر تحریمه را از شرایط نه بلکه از ارکان شمرده اند (کتاب درسی شما هم همین گونه است) و برخی از علماء همه انواع طهارت را تحت یک شماره آورده و تکبیر تحریمه را هم از شرایط نماز دانسته اند. پس خوب است معلم محترم در صورت نیاز در این باره روشنی انداخته و شاگردان را از سردرگمی برهاند.

**مسئله:** در طهارت مکان لازم است که جای دو پای، دو دست، دو زانو و پیشانی پاک باشد.

**مسئله:** عورت باید از ابتدای داخل شدن به نماز تا فارغ شدن از آن پوشیده باشد، پس اگر یک چهارم عضوی که پوشاندنش شرط است به مدت ادای یک رکن باز ماند، نماز باطل می شود.

**مسئله:** کسی که به خاطر مریضی یا ترس دشمن نمی توانست رو به قبله کند، می تواند به هر طرفی که قادر بود نماز خود را بخواند.

ارکان جمع رکن است و رکن آن است که در حقیقت یک چیز داخل بوده و لزوم آن با دلیل قطعی ثابت باشد.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

جریان درس:

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: معنای لغوی و اصطلاحی نماز چیست؟ اوقات نماز مختصراً از چند نفر پرسیده شود. معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند: حال که با طریقه آگاه ساختن مردم از داخل شدن وقت نماز و شرایط آن آگاه شدید، آیا می دانید خود نماز چه شرایطی دارد؟	- شاگردان جواب سلام را می دهند.  شاگردان به پرسشها جواب می دهند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «شرایط نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد تا درس را یک بار خاموشانه بخوانند. ۲- بعد از آن معلم محترم از چند شاگرد این سوال را می پرسد که چگونه به نماز آغاز می کنید، وقتی شاگردان نظر به دانش و سویی خود جواب دادند، معلم می تواند بدن و لباس و محل نماز را نشان داده از شاگرد سوال کند که آیا این چیزها پاک است یا نه؟ و همین طور یک به یک در باره شرایط دیگر پرسد و در اخیر خودش متن درس را تشریح نماید و فرق شرایط و ارکان را هم توضیح دهد. ۳- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نماید و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی کند.	شاگردان درس را خاموشانه می خوانند.  شاگردان به سوالات جواب می دهند.
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> ۱- شرایط نماز چند است؟ ۲- نماز چند رکن دارد؟ ۳- اگر شخصی یکی از شرایط نماز را ترک کند، چه حکم دارد؟	شاگردان به پرسشها جواب می دهند.
۵ دقیقه	<b>خلاصه درس</b> نماز هفت شرط دارد و شما با اندازه عورت زن و مرد آشنا شدید و این را هم یاد گرفتید در صورت مشکوک شدن در باره جهت قبله، چه باید کرد. و نمازش رکن دارد و اگر شخصی قصداً یا به فراموشی یکی از ارکان	شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.



	را ترک کند نمازش صحیح نمی شود.	
کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس هشتم

### عنوان: واجبات و سنت های نماز

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: واجبات نماز، حکم ترک آن و سنت های نماز را یاد بگیرند.

ب: مهارت عمل به آن را پیدا کنند.

ج: روحیه پابندی به آن در آنها ایجاد شود.

### معلومات اضافی

**تعریف واجب:** آنچه که لزوم آن با دلیلی که در آن شبهه است ثابت شده باشد، واجب نام دارد، یعنی دلیل آن ظنی الثبوت باشد، مثل خبر آحاد و یا ظنی الدلاله باشد، به طور مثال لفظ احتمال دو معنی و یا بیشتر را داشته باشد. پس واجب پایین تر از فرض و بالاتر از سنت است. و امکان دارد شاگردان این سوال را مطرح کنند که چرا تعداد واجبات نماز در کتابهای مختلف فرق دارد؟ اولاً در کتاب درسی مکاتب، موضوعات به طور مختصر ذکر می شود و ثانياً برخی از فقها با پرداختن به جزئیات نکات بیشتری را استنباط نموده به طور تفصیلی از آن بحث کرده اند اما در کتب درسی مکاتب به کلیات اکتفا شده است.

### اهمیت سنت

«قل إن كنتم تحبون الله فأطيعوني يحببكم الله و يغفر لكم ذنوبكم» (آل عمران: ۳۱)

(ای پیغمبر به مومنان بگو: اگر خدا را دوست دارید از من پیروی کنید تا خدا هم شما را دوست بدارد و گناهان تان را ببخشد.)

چنانکه گفته شد درجه سنت پایین تر از درجه واجب می باشد و عمل کردن به سنت فرض نیست؛ اما بسیار ثواب دارد، و باید خاطر نشان کرد که فرض نشدن سنت به معنای کم اهمیت بودن سنت نیست بلکه نشان دهنده آسانی دین می باشد، اگر عمل به سنت هم فرض می بود ما روزانه با ترک این سنت ها مرتکب گناهان زیادی می شدیم.....

**روش تدریس:** تشریحی، سوال و جواب، تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>نماز چند شرط دارد؟</p> <p>ارکان نماز را نام بگیرید.</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>آیا می دانید اعمال مختلفی در نماز انجام می گیرد و حکم هر کدام با دیگری فرق دارد؟</p> <p>شما تا کنون دو نوع آن را که شرط و رکن بود یاد گرفتید و اکنون با واجبات و سنت های نماز آشنا می شوید.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «واجبات و سنت های نماز» است روی تخته نوشته، از یک شاگرد می خواهد درس را یک بار خاموشانه بخواند.</p> <p>۲- سپس واجبات نماز را تشریح می کند به گونه ای که شاگردان تفاوت ارکان و واجبات را با حکم هر کدام از آنها خوب یاد بگیرند.</p> <p>۳- در صورت ضرورت می تواند شاگردان را به گروه های مختلف تقسیم نموده و با همکاری شاگردان لایق تر از آنها بخواهد که واجبات نماز را تمثیل کنند.</p> <p>۴- پس از آن به تشریح سنت های نماز می پردازد و از چند شاگرد می خواهد که مواردی از سنت ها را بر شمارند.</p> <p>۵- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می نماید و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند.</p>	<p>یک شاگرد می خواند و دیگران گوش می کنند.</p> <p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p>

شاگردان به پرسشها جواب می دهند.	<b>ارزیابی:</b> ۱- حکم ترک یکی از واجبات نماز چیست؟ ۲- نماز چند سنت دارد؟ پنج مورد آن را بیان کنید.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> در نماز اعمال مختلفی انجام می شود که برخی از آنها فرض، برخی واجب و برخی سنت است و شما یازده واجب و بیست و دو سنت نماز را خواندید و اگر کسی یک واجب را قصداً ترک کرد، نمازش را باید دوباره بخواند و اگر سهواً ترک نمود، بر او سجده سهو لازم می شود که شما در درس های آینده سجده سهو را خواهید خواند.	۵ دقیقه
کارخانه گی را در خانه انجام می دهند.	<b>کارخانگی:</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس نهم

### عنوان: روش ادای نماز

صفحه: ۴۴-۴۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: روش ادای نماز را به شکل درست یاد بگیرند، با خصوصیت های نماز جماعت آشنا شوند و تفاوت های نماز زن و مرد را بفهمند.

ب: مهارت ادای آن را پیدا کنند.

ج: روحیه پابندی و ادای نماز به شکل درست در آنها ایجاد شود.

### معلومات اضافی

اعمال ذیل برخی از مستحبات نماز می باشد:

۱- برای مردان خوب است که در وقت تکبیر تحریمه دستان شان را از آستین ها بیرون کنند.

۲- نماز گزار در حال قیام به جای سجده اش نگاه کند.

۳- در حال رکوع به پشت پاهایش بنگرد.

۴- در حالت سجده نگاهش به نرمی بینی اش باشد.

۵- در حالت قعدۀ نگاهش به سینه اش باشد.

۶- در وقت سلام دادن به شانه هایش نگاه کند.

۷- تا حد توان جلو عطسه و خمیازه اش را بگیرد.

۸- وقتی مجبور شد خمیازه کند دهانش را با پشت دستش ببندد.

این اعمال از جمله آداب نماز می باشد و آداب جمع ادب است و ادب کاری است که پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم آن را انجام داده و بر آن مواظبت نکرده است و انجام دادن آن افضل است و ترک آن عتاب و سرزنشی در پی ندارد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر...

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را با در نظر داشت وقت و به روشی که خودش مناسب می داند، کنترل می کند.</p> <p>سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند:</p> <p>چه کسی می تواند پنج مورد از واجبات نماز را نام بگیرد؟</p> <p>نماز چند سنت دارد؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>حال که به شکل نظری با اعمال مختلفی که در نماز انجام می گیرد آشنا شدید، آیا می توانید آنها را عملی سازید و طریقه اداى نماز را نشان دهید؟</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «طریقه اداى نماز» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد درس را یک بار خاموشانه بخوانند.</p> <p>۲- بعد از آن طریقه اداى نماز را به شکل ماده وار می خواند و عملاً به شاگردان نشان می دهد و از شاگردان کم جرأت می خواهد که ثنا را بخوانند.</p> <p>همچنان شماره وار به تشریح ماده های درس ادامه می دهد و شکل درست رکوع و سجده و تعدیل ارکان را عملاً نشان می دهد و دعاهای «التحیات و درود شریف» را شمرده شمرده می خواند و از چند شاگرد هم می پرسد و اشتباهات شان را اصلاح می کند.</p> <p>۳- در ادامه تفاوت های نماز زن و مرد را مشخص می سازد و سپس فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند.</p> <p>و برای اطمینان بیشتر شاگردان را ارزیابی می کند.</p>	<p>شاگردان درس را می خوانند.</p> <p>شاگردان می بینند و جواب می دهند.</p>

۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> ۱- ثنا نام کدام دعاست و بعد از آن چه خوانده می‌شود؟ ۲- بعد از «ولا الضالین» کدام کلمه گفته می‌شود؟ ۳- نماز زن و مرد چه تفاوت‌هایی با هم دارد؟	شاگردان جواب می‌دهند.
۵ دقیقه	<b>خلاصه درس</b> شما با طریقه اداى نماز آشنا شدید و خواندن سورة فاتحه و ثنا و التحیات و درود شریف را یاد گرفتید و تفاوت‌های نماز زن و مرد را آموختید.	شاگردان به خلاصه درس گوش می‌دهند.
	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

## درس دهم

### عنوان: نمازهای وتر و سنت

صفحه: ۴۸-۴۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: حکم و وقت نماز وتر را با دعای قنوت یاد بگیرند، تعریف سنت مؤکد و غیر مؤکد را بفهمند و با اوقات و تعداد رکعات آن آشنا شوند.

ب: مهارت ادای نمازهای وتر و سنت را پیدا نموده دعای قنوت را حفظ کنند.

ج: روحیه پابندی به خواندن نمازهای مذکور در آنها ایجاد شود.

### معلومات اضافی

وتر به معنای تاق است، و چون نماز وتر سه رکعت است، علت نامگذاری آن همین است.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «الْوَتْرُ حَقٌّ، فَمَنْ لَمْ يُوْتِرْ فَلَيْسَ مِنَّا»

ترجمه: «وتر حق است، هر که وتر نخواند از ما نیست»

اگر وتر را به فراموشی یا قصداً ترک کرد، قضای آن واجب می شود.

بعد از این که دو رکعت اول را خواند می نشیند و تشهد می خواند، و هرگاه به رکعت سوم ایستاد، ثنا و تعوذ نمی خواند و زمانی که در رکعت سوم از خواندن سوره فارغ شد، دستانش را برابر نرمة های گوشش بالا می کند و مثل شروع نماز تکبیر می گوید و سپس پیش از رفتن به رکوع همان طور که ایستاده است دعای قنوت می خواند.

### معنای قنوت

قنوت به معنای دعا، ستایش خداوند و ایستادن در نماز است و در اینجا معنای اخیر آن مراد می باشد. کسی که دعای قنوت را یاد نداشت، می تواند این دعا را بخواند: «رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» و یا سه بار بگوید: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي» و یا می تواند سه بار «یا رب» بگوید.

اگر خواندن قنوت را فراموش کرد و در رکوع به یادش آمد، در رکوع قنوت را نمی خواند و برای خواندن قنوت به قیام بر نمی گردد، بلکه بعد از سلام سجده سهو می کند چرا که واجب را به فراموشی ترک کرده است.

و همچنان اگر بعد از برخاستن از رکوع به یادش آمد، قنوت را نمی خواند، بلکه بعد از سلام سجده سهو می کند.

نماز وتر در رمضان با جماعت خوانده می شود و با جماعت خواندن وتر در غیر رمضان مکروه است.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب، تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و



وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسى، گرفتن حاضرى، ترتيب و كنترول نظافت صنف، كارخانه گى را مى بيند.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزىابى مى كند:</p> <p>آيا طريقه اداى نماز را ياد گرفتيد؟</p> <p>چه كسى مى تواند التحيات را بخواند؟</p> <p>معلم محترم براى تقديم درس جديد انگيزه ايجاد مى كند:</p> <p>شما تا اينجا با حكم اعمالى كه در نماز انجام مى گيرد آشنا شديد، اکنون اين را هم بايد بدانيد كه همه نمازهاى كه ما مى خوانيم فرض نيست؛ بلكه بر علاوه نمازهاى فرض، نماز واجب و سنت هم وجود دارد، آيا مى دانيد آنها کدام اند؟</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را مى دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب مى دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقديم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جديد را كه «نمازهاى وتر و سنت» است روى تخته نوشته، از شاگردان مى خواهد يك بار درس را خاموشانه بخوانند. و خودش عناوين جانبى درس را به شكل خوانا روى تخته مى نويسد.</p> <p>۲- بعد از آن توجه شاگردان را به عناوين جلب نموده، به ترتيب معلومات مى دهد و دعائى قنوت را شمرده شمرده مى خواند و از شاگردان مى خواهد آن را تكرر كنند.</p> <p>۳- سپس شاگردان را به گروه هاى چندگانه تقسيم نموده و در هر گروه به شاگردى كه قنوت را خوب ياد دارد هدايت مى دهد تا از ديگران بشنود و اشتباهات شان را اصلاح كند و خود بر آنها نظارت نمايد و مشكلات شان را حل كند و از شاگردان بخواهد كه دعائى قنوت را حفظ كنند.</p> <p>۴- سپس به تشريح ادامه درس پرداخته و ذهن شاگردان را به نمازهاى پنج وقت معطوف نموده واضح سازد كه چند ركعت آن فرض و چند ركعت سنت است.</p> <p>۵- در ادامه از سه شاگرد مى خواهد كه به ترتيب در باره وتر، سنت هاى مؤكد و غير مؤكد معلومات بدهند. و در اخير جهت اطمينان بيشتر از</p>	<p>شاگردان درس را خاموشانه مى خوانند.</p> <p>شاگردان به شكل گروهى فعاليت مى كنند.</p> <p>سه شاگرد معلومات مى دهند.</p>

	یادگیری شاگردان آنان را ارزیابی می کند:	
شاگردان به سوالات جواب می دهند.	<b>ارزیابی</b> ۱- حکم نماز وتر چیست؟ ۲- نماز وتر چه وقت ادا می شود؟ ۳- دعای قنوت را بخوانید. ۴- سنت های مؤکد کدام است؟ ۵- در باره سنت های غیر مؤکد معلومات بدهید.	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> نماز وتر به نظر امام ابوحنیفه رحمه الله واجب می باشد و سه رکعت است و بعد از نماز خفتن ادا می شود و نمازهای سنت هم دو قسم است: ۱- مؤکد. ۲- غیر مؤکد.	۵ دقیقه
	<b>کارخانگی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گوی می دهد.	

## درس یازدهم

### عنوان: نماز تراویح و نمازهای قضایی

صفحه: ۵۰-۵۱

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- الف: حکم و وقت نماز وتر را با تعداد رکعات آن یاد بگیرند و با نمازهای قضایی و کیفیت ادای آن آشنا شوند و بفهمند که صاحب ترتیب کیست و ترتیب چطور ساقط می شود.
- ب: مهارت ادای نماز تراویح و قضایی را به شکل درست پیدا کنند.

### معلومات اضافی

نماز تراویح تنها در رمضان خوانده می شود و از آن جهت به این نام نامگذاری شده است که اصحاب کرام بعد از هر چهار رکعت، کمی استراحت می کردند که این استراحت ترویحه یاد می شد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا وَ احْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (هر که ماه رمضان را از روی ایمان به خدا و به امید ثواب از او احیا کند، گناهان گذشته اش بخشیده می شود).

خواندن تمام قرآن کریم یک بار در ماه مبارک رمضان سنت است و تنبلی و سستی قوم نباید باعث ترک آن شود و خواندن درود ثنا و تسبیحات رکوع و سجده را هم نباید از روی تنبلی ترک نماید.

### قضای نمازهای فوتی

#### تعریف قضاء

قضاء به معنای انجام دادن واجب بعد از خروج وقت آن است و قضای فرض، فرض و قضای واجب، واجب است. و همراه با قضایی، استغفار هم لازم است چرا که قضا به خاطر جبران مافات و استغفار هم به خاطر دفع گناه تأخیر می باشد البته در صورتی که مکلف معذور نباشد.

ادای نماز در وقت آن واجب است و تأخیر آن بدون عذر جایز نیست و اگر کسی بدون عذر این کار را کرد قضا آوردن آن بعد از دور شدن عذر لازم است.

سنتها و نوافل قضایی ندارند مگر در صورتی که بعد از شروع آن را فاسد کند که در این صورت قضای آن واجب می باشد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را کنترل می کند. سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می کند:</p> <p>آیا می توانید بگویید حکم نماز وتر چیست و چند رکعت است؟</p> <p>سنت های مؤکد چند رکعت است؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>نمازهای سنت را که تا اکنون خواندید، در طول سال ادا می شود و نمازهایی هم وجود دارد که سالی یک بار خوانده می شود و نام آن «تراویح» است. و باز امکان دارد یک شخص بنا بر عذری نتواند نمازهای فرضش را در وقت معین آن ادا کند، این شخص چه باید کند؟ پس شما در این درس با این احکام آشنا می شوید.</p>	<p>شاگردان جواب می دهند.</p> <p>شاگردان به توضیحات گوش می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز تراویح و نمازهای قضایی» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد درس را یک بار بخوانند. و خود عناوین جانبی درس را روی تخته می نویسد تا شاگردان بفهمند که بحث امروزشان چیست؟</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم مبحث تراویح را از کتاب درسی تشریح می کند و از چند شاگرد می خواهد تا در باره حکم نماز تراویح و وقت و تعداد رکعات آن معلومات دهند و در ادامه به بحث نمازهای قضایی پرداخته و کیفیت ادای قضایی را با زبان ساده توضیح می دهد و موضوع سقوط ترتیب را هم با ارائه مثال از خود شاگردان، تشریح نموده و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند و به بخش ارزیابی می رسد:</p>	<p>شاگردان درس را می خوانند.</p> <p>شاگردان گوش می کنند و پاسخ می دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- حکم نماز تراویح چیست؟</p> <p>۲- نماز تراویح چگونه ادا می شود؟</p> <p>۳- کیفیت ادای نماز قضایی را بیان کنید.</p> <p>۴- ترتیب چه زمانی ساقط می شود؟</p>	<p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p>

<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>نماز تراویح بر مرد و زن سنت مؤکد است و در ماه مبارک رمضان بعد از نماز خفتن و پیش از وتر خوانده می شود.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانگی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس دوازدهم

### عنوان: مفسدات و مکروهات نماز

صفحه: ۵۲-۵۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- الف: معنای فساد و کراهیت و مفسدات و مکروهات نماز را یاد بگیرند.
- ب: مهارت ادای نماز بدون ارتکاب مفسدات و مکروهات را پیدا کنند.
- ج: جایگاه نماز و آداب ایستادن در پیشگاه خداوند در ذهن شان پیدا شود.

### معلومات اضافی

لازم به یاد آوری است که مفسدات و مکروهات نماز بسیار زیاد است و در برخی از کتابها مانند «الفقه المیسر» ۳۰ مورد مفسدات و ۵۰ مورد مکروهات ذکر شده است؛ اما در کتاب درسی تان به نکات عمده اکتفا شده است.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>آیا می توانید در مورد نماز تراویح معلومات بدهید؟</p> <p>نماز قضایی چگونه ادا می شود؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>شما می دانید که نماز به معنای ایستادن در حضور الهی است و به خود آدابی دارد. در این حالت انسان نمی تواند کارهایی را که خارج از نماز انجام می داد، انجام دهد.</p> <p>پس در این درس یاد می گیریم که کدام اعمال نماز را فاسد می سازد و کدام اعمال کراهیت دارد.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به سوالات جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «مفسدات و مکروهات نماز» است</p>	

<p>شاگردان با دقت گوش می‌کنند.</p> <p>شاگردان گوش می‌کنند و جواب می‌دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می‌کنند.</p>	<p>روی تخته نوشته، از یک شاگرد می‌خواهد درس را با صدای بلند بخواند و دیگران گوش کنند. و خودش عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم با تشریح معنای لغوی و اصطلاحی فساد مفسدات نماز را یک به یک شرح می‌دهد و از چند شاگرد کم جرأت تر می‌خواهد آنچه را از مفسدات یاد دارند نام ببرند.</p> <p>۳- در ادامه معنای لغوی و اصطلاحی کراهیت را توضیح داده حکمش را بیان می‌کند و سپس مکروهات نماز را با ارائه مثال و در صورت لزوم با تمثیل، شرح می‌کند و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا نموده به بخش ارزیابی می‌رسد:</p>	
<p>شاگردان به خلاصه درس جواب می‌دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- معنی کراهیت و فساد چیست؟</p> <p>۲- پنج مورد از مکروهات نماز را نام ببرید.</p> <p>۳- هشت مورد از مفسدات نماز را بیان کنید.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان گوش می‌دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>فساد در لغت ضد صلاح است و در اصطلاح فقها عبارت است از وصف نادرست در عبادت. و شما با سیزده مورد از مفسدات نماز آشنا شدید. و کراهیت در لغت ضد محبت است و در اصطلاح فقهاء هر آنچه که ترک آن بهتر از انجام دادنش باشد، مکروه است. و شما هژده مورد آن را خواندید.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه‌گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.</p>	

## درس سیزدهم

### عنوان: بی وضو شدن در نماز

صفحه: ۵۴-۵۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: بدانند هرگاه شخصی بدون اراده اش در نماز بی وضو شد، چه باید بکند و همچنان اگر سهوی در نماز از آنان رخ داد، چگونه با سجده سهو آن را جبران نمایند و در صورت گرفتار شدن به شک در نماز یا وضو چه باید بکنند، و در باره سجده تلاوت معلومات حاصل نمایند.  
ب: مهارت انجام اعمال فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

لازم به یادآوری است که هرگاه شخصی بدون اراده اش در نماز بی وضو شد، می تواند برود و وضو کند و دوباره از جایی که ترک کرده بود ادامه دهد؛ اما مشروط بر آن است که در وقت رفتن به گرفتن وضوی دوباره، سخن نگوید و بدون ضرورت، عملی منافی نماز را انجام ندهد.

### استخلاف یا تعیین کسی به جای خود

برای امام جایز است که در صورت رخ دادن کدام حادثه غیر اختیاری (مثل بی وضویی، مریضی و غیره) شخصی را که صلاحیت امامت داشته باشد به جای خود انتخاب کند مشروط بر اینکه رکنی از ارکان نماز را بی وضو ادا ننموده باشد.

و هرگاه وقت چنان تنگ بود که گنجایش دوباره خواندن نماز وجود نداشت، تعیین جانشین بر امام واجب است.  
و اگر امام کسی را جانشین تعیین نکرد خود مقتدیان هم می توانند این کار را بکنند.  
و استخلاف و تعیین جانشین با اشاره و یا کشیدن به سوی محراب انجام می پذیرد.

### سجده سهو

اگر شخصی یکی از واجبات نماز را قصداً ترک کرد گنہکار می شود و نمازش فاسد می گردد و برگرداندن نماز بر او واجب است. با سهو امام، هم بر امام و هم بر مقتدی سجده سهو واجب می شود و هرگاه مقتدی در حالت اقتدا به امام سهو کرد، سجده سهو واجب نمی شود.

کسی که سجده سهو بر او واجب شده است اگر قصداً آن را ترک کرد گنہکار می شود و برگرداندن نماز بر او واجب است. کسی که قعده اول از نماز فرض را سهواً ترک کرد، در صورتی که راست ایستاده نباشد، دوباره بنشیند و در چنین حالتی اگر به قیام نزدیک باشد سجده سهو کند و اگر به قعده نزدیک باشد سجده سهو بر او لازم نیست.  
اگر شخصی قعده اول را در نفل فراموش کرد به قعده برگردد هرچند خوب ایستاده هم باشد و سپس سجده سهو کند.



کسی که قعدهٔ اخیر را فراموش کرد و ایستاد، در صورتی که برای رکعت پنجم سجده نکرده باشد به قعده بر گردد و سجدهٔ سهو کند.

اما در صورتی که برای رکعت پنجم سجده کرده باشد، فرض او نفل می‌شود و خوب است که در نمازهای پیشین و عصر و خفتن رکعت ششم را و در نماز صبح رکعت چهارم را اضافه کند و سجدهٔ سهو نماید و فرضش را دوباره بخواند.

اگر شخصی در قعدهٔ اخیر نشست و تشهد خواند و سپس به گمان این که قعدهٔ اول است از جایش بلند شد به قعده بر گردد سلام بدهد و تشهد را دوباره بخواند.

کسی که نماز چهار رکعتی می‌خواند و گمان کند که نمازش تکمیل شده است و بعد از سلام دادن متوجه شد که دو رکعت خوانده است، رکعت های باقی مانده را بخواند و سجدهٔ سهو کند.

### سجدهٔ تلاوت

هرگاه شخصی آیات معینی را که در آن به سجده امر شده، یا از سجدهٔ کاینات توصیف به عمل آمده و یا کفار به خاطر سرپیچی شان از سجده مورد سرزنش قرار گرفته اند، تلاوت کند و یا از دیگری بشنود، بر او واجب است تا به نیت خشوع در برابر خداوند و اطاعت از فرمانش و داخل شدن در صف سجده کننده گان، سجدهٔ تلاوت کند.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام واحوال پرسى، گرفتن حاضرى، ترتيب و كنترول نظافت صنف، كارخانه گى را مى بيند.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزىابى مى كند:</p> <p>آيا مى توانيد مفسدات نماز را نام ببريد؟</p> <p>معناى كراهيت چيست؟</p> <p>معلم محترم براى تقديم درس جديد انگيزه ايجاد مى كند:</p> <p>شما مى دانيد كه نماز بدون وضو جايز نيست، حال امكان دارد كسى در اثنائ نماز بدون اراده اش بى وضو شود، و يا اشتباهى از او رخ دهد و يا سجدهٔ تلاوت را بخواند.</p> <p>پس خوب است در اين درس با احكام مسايل فوق آشنا شويم.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را مى دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب مى دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقديم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جديد را كه «بى وضو شدن در نماز» است</p>	

<p>شاگردان درس را می خوانند.</p> <p>شاگردان گوش می دهند و تشریح می کنند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>	<p>روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد درس را یک بار بخوانند.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم بخش اول درس را تشریح می کند و از چند شاگرد می خواهد به ترتیب یکی از حالات بی وضو شدن را تشریح کنند.</p> <p>۳- سپس به بخش سجده سهو می رسد و طریقه اداى سجده سهو را تمثیل می کند و از چند شاگرد دیگر می خواهد در این باره معلومات بدهند.</p> <p>۴- و در ادامه با طرح این سوال که ممکن است کسی درباره نمازش دچار شک شود، در این صورت او چه باید بکند؟ به توضیح این مبحث پرداخته به بخش سجده تلاوت می رسد و کمی درباره حکمت های سجده تلاوت معلومات داده و درس را تکمیل می کند و در آخر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد و به بخش ارزیابی می رسد:</p>	
<p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- حکم سجده سهو را با اسباب آن مختصراً بیان کنید.</p> <p>۲- در کدام حالات سجده سهو لازم می شود؟</p> <p>۳- تعداد آیات سجده چند است؟</p> <p>۴- طریقه سجده سهو را بیان کنید.</p> <p>۵- اگر کسی در باره نمازش دچار شک شد، چه باید کند؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>هرگاه کسی در نماز بدون اراده اش بی وضو شد، می تواند برود وضو بگیرد و دوباره از جایی که مانده بود نمازش را تکمیل کند و اگر امام بی وضو شد کسی را به جانشینی خود برگزیند.</p> <p>با ترك واجب و یا با تقدیم و تأخیر فرض سجده سهو واجب می شود. و سجده تلاوت هم زمانی واجب می شود که آیه سجده را تلاوت کند یا بشنود و با خواندن امام بر مقتدی هم واجب می شود. و چهارده آیه سجده وجود دارد.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس چهاردهم

### عنوان: نماز مریض

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: احکام نماز مریض و مسافر را با حالات و روش های مختلف آن یاد بگیرند.

ب: مهارت انجام اعمال فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

دین مقدس اسلام دین مرحمت و آسانی است. خداوند متعال فرموده است: «لَا يَكْلِفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا» (بقره: ۲۸۶)  
(خداوند هیچ نفسی را مکلف نمی سازد مگر به اندازه توان وی)

به همین خاطر به مریض اجازه داده است تا حسب طاقت و توانش نماز بخواند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم به عمران بن حصین فرموده است: «صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلِّي الْجَنْبِ ثُمِّي إِمَاءً» (نماز را ایستاده بخوان، اگر نمی توانستی نشسته بخوان و اگر نمی توانستی به پهلو بخوان و اشاره کن).

پس ترک نماز حتی در حالت مریضی هم جایز نیست و این اهمیت نماز را نشان می دهد.

هرگاه بیهوشی و یا جنون کسی بیش از یک شبانه روز ادامه یافت و تعداد نمازهای فوتی اش به شش رسید، قضایی آنها از گردنش ساقط می شود.

### نماز مسافر

خداوند متعال فرموده است: «وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ» (نساء: ۱۰۱) (هرگاه در زمین سفر می کردید هیچ گناهی بر شما نیست که نمازتان را قصر کنید).

بخاری و مسلم از انس رضی الله عنه روایت کرده است که گفت: با رسول الله صلی الله علیه وسلم از مدینه به سوی مکه رهسپار شدیم و در این اثنا، رسول خدا تا رسیدن به مدینه منوره دو دو رکعت می خواند.

اقتدای مسافر بر مقیم جایز است و او با متابعت از امام نمازش را چهار رکعت می خواند و اقتدای مقیم هم بر مسافر جایز است. وقتی امام مسافر و مقتدی ها مقیم بودند، امام دو رکعت را خوانده سلام می دهد و بعد از سلام خوب است که بگوید: «شما نمازتان را تکمیل کنید چرا که من مسافر هستم.» بهتر است که پیش از شروع نماز و بعد از آن این را بگوید.

## اقسام وطن و احکام آن

وطن اصلی با وطن اصلی باطل می‌شود. پس هرگاه وطن اصلی اش را ترک کرد و از آنجا به جای دیگری رفت و آنجا را وطن خود برگزید و سپس به خاطر کاری به وطن اولش برگشت، قصر می‌خواند چرا که این شهر اکنون وطن او نیست.

و وطن اقامت با وطن اقامت دیگر باطل می‌شود. و همچنان وطن اقامت با سفر کردن از آنجا و با برگشتن از آنجا به وطن اصلی هم باطل می‌شود.

**وطن اصلی:** وطن اصلی جایی است که آنجا را به عنوان وطن برگزیده باشد، فرق نمی‌کند که در آنجا ازدواج کرده باشد یا خیر.

**وطن اقامت:** وطن اقامت جایی است که در آنجا نیت اقامت به مدت پانزده روز و یا بیشتر را کرده باشد.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می‌کند:</p> <p>معنای سجده سهو و حکم آن چیست؟</p> <p>اگر کسی در نماز دچار شک شد، چه باید بکند؟</p> <p>درباره سجده تلاوت چه می‌دانید؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند:</p> <p>گاهی انسان مریض می‌شود و گاهی در سفر می‌باشد، که در این نوع حالات انسان با مشکلاتی مواجه می‌شود، به همین خاطر دین مقدس اسلام راه حل های آسانی را پیشنهاد کرده است که در این درس با آن آشنا می‌شویم.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می‌دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز مریض» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد درس را یک بار بخوانند و خودش عناوین جانبی را به شکل سوال روی تخته می‌نویسد.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم بخش اول درس را تشریح می‌کند و از چند شاگرد می‌خواهد به ترتیب یکی از حالات مریضی و کیفیت ادای نماز</p>	<p>شاگردان درس را می‌خوانند.</p>

<p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان پاسخ پرسش را می گویند.</p> <p>چند شاگرد تشریح می کنند.</p>	<p>در آن حالت را تشریح کنند.</p> <p>۳- سپس به بخش نماز مسافر می رسد و احکام آن را تشریح نموده و با طرح این سوال که «چه کسی می تواند احکام مخصوص مسافر را نام ببرد؟» شاگردان را به فعالیت وا می دارد.</p> <p>۴- در ادامه با طرح این سوال که «آیا می دانید معنی قصر چیست؟» به توضیح قصر و شرایط آن می پردازد و از چند شاگرد کم جرأت می خواهد آنچه را آموخته اند تشریح کنند. و سپس به بخش ارزیابی می رسد:</p>	
<p>شاگردان جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی:</b></p> <p>۱- در باره نماز مریض مختصراً معلومات بدهید.</p> <p>۲- احکام مخصوص سفر را به اختصار بیان کنید.</p> <p>۳- قصر به چی گفته می شود و حکمش چیست؟</p> <p>۴- کدام احکام از مسافر ساقط می شود؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>شما در این درس با کیفیت نماز مریض آشنا شدید و یاد گرفتید که مسافر از چه سهولت هایی برخوردار است و معنای قصر و حکم قصر و شرایط آن را یاد گرفتید.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس پانزدهم

### عنوان: نماز جماعت

صفحه: ۱۲۸-۱۲۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: یاد بگیرند که حکم نماز جماعت چیست و چه کسی حق امامت دارد و چه کسانی می‌توانند بر چه کسانی اقتدا کنند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

ج: روحیه پابندی به جماعت را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

الله جل جلاله فرموده است: «وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ» (بقره: ۴۳) (با رکوع کننده گان رکوع کنید).  
و رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: « صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةِ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً » (نماز جماعت نسبت به نماز تنهایی بیست و هفت درجه برتر است).  
جماعت همان ارتباطی است که بین نماز مقتدی و امام حاصل می‌شود.  
اگر همراه امام یک نفر باشد در تمام نمازها جماعت می‌شود به جز نماز جمعه که در آن بر علاوه امام موجودیت سه نفر شرط است. نمازهای جمعه و عیدین بدون جماعت صحیح نیست.  
برگزار ساختن جماعت برای نمازهای نفلی با دعوت و اعلام درست نیست؛ اما اگر مردم بدون دعوت و اعلام جمع شده باشند و جماعت نافله بدون اذان و اقامت برگزار شود، کراهیت ندارد.  
اقامه کردن جماعت دوم در مسجد محله‌ای که امام و مؤذن دارد و یک بارهم مردم با اذان و اقامت جماعت کرده باشند مکروه است؛ اما با تغییر هیئت اولی به گونه‌ای که امام جماعت دوم در جایی غیر از جای امام اول امامت کند، مکروه نمی‌شود.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و..

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می بیند.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>آیا می دانید مریض چگونه نماز می خواند؟</p> <p>مقصد از قصر چیست؟</p> <p>در باره سفر چه می دانید؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>شما می دانید که ما مسلمانان اکثراً به شکل دسته جمعی در مسجد نماز می خوانیم که این کار به نام جماعت یاد می شود. پس در این درس در باره احکام نماز جماعت معلومات پیدا می کنید.</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز جماعت» است روی تخته نوشته، از سه شاگرد می خواهد تا یک یک پاراگراف درس را با صدای بلند بخوانند و خود عناوین جانبی را روی تخته می نویسد تا شاگردان متوجه اصل موضوع شوند.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم با بیان حکم جماعت، این سوال را مطرح می کند که «آیا می دانید چه کسی برای امامت حق اولویت دارد؟» سپس از کتاب جواب می دهد و شاگردان را ارزیابی می کند.</p> <p>۳- بعد از آن معنای اقتداء و احکام آن را تشریح می کند و از شاگردان می پرسد: «اقتدای فرض گزار بر فرض گزار چه زمانی درست است؟» و «چه کسی نمی تواند بر چه کسی اقتدا کند؟».</p> <p>۴- در ادامه به تشریح مباحث دیگر جماعت پرداخته به بخش ارزیابی می رسد:</p>	<p>شاگردان به درس گوش می دهند.</p> <p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان جواب سوال را می دهند.</p>
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- حکم نماز جماعت چیست و چه کسی برای امامت حق اولویت دارد؟</p> <p>۲- برخی از احکام اقتدا را مختصراً بیان کنید.</p> <p>۳- در چه جاهایی تکرار جماعت جایز است؟</p>	<p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>

<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>شما در این درس با حکم نماز جماعت و کسانی که برای امامت حق اولویت دارند آشنا شدید و برخی از احکام اقتدا را یاد گرفتید و فهمیدید که حکم تکرار جماعت چیست و در چه جاهایی تکرار جماعت جایز است.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	



## درس شانزدهم

### عنوان: نمازهای جمعه و عیدین

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: حکم نماز جمعه و عیدین را با شرایط و وجوب و صحت آن بفهمند، طریقه ادای آن را یاد بگیرند و تکبیر تشریق را با زمان گفتن آن بیاموزند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

ج: فواید گردهم آیی مسلمانان در این دو اجتماع بزرگ و نقش آن در تحکیم اخوت اسلامی را بدانند.

### معلومات اضافی

نماز جمعه از فضایی است که خداوند به این امت اختصاص داده است تا از برکات این روز استفاده کنند و به سعادت و کامیابی برسند.

در حدیثی که بخاری و مسلم روایت کرده، ابوهریره رضی الله عنه می‌فرماید، از رسول خدا شنیدم که می‌فرمود: «ما در آمدن به دنیا بعد از دیگران قرار داریم؛ اما در روز قیامت (در فضیلت و اجر و رفتن به جنت) از دیگران پیش هستیم، به آنها پیش از ما کتاب شریعت آسمانی داده شد و این روز (روز جمعه) روزی است که بر آنان فرض شده بود تا به خدا تقرب جویند اما آنها در مورد آن به اختلاف پرداختند و خداوند ما را هدایت کرد، پس در این زمینه مردم بعد از ما هستند: یهود فردا (شنبه) و نصارا پس فردا (روز یکشنبه).

در باره دلیل مشروعیت جمعه از قرآن کریم خوب است به آیه ۹ سوره مبارکه جمعه مراجعه کنید.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده است: «الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ» (جمعه حق واجب است بر هر مسلمان). کسانی که نماز جمعه بر آنان واجب نیست، اگر آن را خواندند نمازشان درست است و نماز پیشین از گردن شان ساقط می‌شود و حتی خواندن نماز جمعه بر آنان مستحب می‌باشد.

و زنان هم می‌توانند در صورت فراهم بودن شرایط، به نماز جمعه شرکت کنند، اگر شرکت نکردند در خانه نماز پیشین را می‌خوانند.

با شنیدن اذان اول، رفتن به نماز جمعه و ترک خرید و فروش واجب است.

وقتی امام برای خواندن خطبه بالا شد، دیگر خواندن نماز و سخن گفتن و جواب سلام و عطسه را دادن جایز نیست.

برای خطیب هم مکروه است که خطبه را طولانی بسازد.

اگر کسی در حالی به نماز جمعه رسید که امام در تشهد و یا در سجده سهو بود، او به جمعه رسیده است و بعد از سلام امام بایستد و دو رکعتش را تکمیل کند.

## نماز دو عید

عید از عود (بازگشت) مشتق است، و این یا به خاطر تکرار آن در هر سال است و یا به خاطر بازگشت سرور و شادمانی با آمدن آن است. و از آن جهت عید گفته شده است که خداوند متعال در آن روز احسان و مغفرتش را به بنده گان بر می گرداند و ارزانی می دارد.

## دلیل مشروعیت

**از قرآن کریم:** «فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ» برای پروردگارت نماز بخوان (که مقصود نماز عید قربان است) و قربانی کن. **از سنت:** ابوداود از انس رضی الله عنه روایت می کند که «رسول الله صلی الله علیه وسلم به مدینه آمد و دید که مردم مدینه دو روز جشن و شادی دارند، و فرمود: این دو روز چیست؟ گفتند: ما در دوران جاهلیت در این دو روز بازی می کردیم. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «خداوند به جای آن دو روز دو روز بهتری را به شما داد که روز اضحی یا عید قربان و روز فطر است.

## وقت نماز عید

بعد از آن که خورشید کمی (تقریباً به اندازه یک نیزه) بالا شد، خوانده می شود و با زوال خورشید پایان می یابد. و در آن تکبیرهایی است که به نام تکبیرهای زواید یاد می شود.

## کیفیت نماز عید

در این باره استاد محترم باید دقت کند که در کتاب درسی اولین ماده که در باره نیت است، کمی مغلق می باشد، پس برای رهایی شاگردان از سردرگمی در باره این مسأله (نیت) باید گفت: مقتدی همراه امام می ایستد و نماز عید و متابعت از امام را نیت می کند.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را می بیند.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>چه کسانی برای امامت حق اولویت دارند؟</p> <p>در باره نماز جماعت چه می دانید؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>شما می دانید که روزهای جمعه و عید روز رخصتی ما مسلمانان است و در این روزها همه در مسجد جمع می شویم و نماز می خوانیم، آیا می دانید نام این نمازها چیست و چگونه ادا می شود و چه فرقی با نمازهای دیگر دارد؟</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>

<p>شاگردان به تشریح درس گوش می دهند.</p> <p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان به توضیحات گوش می دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نمازهای جمعه و عید» است روی تخته نوشته، از شاگردان می پرسد، آیا به نماز جمعه می روید؟ آیا می دانید چگونه ادا می شود؟</p> <p>چند تن از شاگردان معلومات می دهند و سپس استاد گرامی به تشریح درس می پردازد، شرایط را بیان می کند و دو باره از شاگردان می پرسد و فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می کند.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم در باره نمازهای عید و کیفیت ادای آن معلومات داده و از چند شاگرد می خواهد تا به ترتیب، کیفیت ادای نماز را تشریح کنند.</p> <p>۳- سپس به بحث تشریق می رسد و معنای تشریق را بیان نموده در باره آن معلومات داده فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت اجرا می نماید و به بخش ارزیابی می رسد:</p>	<p>۲۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به پرسش ها جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- روزهای تشریق کدام است، مختصراً بیان کنید.</p> <p>۲- حکم نمازهای جمعه و عید چیست؟</p> <p>۳- شرایط صحت و وجوب نمازهای جمعه و عید را بیان کنید.</p> <p>۴- برای ادای نماز عید چه چیزهایی بر نماز گزار سنت است؟</p> <p>۵- تکبیر های تشریق را بخوانید.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>شما در این درس با چهار شرط وجوب و هفت شرط صحت نماز جمعه آشنا شدید و دیدید که همین شرایط بر نمازهای دو عید هم صدق می کند و همچنان طریقه ادای نمازهای عید را یاد گرفتید.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس هفدهم

### عنوان: نمازهای کسوف و خسوف

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنای کسوف و خسوف و کیفیت ادای نماز در این اوقات و همچنان نماز استسقاء (طلب باران) را یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن نمازهای فوق را پیدا کنند.

ج: اهمیت دعا در هنگام مصیبت ها را بدانند.

### معلومات اضافی

مسلمانان با ادای نمازهای کسوف و خسوف به الله جل جلاله پناه برده از او می‌خواهند تا بلا و مصیبت را از آنان دور ساخته و نور و روشنی را برگرداند.

بخاری از ابو بکر رضی الله عنه روایت کرده است که: «در زمان رسول خدا خسوف رخ داد و آن حضرت در حالی از خانه خارج شد و به مسجد آمد که چادرش بر زمین کشال می‌شد و مردم هم پیش ایشان جمع شدند و آن حضرت به آنان دو رکعت نماز داد تا اینکه خورشید روشن شد، در این هنگام حضرت فرمود: خورشید و مهتاب دو نشانه از نشانه های پروردگار است و نه به خاطر مرگ کسی خسوف می‌کند و نه به خاطر زنده گی او؛ بلکه خداوند توسط خسوف و کسوف بنده گانش را می‌ترساند پس هرگاه این حادثه رخ داد نماز بخوانید تا خداوند آنچه را که بر سرتان آمده است، از شما دور کند.»

### نماز استسقاء

مستحب است که پیش از رفتن به استسقاء صدقه داده شود و قبل از آن مردم روزه بگیرند و زیاد استغفار کنند.

دعای استسقاء: امام در دعایش می‌گوید: «اللَّهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا نَافِعًا غَيْرَ ضَارٍّ عَاجِلًا غَيْرَ آجِلٍ، اللَّهُمَّ اسْقِ عِبَادَكَ وَبَهَائِمَكَ، وَانْشُرْ رَحْمَتَكَ، وَاحْيِ بَلَدَكَ الْمَيِّتَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ، أَنْزِلْ عَلَيْنَا الْغَيْثَ، وَاجْعَلْ مَا أَنْزَلْتَ لَنَا قُوَّةً وَبَلَاغًا إِلَى حِينٍ»

ترجمه: پروردگارا باران پر منفعتی بر ما بباران که هیچ ضرری در قبال نداشته باشد و زود بر سر ما ببارد و به تأخیر نیفتد، پروردگارا! بنده گانت را و حیوانات را سیراب کن و رحمت را بگستران و شهر مرده را زنده کن، پروردگارا! تو معبود بر حق هستی و الهی جز تو نیست، تو غنی هستی و ما فقیر، بر ما باران بباران، و آنچه را که بر ما بارانیده یی سبب قوت و زنده ماندن ما تا وقتی که (تو مقدر کرده ای) بگردان.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را با در نظر داشت وقت، می بیند.</p> <p>معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>در باره نماز جمعه معلومات بدهید.</p> <p>نماز عید چگونه خوانده می شود؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>می دانید که نماز بهترین وسیله برای راز و نیاز با الله می باشد و مسلمانان بر علاوه نمازهای فرض، به خاطر برآورده شدن حاجات و دفع بلاها نیز از خداوند کمک می خواهند و نماز می خوانند، که شما در این درس با چند مورد از این نمازها آشنا می شوید!</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «نماز کسوف و خسوف» است روی تخته نوشته، از شاگردان می پرسد «آیا می دانید معنای کسوف و خسوف و علت آن چیست؟ آیا می دانید نمازهای کسوف و خسوف چگونه ادا می شود؟»</p> <p>سپس به تشریح درس می پردازد و از شاگردان می خواهد تا به سوالاتی مطرح شده قبل از تشریح درس پاسخ درست ارایه کنند.</p> <p>۲- بعد از آن معلم محترم در باره نماز استسقاء و کیفیت خروج به آن معلومات داده فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند.</p> <p>سپس به بخش ارزیابی می رسد:</p>	<p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان به هدایت عمل می کنند.</p>
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی:</b></p> <p>۱- معنی خسوف و کسوف چیست؟</p> <p>۲- نماز خسوف در کجا ادا می شود؟</p> <p>۳- معنای استسقاء چیست؟</p>	<p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>

<p>شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>کسوف به معنای کم شدن روشنی مهتاب است و نماز کسوف سنت مؤکد می باشد و دو رکعت با جماعت خوانده می شود و خطبه ندارد. و خسوف هم به معنای کم شدن روشنی آفتاب است و نماز خسوف در خانه ادا می شود. واستسقاء به معنای طلب باران می باشد و بعد از ادای دو رکعت نماز با جماعت، امام خطبه می خواند و دعا می کند.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانگی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس هجدهم

### عنوان: احکام جنازه

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنای جنازه را با آدابی که در وقت جان دادن یک شخص باید رعایت شود، یاد بگیرند و بفهمند که میت چه حقوقی دارد و احکام شهید حقیقی چیست و اگر نوزادی وفات یافت، چگونه دفن شود.  
ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ» ترجمه: هر که آخرین سخنش لا اله الا الله باشد داخل جنت می شود.

وقتی در کسی علایم مرگ دیده شد سنت این است که بر پهلوی راستش رو به قبله خوابانیده شود و این هم جایز است که به پشت خوابانیده شود به طوری که پاهایش به طرف قبله باشد و سرش کمی بالا نهاده شود تا رویش به طرف قبله قرار بگیرد.

و مستحب است که در پیش او سوره یس خوانده شود چون در حدیث آمده است: «مَا مِنْ مَرِيضٍ يَقْرَأُ عِنْدَهُ يَسَ إِلَّا مَاتَ رَيَّانٌ، وَ أُدْخِلَ فِي قَبْرِهِ رَيَّانٌ، وَ حُشِرَ يَوْمَ الْقِيَمَةِ رَيَّانٌ» ترجمه: نزد هر مریضی که (در حال جانکندن باشد) سوره یس خوانده شود، سیراب می میرد و سیراب در قبر داخل کرده می شود و در روز قیامت هم سیراب حشر می گردد.

کسی که چشمان میت را می بندد این دعا را می خواند: «بِسْمِ اللَّهِ وَ عَلَيَّ مِلَّةُ رَسُولِ اللَّهِ اَللَّهُمَّ يَسِّرْ عَلَيْهِ أَمْرَهُ وَ سَهِّلْ عَلَيْهِ مَا بَعْدَهُ وَ اسْعِدْهُ بِلِقَائِكَ وَ اجْعَلْ مَا خَرَجَ إِلَيْهِ خَيْرًا مِمَّا خَرَجَ مِنْهُ»

ترجمه: به نام الله و بر ملت رسول الله! بار الها! کارش را آسان بگردان و بعد از این زندگی آینده اش را با آسانی ها همراه بساز، و او را با دیدارت خوشبخت بفرما و جایی را که او به آن سو روان است بهتر از جایی بگردان که از آن خارج شده است.

خبر کردن دیگران از مرگ یک شخص مستحب است.

### تعریف شهید

شهید همان مسلمانی است که مظلومانه کشته شده است، فرقی نمی کند که در جنگ کشته شده باشد، یا باغیان او را کشته باشند و یا رهنان.

درباره فضیلت شهدا می توانید به آیات ۱۶۹-۱۷۰ سوره آل عمران مراجعه کنید.

### اقسام شهداء

شهید سه قسم است: ۱- شهید دنیا و آخرت که او شهید کامل است. ۲- شهید آخرت. ۳- شهید دنیا.

۱- شهادت کامل زمانی تحقق می‌یابد که مقتول مسلمان، عاقل، بالغ و از حد اکبر پاک باشد و بین مجروحیت و مرگش چنان فاصله نباشد که او از نعمت های دنیا؛ مانند: خوردن، نوشیدن، خوابیدن و تداوی برخوردار گردد و وقت یک نماز را در هوشیاری سپری نکند؛ لذا احکام شهید بر او اجرا می‌شود.

۲- شهید آخرت کسی است که شرایط ذکر شده را به غیر از اسلام پوره نکند، بر چنین شخصی احکام شهید اجرا نمی‌شود؛ اما او در آخرت شهید است و از پاداش وعده داده شده بر شهدا برخوردار می‌گردد. پس این گونه شهید شسته و کفن می‌شود و نماز جنازه بر او خوانده می‌شود.

۳- شهید دنیا، منافقی است که در صفوف مسلمانان کشته می‌شود که او فقط شهید دنیاست و با توجه به ظاهرش، غسل داده نمی‌شود و در لباسش کفن می‌شود و بر او مثل شهید کامل نماز جنازه خوانده می‌شود.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را طوری که به نظر خودش مناسب است، می‌بیند.</p> <p>سپس درس گذشته را این طور ارزیابی می‌کند:</p> <p>«معنای کسوف چیست و نماز کسوف چگونه خوانده می‌شود؟»</p> <p>کیفیت نماز استسقاء را بیان کنید.</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می‌کند:</p> <p>می‌دانید که دین مقدس اسلام از لحظه ولادت یک انسان تا لحظه وفات و نهاده شدنش در قبر، احکام و حقوق خاصی را وضع کرده است که در این درس با احکامی آشنا می‌شویم که به لحظه وفات انسان و آماده ساختن او به نماز جنازه تعلق دارد.</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می‌دهند.</p> <p>شاگردان به سوال جواب درست ارایه می‌کنند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «احکام جنازه» است روی تخته نوشته، از شاگردان می‌خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و خود عناوین جانبی را روی تخته می‌نویسد.</p> <p>۲- سپس شاگردان را به عناوین نوشته شده روی تخته متوجه ساخته، به تشریح آن می‌پردازد و در ختم توضیح هر عنوان، با طرح سوالاتی ذهن شاگردان را روشن می‌سازد.</p>	<p>شاگردان درس را خاموشانه می‌خوانند.</p>



شاگردان به هدایت عمل می کنند.	۳- بعد از آن معلم محترم فعالیت کتاب را طبق هدایت اجرا می کند. و سپس به بخش ارزیابی می رسد.	
شاگردان به سوالات جواب می دهند.	<b>ارزیابی:</b> ۱- جنازه چیست؟ ۲- آداب و سنت های جانکندن را بیان کنید. ۳- حقوق میت را مختصرا نام ببرید. ۴- احکام شهید حقیقی را مختصرا بیان کنید. ۵- مصارف تکفین و تجهیز میت را چه کسی می دهد؟	۱۰ دقیقه
شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.	<b>خلاصه درس</b> شما در این درس تعریف جنازه و آداب حالت جانکندن را یاد گرفتید و فهمیدید که میت چه حقوقی دارد و احکام شهید حقیقی چیست و هرگاه نوزادی وفات یافت، چه باید کرد و مصارف تکفین و تجهیز از کجا تأمین می گردد.	۵ دقیقه
	<b>کارخانه گی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس نهم

### عنوان: غسل دادن میت و خواندن نماز جنازه بر او

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: با طریقه غسل دادن و تکفین میت آشنا شوند و مسایل مربوط به نماز جنازه را با سنت ها و کیفیت نماز جنازه یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

غسل دادن میت فرض کفایه است و در صورت پوره بودن شرایط ذیل غسل داده می شود:

۱- مسلمان باشد.

۲- اکثر بدن میت یا نصف آن همراه سرش موجود باشد.

۳- در راه اعلای کلمه الله شهید نشده باشد؛ چرا که شهید غسل داده نمی شود بلکه با خون و لباسش دفن می شود.

۴- سقط شده نباشد، یعنی نوزاد مرده و ناقص الخلقه سقط نشده باشد.

### مسایلی چند در باره نماز جنازه

اگر میت بدون نماز جنازه دفن شد، بر بالای قبرش نماز خوانده می شود البته تا زمانی که خراب نشده باشد.

اگر جنازه ها متعدد بودند بهتر است بر هر کدام جداگانه نماز خوانده شود؛ اما این هم جایز است که بر همه آنها یک بار نماز خوانده شود. و در این صورت جنازه ها در صف طویلی پیش روی امام مانده می شوند.

کسی که امام را در بین دو تکبیر یافت منتظر می ماند تا امام تکبیر بعدی را بگوید و با گفته شدن تکبیر به امام اقتدا می کند و دعا ها را با او می خواند و در اخیر تکبیر های فوتی را پیش از برداشته شدن جنازه قضایی می آورد.

اگر شخصی بعد از تکبیر احرام و قبل از تکبیر دوم حاضر شد به امام اقتدا می کند و منتظر تکبیر دوم نمی ماند.

اگر شخصی بعد از تکبیر چهارم پیش از سلام حاضر شد، نماز جنازه از او فوت شده است.

برداشتن میت تا قبرستان فرض کفایه است و عبادت شمرده می شود و ثواب بسیار دارد، راه رفتن از پشت جنازه بهتر است از راه رفتن در پیشاپیش آن.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>جنازه را تعریف کنید و برخی از سنتهای وقت جانکندن را بیان نمایید.</p> <p>میت چه حقوقی دارد؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید انگیزه ایجاد می کند:</p> <p>می دانید که میت با مراسم خاص دینی به خاک سپرده می شود، از جمله این مراسم غسل دادن میت و خواندن نماز جنازه بر اوست. پس در این درس با احکامی در این باره آشنا می شوید.</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان جواب می دهند.</p> <p>شاگردان درس را خاموشانه می خوانند و به عناوین نوشته شده روی تخته دقت می کنند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «شستن میت و خواندن نماز جنازه بر او» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و خودش با استفاده از فرصت عناوین جانبی را روی تخته می نویسد تا ذهن شاگردان به آن معطوف گردد.</p> <p>۲- سپس به ترتیب عناوین، مسایل مربوط به شستن میت را تشریح نموده سوالاتی را در این باره مطرح می کند تا شاگردان جواب بدهند.</p> <p>۳- بعداً به بحث کفن می پردازد و در صورت امکان یک تکه کهنه و قیچی با خود می آورد و طریقه برش و پوشاندن انواع کفن را عملاً تمثیل می کند و به شاگردان نشان می دهد و مشخص می سازد که قمیص کدام است و ازار و لفافه کدام.</p> <p>۴- در ادامه از چند شاگرد می خواهد که اجزای کفن را برش کنند و نشان بدهند.</p> <p>۵- و سپس به بحث نماز جنازه می رسد و دعاها را به ترتیب می خواند و از شاگردان می خواهد تکرار کنند و حفظ نمایند، بعداً شاگردان را به چند گروه تقسیم نموده از آنان می خواهد تا دعاها را از یکدیگر پرسند و بدون اشتباه یاد بگیرند و در هر گروه یک شاگرد لایق تر دیگران را کمک می کند و استاد از گروه ها نظارت می کند و اشتباهات شان را اصلاح می نماید.</p> <p>در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد و سپس به بخش</p>	<p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان می بینند و یاد می گیرند. و مهارت برش قمیص و ازار و لفافه را پیدا می کنند.</p> <p>شاگردان می خوانند و یاد می گیرند.</p>

	ارزیابی می‌رسد:	
شاگردان به پرسش‌ها جواب می‌دهند.	<b>ارزیابی</b> ۱- دعاهای نماز جنازه را بخوانید. ۲- کفن چند قسم است؟ ۳- کفن زن و مرد چه تفاوت‌هایی دارد؟	۱۰ دقیقه
شاگردان گوش می‌دهند.	<b>خلاصه درس</b> شما در این درس با طریقه شستن و کفن کردن میت آشنا شدید و یاد گرفتید که کفن مسنونه عبارت است از قمیص، ازار و لفافه، و بر کفن زن، خمار و خرقة هم اضافه می‌شود. نماز جنازه دو رکن دارد: چهار تکبیر و قیام.	۵ دقیقه
	<b>کارخانه‌گی:</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه‌گی می‌دهد.	

## درس بیستم

### عنوان: زکات

صفحه: ۱۴۲-۱۴۵

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: تعریف و حکم زکات را با دلایل فرضیت و شرایط وجوب و صحت زکات یاد بگیرند و بفهمند که از چه چیزهایی زکات واجب است؟.

ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

مال زکات از آن جهت به این نام نامگذاری شده است که مال اصلی به برکت بیرون کردن زکات و دعای گیرنده رشد می کند و زیاد می شود و حقوق نیازمندان در آن باقی نمی ماند.

زکات یکی از بزرگترین ارکان اسلام می باشد و منکر آن کافر می شود و با پرداخت آن فقر و بدبختی از بین می رود و پیوندهای محبت مستحکم می گردد و بین ثروتمندان و فقرا برادری برقرار می شود و کینه و دشمنی از بین می رود. به همین خاطر پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «الزَّكَاةُ قَنْطَرَةُ الْإِسْلَامِ» (زکات پل اسلام است). یعنی پلی است که فاصله ها را از بین می برد و فقرا و ثروتمندان را به یکدیگر پیوند می دهد.

### دین از لحاظ ادای زکات سه قسم است

۱- دین قوی

۲- دین متوسط

۳- دین ضعیف

**الف: دین قوی** بدل قرض و یا بدل مال تجارت است در صورتی که مدیون به دین اعتراف کند هرچند مفلس هم باشد.

همچنان اگر مدیون منکر باشد؛ اما داین توانایی اقامه دلیل بر مدیون را داشته باشد.

در چنین دینی بیرون کردن زکات بر داین واجب است، پس هرگاه پولی معادل چهل درهم را دریافت نمود یک

درهم آن را زکات می دهد. در دین قوی گذشتن یک سال از وقتی که مالک نصاب شده است اعتبار دارد نه از وقتی

که دین را قبض کرده است، از این رو دادن زکات سال های گذشته هم واجب است اما ادای آن بعد از قبض لازم

می شود.

**ب: دین متوسط:** این دین، دین تجارت نیست بلکه او یکی از حوایج اصلی اش مانند خانه، ویا لباس پوشیدنی و غیره را فروخته و پول آن بر ذمه مشتری باقی مانده است.

پس در دین متوسط، زکات واجب نمی شود مگر بعد از قبض نصاب کامل. به طور مثال اگر چیزی معادل هزار درهم بر سر مدیون داشت و دو صد درهم را از او قبض کرد، پنج درهم را زکات می دهد. و سپری شدن سال در دین متوسط نیز از وقت مالک شدن نصاب اعتبار دارد نه از وقت قبض، به همین خاطر زکات سال های گذشته بر او واجب است؛ اما ادای آن بعد از قبض لازم می شود.

**ج: دین ضعیف:** این دین در مقابل چیزی غیر از مال است مانند مهریه زن چرا که مهریه بدل کدام مالی نیست که شوهر از خانمش گرفته باشد. در دین ضعیف زکات واجب نمی شود مگر در صورت قبض کردن یک نصاب کامل و سپری شدن یک سال کامل از وقت قبض به همین خاطر زکات سال های گذشته واجب نیست.

### زکات مال ضمار

مال ضمار مالی است که در ملکیت شخص قرار دارد؛ اما دسترسی به آن مشکل است به طور مثال یک مقدار پول را به کسی قرض داده است اما شاهد و گواه ندارد و نمی تواند بر او شاهد بیاورد و پس از مدتی آن را قبض می کند و می گیرد. ویا شخصی مالش را غصب می کند و بعد از مدتی غاصب مال را پس می دهد. و یا مالش گم می شود و بعد از مدتی آن را پیدا می کند. ویا مالش را در جایی دفن می کند و محل دفن از یادش می رود و بعد از مدتی آن را پیدا می کند. لذا در مال ضمار زکات سال های گذشته واجب نیست.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و غیره

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه:</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>برای شستن میت چه کسی مناسب است؟</p> <p>کفن مسنونه را تشریح کنید.</p> <p>دعای جنازه را بخوانید.</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند:</p> <p>شما می دانید که اسلام پنج رکن دارد و شما تا اینجا با یکی از مهم ترین ارکان آن که نماز بود آشنا شدید و آن را یاد گرفتید، و اکنون نوبت به رکن دیگر می رسد که زکات است.</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات» است روی تخته نوشته، از شاگردان می پرسد آیا می دانید معنی زکات چیست؟ جواب</p>	

<p>شاگردان جواب می‌دهند.</p> <p>شاگردان متوجه می‌باشند.</p> <p>شاگردان می‌شنوند، جواب می‌دهند و سوال می‌کنند.</p>	<p>دو سه نفر از شاگردان را می‌شنود و بعداً خودش از روی کتاب معلومات می‌دهد.</p> <p>۲- سپس حکم زکات را با دلایل فرضیت آن تشریح نموده این سوال ها را روی تخته می‌نویسد: «شرایط وجوب زکات چیست؟ مالی که از آن زکات داده می‌شود چه شرایطی دارد؟ شرایط صحت زکات کدام است؟ و از کدام مالها زکات واجب می‌شود؟»</p> <p>بعد از آنکه ذهن شاگردان را متوجه این سوالها ساخت یک به یک به تشریح جواب های آن می‌پردازد و نکات مهم را روی تخته می‌نویسد و در ختم جواب هر سوال، شاگردان را ارزیابی می‌کند و می‌بیند که آیا نکته مبهمی در ذهن شان مانده است یا خیر.</p> <p>۳- و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.</p> <p>وسپس به بخش ارزیابی می‌رسد:</p>	
<p>شاگردان جواب می‌دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- معنای لغوی و اصطلاحی زکات چیست؟</p> <p>۲- دلیل فرضیت زکات را از قرآن بیان کنید.</p> <p>۳- شرایط صحت زکات را مختصراً بیان نمایید.</p> <p>۴- صاحب مال دارای چه شرایطی باید باشد؟</p> <p>۵- اموالی را که زکات در آنها واجب است نام ببرید.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان به درس گوش می‌دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>زکات در لغت به معنای پاکیزه گی و برکت است و یکی از ارکان اسلام می‌باشد و شما پنج شرط وجوب زکات را خواندید و پنج شرط هم به خود مال تعلق داشت و برای صحت زکات هم پنج شرط وجود دارد و زکات از چهارپایان، اموال تجارتي، محصولات زمین، طلا و نقره و معادن داده می‌شود.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی:</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.</p>	

## درس بیست و یکم

### عنوان: زکات حیوانات

صفحه: ۱۴۶-۱۴۹

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معلومات کلی در باره زکات حیوانات حاصل کنند و تذکر باید داد که هدف پرداختن به جزئیات نیست.

ب: مهارت ارایه معلومات کلی را داشته باشند.

### معلومات اضافی

معلم محترم!

هدف از این درس صرف می تواند دادن معلومات کلی در باره زکات حیوانات باشد، چراکه ذهن شاگردان در این سن و سال توان برداشت جزئیات را ندارد پس خوب است معلم محترم به این نکته توجه نموده در وقت امتحان نیز به این درس زیاد تریز نکند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه:</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند. معنی لغوی و اصطلاحی زکات چیست؟ شرایط وجوب زکات را بیان کنید. از کدام اموال زکات داده می شود؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: شما در درس قبل خواندید یکی از اموالی که در آن زکات واجب است، مواشی و حیوانات است، پس در این درس از زکات حیوانات بحث می کنیم.	شاگردان جواب سلام را می دهند.  شاگردان جواب می دهند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> ۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات حیوانات» است روی تخته نوشته، از شاگردان می پرسد: آیا می دانید مقصد کدام حیوانات است؟ بعداً خود معلم از روی کتاب به آنان معلومات بدهد. سپس زکات شتر را ماده وار روی تخته می نویسد و تشریح می کند و فعالیت	شاگردان گوش می دهند.  شاگردان پس از اجرای



<p>فعالیت متوجه می‌باشند.</p> <p>شاگردان می‌شنوند، جواب می‌دهند و سوال می‌کنند.</p>	<p>کتاب را طبق هدایت اجرا می‌نماید.</p> <p>۲- پس از آن به بخش زکات گاو می‌رسد و آن را نیز به ترتیب روی تخته نوشته به شکل سوال و جواب تشریح می‌کند و فعالیت دوم کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.</p> <p>۳- بخش سوم درس را نیز مثل دو بخش قبلی به پایان می‌رساند و فعالیت سوم کتاب را طبق هدایت انجام می‌دهد.</p> <p>و سپس به بخش ارزیابی می‌رسد.</p>	
<p>شاگردان جواب می‌دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- زکات ده شتر چیست؟</p> <p>۲- زکات بیست شتر را بیان کنید.</p> <p>۳- نصاب گاو و گاومیش چند است؟</p> <p>۴- زکات چهل بز یا گوسفند چیست؟</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان گوش می‌دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>حیواناتی که از آنها زکات داده می‌شود عبارتند از گاو و گاومیش، شتر، بره، بز و گوسفند. بناءً در حیوانات وحشی زکات نیست.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی:</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.</p>	

## درس بیست و دوم

### عنوان: زکات میوه ها و محصولات زمین

صفحه: ۱۵۰-۱۵۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- الف: معلومات کلی در باره زکات محصولات زمین حاصل کنند و تذکر باید داد که هدف پرداختن به جزئیات نیست.
- ب: مهارت ارایه معلومات کلی را داشته باشند.

### معلومات اضافی

از آنجایی که این درس هم چندان به توضیح نیاز ندارد، لذا به معلومات خود کتاب اکتفا شد و به جای آن معلومات دیگر راجع به نحوه مصرف زکات ارایه می گردد.

مالک نصاب نمی تواند زکات خود را به اصلش (مانند پدر و پدر کلان و بالاتر) و همچنان به فرعش (مانند فرزند و فرزند فرزندش و پایین تر) بدهد.

و بر زن و شوهر هم جایز نیست زکات شان را به مصرف یکدیگر برسانند؛ اما دادن زکات به خویشاوندان دیگر جایز و حتی بهتر است.

به مصرف رساندن زکات در ساختمان مسجد، یا در ساختمان مدرسه و یا ساختن راه و پل جایز نیست. ناگفته نباید گذاشت که دادن زکات به مصرف طلاب مدارس و استادان جایز است و مسؤولین می توانند و کالتاً آن را قبض کنند و کم کم به مصرف برسانند.

دادن زکات به یک نفر به اندازه نصاب کامل مکروه است؛ اما اگر شخصی قرضدار باشد جایز است که به او حتی بیش از نصاب هم داده شود تا قرضش را ادا نماید.

**زکات جواهرات:** نصاب زکات طلا بیست مثقال (۸۵ گرام) است و نصاب نقره ۵۹۵

گرام. پس کسی که دارای این مقدار طلا یا نقره باشد ۲.۵ فیصد آن را زکات می دهد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند:</p> <p>بحث درس گذشته ما چه بود؟</p> <p>از کدام حیوانات زکات داده می شود؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند:</p> <p>آیا می توانید بگویید از چه چیزها زکات داده می شود؟</p> <p>بعد از آنکه شاگردان جواب دادند، استاد می گوید: «پس در این درس زکات محصولات زمین را می خوانیم».</p>	<p>- شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «زکات محصولات زمین» است روی تخته نوشته، از شاگردان می پرسد: آیا می دانید نام زکات میوه ها چیست؟</p> <p>بعد از گفتن نام آن، معلم محترم این مطلب را روی تخته می نویسد:</p> <p>دلایل وجوب زکات محصولات زمین چیست؟</p> <p>برای وجوب عشر چه شرایطی مانده شده است و چه تفاوتی با اموال دیگر دارد؟</p> <p>آیا می دانید معنی نقود چیست؟</p> <p>نصاب طلا و نقره چه اندازه است؟</p> <p>از بانک نوت های مروج چگونه زکات داده می شود؟</p> <p>زکات به چه کسانی داده می شود؟</p> <p>۲- معلم محترم با نوشتن این پرسش ها ذهن شاگردان را به نکات عمده درس معطوف ساخته و به آنان می گوید که اکنون جواب این سوالات را یک به یک پیدا می کنیم.</p> <p>سپس به تشریح جواب سوال های اول و دوم پرداخته و فعالیت اول کتاب را طبق هدایت اجرا می نماید.</p> <p>۳- در ادامه پیش از تشریح ادامه درس یکی از شاگردان را می خواهد ادامه درس را یک بار به صدای بلند بخواند تا دیگران گوش کنند و با</p>	<p>شاگردان گوش می دهند.</p> <p>خوب است که شاگردان این سوالات را یاد داشت کنند.</p> <p>شاگردان گوش می کنند و جواب هر سوال را یاد می گیرند.</p> <p>یک شاگرد می خواند و دیگران</p>

	<p>مطلب درس آشنا و به شنیدن توضیحات استاد آماده شوند.</p> <p>۴- و سپس خود استاد با اشاره به سوالات نوشته شده روی تخته، به توضیح درس می‌پردازد و با ختم جواب هر سوال خلاصه آن را از یک شاگرد می‌پرسد و به درسش ادامه می‌دهد و در اخیر با اجرای فعالیت دوم کتاب به بخش ارزیابی می‌رسد:</p>	<p>گوش می‌کنند.</p>
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- نام دیگر زکات میوه‌ها و محصولات زمین چیست؟</p> <p>۲- نصاب طلا و نقره چقدر است و چه اندازه زکات واجب می‌شود؟</p> <p>۳- به چه کسانی زکات داده می‌شود.</p>	<p>شاگردان به پرسشها جواب می‌دهند.</p>
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>به زکات محصولات زمین عشر گفته می‌شود و سه شرط وجوب دارد و شش چیزی که در موارد دیگر شرط بود در آن شرط نیست و نصاب طلا ۸۵ گرام و نصاب نقره ۵۹۵ گرام می‌باشد و برای تعیین ارزش بانک نوتهای فعلی هم نصاب طلا و نقره معیار قرار داده می‌شود و به هفت گروه از انسانها می‌توان زکات داد.</p>	<p>شاگردان گوش می‌دهند.</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب شاگرد و طبق هدایت آن کارخانه گی می‌دهد.</p>	

## درس بیست و سوم

### عنوان: حج

صفحه: ۱۵۴-۱۵۷

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

- الف: تعریف و حکم حج را با دلایل فرضیت، شرایط وجوب و صحت آن یاد بگیرند.
- ب: مهارت عملی ساختن احکام حج را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

#### حکمت های حج

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَ لَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ» ترجمه: هر که به خاطر خدا حج کند و در این اثنا مرتکب رفت نشود (از جماع و مقدمات آن مانند بوسه و لمس با شهوت پرهیزد) و دَو و دشنام ندهد، مانند روزی که از مادر متولد شده است بر می گردد (یعنی گناهانش پاک می شود).

**تکته:** سلامت بدن و داشتن مصارف رفت و آمد و امن بودن راه و موجودیت محرم همراه زن از جمله شروط وجوب ادا می باشد.

**احرام:** عبارت است از نیت حج با گفتن تلبیه از میقات و کشیدن لباس دوخته شده و پوشیدن لباس دوخته نشده برای مردان و مستحب است که این لباس اِزار و رداء باشد.

**و تلبیه:** عبارت است از خواندن «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ وَالْمُلْكَ لَكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ»

در شرایط صحت حج، شرط پنجم وقت مخصوص است و منظور از آن ماه های حج می باشد که شوال و ذو القعدة و ده روز ذی الحجه است که ادای حج قبل و بعد از این ماه ها صحیح نیست.

**روش تدریس:** تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

**مواد ممد درسی:** کتاب، تخته، تباشیر و غیره

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<p><b>مقدمه</b></p> <p>معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را این طور ارزیابی می کند:</p> <p>شرایط وجوب عشر را بیان کنید.</p> <p>نصاب طلا و نقره چه اندازه است؟</p> <p>از بانک نوت های مروج چگونه زکات داده می شود؟</p> <p>معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند:</p> <p>آیا در بین شما کسی وجود دارد که پدر و مادرش به حج رفته باشد؟</p> <p>آیا معنی حج را می دانید؟ و خبر دارید که یکی از ارکان دین ما حج است؟</p>	<p>شاگردان جواب سلام را می دهند.</p> <p>شاگردان جواب می دهند.</p>
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم عنوان درس جدید را که «حج» است روی تخته نوشته، از شاگردان می خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند. و در اثنایی که شاگردان مشغول خواندن درس هستند استاد این سوالات را روی تخته می نویسد:</p> <p>معنی لغوی واصطلاحی حج چیست؟</p> <p>فرضیت حج با کدام دلایل ثابت است؟</p> <p>بر چه کسانی حج واجب می شود؟</p> <p>منظور از قدرت واستطاعت چیست؟</p> <p>شرایط صحت حج کدام است؟</p> <p>۲- بعداً استاد به ترتیب، یکی از سوالات کتاب را مطرح می کند و از شاگردان می خواهد جواب بدهند. و در مواردی که ضرورت بود درس را بیشتر توضیح می دهد و مخصوصاً در باره احرام و ماه های حج کمی روشنی می اندازد و اگر وقت باقی ماند، از حکمت های حج بحث می کند.</p> <p>۳- و در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد.</p> <p>و به بخش ارزیابی می رسد:</p>	<p>شاگردان می خوانند.</p> <p>خوب است که شاگردان این سوالات را یاد داشت کنند.</p> <p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p>

۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> ۱- معنای لغوی واصطلاحی حج چیست؟ ۲- منظور از استطاعت چیست؟ ۳- شرایط صحت حج را بیان کنید.	شاگردان جواب می دهند.
۵ دقیقه	<b>خلاصه درس</b> حج در لغت قصد کردن را می گویند و در اصطلاح عبارت است از زیارت کردن بیت الله الحرام برای عبادت مخصوص، با شرایط مخصوص و در جاهای مخصوص. و فرضیت آن از قرآن و حدیث و اجماع ثابت است و سه شرط وجوب دارد و برای صحت آن هم پنج شرط ذکر شده است.	شاگردان به خلاصه درس گوش می دهند.
	<b>کارخانه گی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس بیست و چهارم

### عنوان: فرایض و واجبات حج

صفحه: ۱۵۸-۱۶۱

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان:

الف: با فرایض و واجبات حج آشنا شوند و اموری را که در هنگام سعی و در مزدلفه باید رعایت شوند یاد بگیرند و در بارهٔ جمره ها معلومات کلی حاصل نمایند.  
ب: مهارت عملی ساختن احکام فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

استاد محترم شما متوجه شده اید که احرام هم در شرایط صحت حج ذکر شد و هم در ارکان حج، در حالی که برخی از کتاب های فقهی ما (احناف) احرام را در شرایط حج ذکر کرده و تنها وقوف در عرفه و طواف زیارت را از ارکان حج دانسته اند. علت آن این است که احرام در ابتدا شرط است و در انتها حکم رکن را به خود می گیرد. برای معلومات بیشتر می توانید مراجعه کنید به رد المختار علی الدر المختار حاشیه بن عابدین جلد ۳ صفحه ۵۳۷ چاپ جدید چهارده جلدی.

وقوف در عرفه از زوال روز نهم ذی الحجه تا فجر روز دهم فرض است و اگر کسی در بین این دو وقت برای لحظه یی در عرفه وقوف نمود فرض تحقق می یابد.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و غیره

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف و کارخانه گی را می بیند. سپس برای ارزیابی درس گذشته، این سوالات را می پرسد: معنی لغوی واصطلاحی حج چیست؟ حج بر چه کسانی واجب می شود؟ منظور از قدرت واستطاعت چیست؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: در حج اعمال مختلفی انجام می گیرد که برخی از آنها فرض و برخی واجب و برخی سنت است. در این درس با این مطالب آشنا می شویم:	- شاگردان جواب سلام را می دهند.  شاگردان به پرسشها جواب می دهند.



	<p><b>الف: فرایض حج.</b></p> <p><b>ب: واجبات حج.</b></p> <p><b>ج: نکاتی که در هنگام سعی بین صفا و مروه باید رعایت شود.</b></p> <p><b>د: آنچه که در مزدلفه باید رعایت شود.</b></p> <p><b>ه: معنی جمره و انواع آن</b></p>	
<p>شاگردان گوش می کنند و جواب می دهند.</p> <p>شاگردان به سوالات یکدیگر جواب می دهند.</p>	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم پس از نوشتن عنوان درس جدید که «فرایض و واجبات حج» است مطالب فوق را یک به یک روی تخته می نویسد و بعد از تشریح فرایض و واجبات حج، شاگردان را به چند گروه تقسیم نموده از آنان می خواهد تا واجبات را از یکدیگر بپرسند و در صورتی که ابهامی داشته باشند به کمک استاد آن را حل نمایند.</p> <p>۲- در ادامه از یک شاگرد می خواهد تا ماده سوم و چهارم درس را به صدای بلند بخواند و دیگران خوب گوش کنند و سپس خود استاد یک بار تشریح می کند و سوالاتی را در این باره مطرح می نماید تا شاگردان جواب بدهند.</p> <p>۳- با ختم این بخش به بحث جمرات می رسد و به تشریح آن می پردازد و از شاگردان می خواهد تا مسائل مربوط به جمره را از یکدیگر بپرسند که همین کار جای فعالیت کتاب را می گیرد و به بخش ارزیابی می رسد.</p>	<p>۲۵ دقیقه</p>
<p>شاگردان به پرسشها جواب می دهند.</p>	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- واجبات حج چند است؟</p> <p>۲- در سعی چه چیزهایی باید رعایت شود؟</p> <p>۳- وقت زدن جمرات را بیان کنید.</p> <p>۴- شرایط صحت زدن جمره ها چیست؟</p> <p>۵- سنت های زدن جمرات را بیان کنید.</p>	<p>۱۰ دقیقه</p>
<p>شاگردان گوش می دهند.</p>	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>حج سه فرض دارد و شانزده واجب و در وقت سعی بین صفا و مروه به شش نکته و در هنگام ماندن در مزدلفه به پنج نکته باید دقت شود و جمره سه نوع است: کبری، وسطی و صغری. زدن جمره سه شرط دارد و چهار سنت.</p>	<p>۵ دقیقه</p>
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	

## درس بیست و پنجم

### عنوان: انواع حج

صفحه: ۱۶۲-۱۶۳

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: انواع حج را با طریقه ادای آنها و تفاوت شان بایکدیگر یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن انواع حج را پیدا کنند.

### معلومات اضافی:

ممکن است شاگردان در باره حج عمره هم سوالاتی کنند، پس خوب است استاد محترم در این باره آمادگی پاسخ گفتن داشته باشد:

عمره یک بار در طول عمر، سنت مؤکد است البته زمانی که شروط وجوب ادای حج پوره باشد.

عمره در تمام سال جایز است اما بستن احرام برای عمره در روز عرفه و روز نحر (دهم ذی الحجه) و روزهای تشریق مکروه می باشد.

افعالی که در عمره انجام می گیرد چهار است:

۱- احرام.

۲- طواف.

۳- سعی بین صفا و مروه.

۴- تراشیدن موی سر یا کوتاه کردن آن.

کسی که می خواهد عمره کند اگر از اهل مکه باشد یا در آنجا اقامت داشته باشد به منطقه حِل (تنعیم یا جعرانه) می رود و برای عمره احرام می بندد.

اما کسی که خارج مکه است وقتی تصمیم گرفت به مکه داخل شود از میقات احرام می بندد و سپس طواف و سعی می کند و بعد از آن سرش را می تراشد و یا کوتاه می کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر و ..

## جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه:</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، درس گذشته را ارزیابی می کند: فرائض و واجبات حج را نام ببرید. چند جمره وجود دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: آیا می دانید حج چند نوع است و نام های شان چیست؟	- شاگردان جواب سلام را می دهند.  شاگردان به پرسشها جواب می دهند.
۲۵ دقیقه	<b>تقدیم درس</b> ۱- معلم محترم پس از نوشتن عنوان درس جدید که «انواع حج» است از شاگردان می خواهد یک بار درس را خاموشانه بخوانند و سپس نام انواع حج را روی تخته می نویسد و یک به یک تشریح می کند و در ختم توضیح هر نوع، از شاگردان می خواهد اگر سوالی داشته باشند مطرح کنند. ۲- در اخیر فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد و به بخش ارزیابی می رسد.	شاگردان گوش می کنند و اگر سوالی داشته باشند مطرح می نمایند.
۱۰ دقیقه	<b>ارزیابی</b> ۱- حج چند نوع است؟ ۲- معنای قران چیست و چگونه ادا می شود؟ ۳- معنای تمتع و طریقه اداي آن را بیان کنید.	شاگردان جواب می دهند.
۵ دقیقه	<b>خلاصه درس</b> حج سه نوع است: قران، تمتع و افراد. قران به معنی اداي عمره و حج با یک احرام است و تمتع اول برای عمره احرام می بندد و بعد از احرام خارج می شود و به کارهای عادی اش ادامه می دهد و زمانی که وقت حج فرا رسید برای بار دوم احرام می بندد. و حاجی مفرد تنها به حج احرام می بندد و عمره نمی کند.	شاگردان گوش می دهند.
	<b>کارخانه گی</b> معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.	

## درس بیست و ششم

### عنوان: مسایل متفرقه حج

صفحه: ۱۶۴-۱۶۵

وقت: یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

اهداف: شاگردان باید:

الف: معنی حلق، تقصیر و طواف الوداع را یاد بگیرند.

ب: مهارت عملی ساختن مناسک فوق را پیدا کنند.

### معلومات اضافی

یکی از اعمالی که حجاج پیش از حج و یا بعد از فارغ شدن از آن انجام می دهند، رفتن به زیارت نبی اکرم صلی الله علیه وسلم است. در این باره خود رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده اند: «مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي»

ترجمه: هر که قبر مرا زیارت کرد، شفاعتم بر او واجب می شود.

و در حدیثی دیگر فرموده اند: «مَنْ حَجَّ الْبَيْتَ وَلَمْ يَزُرْنِي فَقَدْ جَفَانِي»

ترجمه: «هر که حج نماید و مرا زیارت نکند بر من جفا کرده است.»

لذا زیارت قبر پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم از بهترین مندوبات می باشد، پس چه خوب است انسان بعد از فارغ شدن از حج و یا پیش از آن به مدینه منوره رفته روضه آن حضرت را زیارت کند.

روش تدریس: تشریح، سوال و جواب و تمثیل.

مواد ممد درسی: کتاب، تخته، تباشیر..

### جریان درس

وقت	فعالیت های معلم	فعالیت های شاگردان
۵ دقیقه	<b>مقدمه:</b> معلم محترم بعد از سلام و احوال پرسی، گرفتن حاضری، ترتیب و کنترل نظافت صنف، کارخانه گی را به گونه یی که مناسب دانست، می بیند. معلم محترم درس گذشته را ارزیابی می کند: حج چند نوع است؟ طریقه اداى حج قران را بیان کنید. تمتع و قران چه فرقی باهم دارد؟ معلم محترم برای تقدیم درس جدید ایجاد انگیزه می کند: می دانید که هر عبادت اصطلاحات خاص خود را دارد، شما تا اینجا با برخی از اصطلاحات حج آشنا شدید و در این درس نیز چند اصطلاح دیگر را یاد	- شاگردان جواب سلام را می دهند.          شاگردان جواب می دهند.

	می گیرید:	
۲۵ دقیقه	<p><b>تقدیم درس</b></p> <p>۱- معلم محترم پس از نوشتن عنوان درس جدید که «چند مسأله در باره حج» است اصطلاحات حلق، تقصیر و طواف الوداع را روی تخته نوشته توجه شاگردان را به تشریح آن جلب می کند و از یک شاگرد می خواهد درس را یک بار به صدای بلند بخواند و استاد محترم پس از تشریح درس فعالیت کتاب را طبق هدایت انجام می دهد و به بخش ارزیابی می رسد.</p>	شاگردان گوش می کنند و اگر سوالی داشته باشند مطرح می نمایند.
۱۰ دقیقه	<p><b>ارزیابی</b></p> <p>۱- معنای حلق و تقصیر چیست؟</p> <p>۲- نام دیگر طواف الوداع چیست و بر چه کسی واجب است و کی ساقط می شود؟</p>	شاگردان جواب می دهند.
۵ دقیقه	<p><b>خلاصه درس</b></p> <p>حلق به معنی تراشیدن سر است و تقصیر به معنای کوتاه کردن موی سر. و طواف الوداع آن است که حاجیان هنگام خارج شدن از مکه به نیت خدا حافظی انجام می دهند.</p>	شاگردان گوش می دهند.
	<p><b>کارخانه گی</b></p> <p>معلم محترم با مراجعه به کتاب درسی و طبق هدایت آن کارخانه گی می دهد.</p>	